

รายงานการวิจัย
การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด
NETWORK EMPOWERMENT FOR ANTI-CORRUPTION BY APPLYING
THE PRINCIPLES OF BUDDHISM IN ROI ET PROVINCE

พระเมธีวัชรภรณ์

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด 2) พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด 3) ประเมินรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระภิกษุ เจ้าหน้าทีของรัฐ บุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และประชาชน จังหวัดร้อยเอ็ด รวม 350 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ องค์กรภาครัฐ/เอกชน วัด บ้าน/ชุมชน โรงเรียน กระบวนการแปรสภาพ (Transformation Process) ได้แก่ การดำเนินงานตามวงจร PAOR และปัจจัยนำออก (Output) ได้แก่ เครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด 3) ความพึงพอใจต่อรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. เครือข่าย 2. การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริต 3. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ABSTRACT

This research aims to 1) study the Network Empowerment for Anti-corruption by Applying the Principles of Buddhism in Roi Et Province, 2) develop a model for strengthening anti-corruption networks by applying Buddhist principles in Roi Et Province. 3) evaluate a model for strengthening anti-corruption networks by applying Buddhist principles in Roi Et Province. The sample consisted of 350 subjects' monks and government officials of personnel in Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus. Statistics utilized for processing data embraced frequencies, percentages, means and standard deviations.

The results showed that 1) strengthening the anti-corruption network by applying Buddhist principles in Roi Et Province. Overall, it is at the highest level. 2) Model for strengthening the anti-corruption network by applying Buddhist principles in Roi Et Province. Consisting of input factors including public/private organizations, temples, houses/communities, schools, transformation processes. Transformation Process includes operations according to the PAOR cycle and output factors include the anti-corruption network by applying Buddhist principles in Roi Et Province. 3. Satisfaction with the model for strengthening the anti-corruption network by applying Buddhist principles in Roi Et Province. Overall, it is at a high level.

Keywords : 1. Network 2. Enhancing the Anti-Corruption Network 3. Buddhism Principles

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2566 ซึ่งสำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์ช่วยเหลือหลายๆ ฝ่าย เช่น พระมหาสมัคร มหาวีโร ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร คุณวสันต์ ฉายรัศมีกุล คุณรุ่งทิพย์ มณฑิยา บุคลากรสถาบันวิจัยญาณสังวรทุกท่าน ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญตรวจรายงานการวิจัยด้านเนื้อหา เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ของโครงการวิจัย ขอขอบคุณคณะผู้ร่วมวิจัย รวมทั้งกลุ่มตัวอย่าง ที่ให้ความอนุเคราะห์กรอกแบบสอบถาม ให้ข้อมูล ให้ความช่วยเหลือในการทำงานวิจัยให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณ และขอบคุณ อนุโมทนาไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานการวิจัยเรื่องนี้คงจะอำนวยคุณประโยชน์แก่ผู้สนใจ
พอสมควร

พระเมธีวัชรภรณ์, รศ.ดร.

หัวหน้าโครงการวิจัย

1 สิงหาคม 2567

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาการวิจัย	2
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	2
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	3
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
1.7 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้	5
2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย	6
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ	29
2.3 การต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	31
2.4 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ที่วิจัย	35
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
2.6 สรุปกรอบแนวความคิด	44
3 วิธีดำเนินการวิจัย	45
3.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	46
3.2 เทคนิคและวิธีการสุ่มตัวอย่าง	46
3.3 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	47
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	47
3.5 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	48
3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล	49
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	50
3.8 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	50

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	51
4.1 ผลการวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาระดับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริต โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด	51
4.2 ผลการวิจัยระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริต โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด	55
4.3 ผลการวิจัยระยะที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการ ทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด	57
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	58
5.1 สรุปผลการวิจัย	58
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	60
5.3 ข้อเสนอแนะ	62
บรรณานุกรม	63
ภาคผนวก	68
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	69
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องเพื่อการวิจัย	71
ภาคผนวก ค แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	75
ภาคผนวก ง ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	82
ประวัตินักวิจัย	84

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	จำนวน ร้อยละ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานะ	51
4.2	จำนวน ร้อยละ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	52
4.3	จำนวน ร้อยละ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา	52
4.4	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด	53
4.5	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความพึงพอใจต่อรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด	57

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	เครือข่ายแบบดาว(Star)	11
2.2	เครือข่ายแบบเส้น(Line)	12
2.3	เครือข่ายแบบวงกลม(Circle)	12
2.4	สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย	46
4.1	รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด	56

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบของบุคลากรภาครัฐในปัจจุบัน นับเป็นปัญหาที่รุนแรง และมีแนวโน้มที่จะพัฒนารูปแบบให้สลับซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งมีผลกระทบและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศมากขึ้นทุกปีเพื่อให้ระบบราชการและการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐมีความโปร่งใส และมีการดำเนินการถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนของทางราชการ จะต้องมีการจัดระบบการตรวจสอบและประเมินผลสัมฤทธิ์ตามมาตรฐานคุณธรรม จริยธรรม และความคุ้มค่าของทรัพยากรที่ใช้ไป โดยต้องมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ปรับปรุงระบบการปฏิบัติงานให้เกิดความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและสนับสนุน ภาคประชาชนให้มีส่วนร่วมในการรณรงค์ และปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ และให้ผู้ปฏิบัติงานมีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม และจริยธรรม เพื่อให้องค์กรปราศจากการทุจริตและประพฤติมิชอบรวมทั้งปัญหาความเสื่อมศรัทธาในการบริหารราชการ และรัฐบาลจึงได้มีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริต ซึ่งถือเป็นที่มาของการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ทั้งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2559 เห็นชอบยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ.2560-2564) ตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เสนอ และให้หน่วยงานภาครัฐแปลงแนวทางและมาตรการสู่การปฏิบัติ โดยกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการราชการ 4 ปี และแผนปฏิบัติการประจำปี โดยให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี และแผนการปฏิรูปประเทศด้านต่างๆ เพื่อยกระดับคะแนนของดัชนีการรับรู้การทุจริตสูงกว่าร้อยละ 50

ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 – 2564) ยุทธศาสตร์ที่ 1 “สร้างสังคมไม่ทนต่อการทุจริต” ได้มุ่งเน้นให้ความสำคัญในกระบวนการปรับสภาพสังคมให้เกิดภาวะที่ “ไม่ทนต่อการทุจริต” โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการกล่อมเกลாத่างสังคมในทุกระดับ ช่วงวัยตั้งแต่ปฐมวัยเพื่อสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริต และปลูกฝังความพอเพียง มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต ดำเนินการผ่านสถาบันหรือกลุ่มตัวแทนที่ทำหน้าที่ในการกล่อมเกลาท่างสังคม และได้กำหนดกลยุทธ์ 4 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ที่ 1 ปรับฐานความคิดทุกช่วงวัย ตั้งแต่ปฐมวัยให้สามารถแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมให้มีระบบและกระบวนการกล่อมเกลาท่างสังคมเพื่อต้านทุจริต กลยุทธ์ที่ 3 ประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือต้านทุจริต และกลยุทธ์ที่ 4 เสริมพลังการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community) และบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อต่อต้านการทุจริต (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2561, หน้า 1)

จังหวัดร้อยเอ็ด ให้ความสำคัญกับเรื่องการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบตามนโยบายของรัฐบาลมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการปลูกฝังค่านิยมในการปฏิบัติงานด้านความซื่อสัตย์สุจริต เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ลดโอกาสการรับสินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐละเป็นมาตรการภายในเพื่อป้องกันการทุจริต โดยได้ประกาศนโยบายการต่อต้านการรับสินบน เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ ประกาศมาตรการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนในหน่วยงานและประกาศมาตรการภายในเพื่อป้องกันการต่อต้านการทุจริต จึงกำหนดแนวทางการปฏิบัติในการต่อต้านการรับสินบนของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ดังนี้ 1) ไม่ถ่มนำถึงการให้หรือรับของขวัญ ของที่ระลึก ของกำนัล หรือประโยชน์อื่นใด 2) ไม่ให้หรือรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด 3) ไม่ยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลในครอบครัวให้หรือรับของขวัญหรือประโยชน์อื่นใด 4) กรณีที่จำเป็นตอนให้หรือรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาหรือตามปกติประเพณีหรือเพื่อรักษาไมตรี ความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล ก่อนการให้หรือรับของขวัญ ของที่ระลึก ของกำนัลหรือประโยชน์อื่นใด ต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่า ได้ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว เพื่อเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดถือความสุจริตและโปร่งใส เป็นแบบอย่างที่ดี (จังหวัดร้อยเอ็ด, 2564)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นเพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับการบริหารที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษารูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งบูรณาการกรอบศีลธรรมในหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในหลัก ปธาน 4 ซึ่งประกอบด้วย สังวรปธาน ปหานปธาน ภาวนापธาน และอนุรักษนาปธาน ร่วมกับแนวทางการต่อต้านการทุจริต ประกอบด้วย การสร้างอุดมการณ์ การก่อรูปเครือข่าย การพัฒนาศักยภาพ การวางแผน การส่งเสริมและดำเนินการ และการสรุปบทเรียน ประเมินผล ผู้วิจัยหวังว่าผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้จะสามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารในการเสริมสร้างและพัฒนาการบริหารภาครัฐที่ดีมีคุณภาพ นำไปสู่ความมั่นคงอันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทั้งประชาชน ชุมชน และประเทศชาติต่อไป

1.2 ปัญหาการวิจัย

การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

1.3.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

1.3.3 เพื่อประเมินรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ คือ พระภิกษุ เจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และประชาชน จังหวัดร้อยเอ็ด รวม 350 รูป/คน โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบกลุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Sampling) จากบัญชีรายชื่อโดยยึดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ R.V. Krejcie และ D.W.Morgan 2) การสัมภาษณ์ พระภิกษุ เจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และประชาชน จังหวัดร้อยเอ็ด รวม 15 คน โดยคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

1.4.2 ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาและพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีเนื้อหาประกอบด้วย 1)แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา 2)แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่าย 3)แนวคิดเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และ 4) หลักปธาน 4

1.4.3 ขั้นตอนของการวิจัย ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยกำหนดเวลาเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

1.4.3 ด้านพื้นที่ ได้แก่ จังหวัดร้อยเอ็ด

1.4.4 ด้านระยะเวลา

ได้แก่ ปีงบประมาณ 2566 (ตุลาคม 2565 – กันยายน 2566)

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจถูกต้องและตรงกันในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1.5.1 การเสริมสร้างเครือข่าย หมายถึง การพัฒนาความร่วมมือระหว่างกลุ่มบุคคลและองค์กรอันได้แก่พระภิกษุ เจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และประชาชน จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเป้าหมายร่วมกัน มารวมตัวกันด้วยความสมัครใจ เพื่อทำกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายในการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ดโดยกระบวนการร่วมคิด วางแผน ร่วมทำ ร่วมประเมินผล โดยมีความสัมพันธ์แนวราบ มีความเสมอภาค และเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

1.5.2 รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองที่สิ่งทีแสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์ของช่วงระหว่างชุดของตัวแปรหรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยเข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะในการวิจัยครั้งนี้คือ รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

1.5.2 หลักสัมปธาน 4 หมายถึง หลักธรรมที่มีไว้เพื่อกำกับคนให้สามารถดำเนินชีวิตในวิถีทางที่ถูกต้อง ประกอบด้วย

1) สังวรปธาน หรือการพึงระวังไม่ให้เกิดการกระทำผิด หลักธรรมในข้อนี้จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาที่จะต้องป้องกันไม่ให้มีสิ่งยั่วยุหรือต้นแบบที่ไม่ดีเกิดขึ้นต่อเนื่องถึงระดับระวางไม่ให้เกิดกิเลส โทสะ โลภะ โมหะ ขึ้นในใจของแต่ละบุคคล

2) ปหานปธาน หรือการเพียรละบาป ทุกคนในสถานศึกษาจะต้องช่วยกันชำระสิ่งที่ทำพลาด การประคับประคองช่วยเหลือผู้ที่หลงผิดพร้อมจุดรั้งให้ทำในสิ่งที่ถูกต้อง เพราะการหลงผิดเปรียบเสมือนช้างที่ตกหลุมไม่สามารถขึ้นเองได้

3) ภาวนापธาน หรือการเพียรทำสิ่งที่เป็นกุศลให้กับผู้ที่ไม่เคยทำ โดยทุกสถานศึกษาจะต้องหมั่นหาหรือสร้างกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ให้กับเยาวชนตั้งแต่ระดับเล็ก ๆ จนถึงระดับที่ยิ่งใหญ่ และเมื่อทุกคนได้ทำสิ่งดี ๆ เหล่านั้นสำเร็จ ก็ยังจะเกิดความภาคภูมิใจทั้งยังจะนำไปสู่อุปนิสัยที่จะขยันหมั่นเพียรการสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับตนเองและสังคม

4) อนุรักษนาปธาน หรือการเพียรรักษาสิ่งดีงาม เมื่อบุคคลใดที่ได้เริ่มกระทำความดี สร้างสรรค์สิ่งที่มีประโยชน์แล้ว ก็ยังจำเป็นที่จะต้องหมั่นรักษาความดี ความมีชื่อเสียงเหล่านั้นให้เหมือนเกลือที่รักษาความเค็มไม่ให้อ่อนนุ่มไป โดยไม่ว่าจะน้อยหรือมากก็ขอให้เพียรทำไว้ เพราะเมื่อใดก็ตามที่ได้ทำดีได้ระลึกถึงเรื่องเหล่านั้น จิตใจก็จะเข้มแข็งขึ้นยินดีไปด้วย

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.6.1 ทำให้ทราบระดับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

1.6.2 ทำให้ได้รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

1.6.3 ทำให้ทราบผลการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

1.6.4 สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดอื่นๆ และภาคอื่นของประเทศไทยต่อไป

1.7 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้

- 1.7.1 หน่วยงานราชการ
- 1.7.2 วัดในจังหวัดร้อยเอ็ด
- 1.7.3 โรงเรียนในจังหวัดร้อยเอ็ด
- 1.7.4 ชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด
- 1.7.5 องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 1.7.6 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า ทฤษฎี แนวคิด จากเอกสาร ตำรา บทความ นโยบายและแผนต่างๆ รวมทั้งผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย
- 2.2 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ
- 2.4 การต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
- 2.5 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ที่วิจัย
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย

ในสาขาวิชาสังคมวิทยา (Sociology) มีแนวคิดและทฤษฎีจำนวนมากที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์สังคมบางทฤษฎีเติบโตและพัฒนาขึ้นมาเป็นทฤษฎีกระแสหลัก(Main Stream Theory) ที่เป็นกรอบคิดอันทรงอิทธิพลอย่างยาวนานหลายทศวรรษ อันได้แก่ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structural Functional Theory) บางทฤษฎีก่อตัวจากแนวคิดที่ตรงกันข้ามกับทฤษฎีอื่น เช่น ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory) บางทฤษฎีเกิดจากความพยายามในการเติมเต็มช่องว่างของทฤษฎีอื่น เช่น ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) และทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction Theory) บางทฤษฎีเติบโตจากการวิพากษ์ (Critique) ทฤษฎีกระแสหลักทำให้เกิดเป็นทฤษฎีทางเลือก (Alternative Theory) เช่น ทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยา(Phenomenology) และกลุ่มทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theories) เป็นต้นว่า แนวคิดอุตสาหกรรมวัฒนธรรม (Culture Industry) ของสำนักแฟรงค์เฟิร์ต (Frankfurt School) แนวคิดหลังโครงสร้างนิยม (Post-Structuralism) โดยการนำของ Roland Barthes ปรัชญาการรื้อสร้าง (Deconstruction) ของ Jacques Derrida ตลอดจนแนวคิดของกลุ่มปัญญาชนแนวหลังทันสมัย (Postmodern) ที่ปฏิเสธการครอบงำของแนวคิดหลัก เช่น การปฏิเสธแนวคิดแบบทวิลักษณ์ (Anti-Dualism) ของ Michel Foucault หรือการเรียกร้องให้ใช้วาทกรรมเล็ก (Little Narrative) เป็นยุทธวิธีตอบโต้วาทกรรมหลัก (Grand Narrative) ที่ครอบงำสังคมของ Jean Francois Lyotard และการวิพากษ์สื่อในฐานะผู้สร้างภาพเสมือนจริง (Simulacra) ที่เหมือนจริงมาก (Hyper Reality) ของ Jean Baudrillard หรือแม้แต่การสร้างตำแหน่งกึ่งกลางระหว่างโครงสร้าง (Structure) กับผู้กระทำการ (Agency) โดยแนวคิด Structuration Theory ของ Anthony Giddens

ขณะเดียวกันก็มีนักทฤษฎีที่ตอบโต้แนวคิดหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ว่าเราสามารถสร้างทฤษฎีสากลเกี่ยวกับโลกทางสังคมได้ ช่วยให้เราสามารถกำหนดรูปแบบของโลกได้มากและดียิ่งขึ้น เช่น Jurgen Habermas ที่นำเสนอแนวคิดประชาธิปไตยและพื้นที่สาธารณะ (Democracy and the Public Sphere), Ulrich Beck ที่เสนอแนวคิดสังคมแห่งความเสี่ยง (Risk Society), Manuel Castell กับแนวคิดเศรษฐกิจเครือข่าย (Network Economy) รวมไปถึง Anthony Giddens กับแนวคิดการใคร่ครวญ/สะท้อนคิดทางสังคม (Social Reflexivity) เพื่อนำไปใช้ในวิถีชีวิตของพวกเราสาเหตุที่ทฤษฎีทางสังคมวิทยาที่มีความหลากหลายดังกล่าว อาจเป็นผลมาจากความแตกต่างกันของฐานคติ (Assumption) และบริบท (Context) แวดล้อมของการก่อกำเนิดแนวคิดทฤษฎีนั้นๆ รวมไปถึงการเกิดขึ้น ดำรงอยู่และเปลี่ยนแปลงของบรรดาทฤษฎี ล้วนแต่เกิดจากวิวัฒนาการทางความคิดที่แสดงบทบาทออกมาในหลายรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถกเถียง (Argument) และแสดงข้อโต้แย้ง (Debate) ในจุดยืนของตนต่อทฤษฎีอื่น รวมถึงความพยายามในการเติมเต็ม (Fill-Full) ช่องว่างหรือจุดอ่อนของทฤษฎีอื่นๆ

เครือข่ายเป็นรูปแบบหนึ่งของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม การสร้างเครือข่ายนั้นอาจจะแสดงออกหรือพัฒนาแบบแนวตั้งและแนวนอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และฐานะของคนในเครือข่ายนั้นๆ เครือข่ายแบบแนวตั้ง คนในเครือข่ายจะเรียงลำดับจากสูงไปหาต่ำ ฝ่ายที่อยู่ในระดับสูงจะมีฐานะอุปถัมภ์การแลกเปลี่ยนระหว่างชั้นมีลักษณะไม่เสมอภาคเท่าเทียมกัน ส่วนเครือข่ายแบบแนวนอน สถานภาพและฐานะของคนในกลุ่ม ที่เข้ามาเป็นเครือข่ายนั้น มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน การแลกเปลี่ยนทรัพย์สิน บริการหรือแม้แต่ความรู้ มีลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัย ในกรณีที่ไม่ซับซ้อนไม่ต้องมีตัวกลางคอยประสานงาน แต่ในกรณีที่มีความซับซ้อนหรือมีสมาชิก ในเครือข่ายหลากหลายกลุ่มอาจมีแม่ข่ายเป็นตัวกลางในการประสานงานต่างๆ

เครือข่ายเป็นกลุ่มขององค์กรในระบบที่ซับซ้อนตามธรรมชาติและตามสภาพสังคมเครือข่ายจึงเป็นโครงสร้างซึ่งทำหน้าที่จัดการระบบ ทฤษฎีเครือข่ายจึงประกอบด้วยทฤษฎีโครงสร้างและทฤษฎีระบบ เครือข่ายเกิดขึ้นทั้งในส่วนของโลกที่ซับซ้อนและระบบมีชีวิต (living system) ทุกระดับ ตัวอย่างเช่น ระบบนิเวศ (ecosystem) ของพื้นผิวโลกและพืช การเชื่อมโยงของแม่น้ำเป็นเครือข่ายที่แตกสาขา การแตกตัวของเซลล์ในสิ่งมีชีวิต ระบบประสาท การไหลของเลือด รวมถึง DNA และโมเลกุลซึ่งความลับซับซ้อนนั้นเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ ทั้งนี้กลไกของระบบประสาทที่ใหญ่ที่สุดคือสมองของมนุษย์ นักวิทยาศาสตร์จึงมีข้อถกเถียงว่าจิตใต้สำนึกของมนุษย์นั้นเกิดจากความเชื่อมโยงของระบบประสาท (Edelman and Tononi, 2000) มนุษย์ได้สร้างเครือข่ายสังคมมาเป็นเวลานานแล้วตั้งแต่มีการสื่อสารด้วยการพูด โดยองค์ประกอบของเครือข่ายมีหน่วยของสังคมที่เป็นบุคคล กลุ่มหรือองค์กร และสังคม และมีการเชื่อมโยงโดยการปฏิสัมพันธ์ด้วยการสื่อสาร ตัวอย่างสำคัญของ เครือข่ายทางเทคนิคเช่น ถนน แม่น้ำลำคลอง การสื่อสารและโทรคมนาคม เครือข่ายอินเทอร์เน็ตต่อมาจึงมีเครือข่ายของสื่อในรูปแบบสัญลักษณ์และการสื่อสารข้อมูลระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสาร ดังนั้นทั้งเครือข่ายสังคม เครือข่ายทางเทคนิคและเครือข่ายของสื่อจึงเป็นโครงสร้างพื้นฐานของสังคมเครือข่าย

ปัญหาสังคมทุกวันนี้มีความซับซ้อนมากขึ้น การแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยกลไกระบบราชการที่มุ่งการทำงานแบบควบคุมและสั่งการตามสายบังคับบัญชา (Hierarchical approach) อาจไม่สามารถดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างลุล่วง ทันท่วงที บ่อยครั้งที่การแก้ไขปัญหาเหล่านี้มีข้อจำกัดหรืออาจเกินกว่าขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐแต่เพียงลำพัง หน่วยงานเหล่านี้มักมีข้อมูลที่จำกัด ขาดความคล่องตัวในการดำเนินงาน ขาดความรู้ ความชำนาญ หรือขาดเทคโนโลยีที่เหมาะสม หรือในบางครั้งการใช้จ่ายทรัพยากรของรัฐอาจไม่สามารถกระทำได้อย่างคล่องตัว เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านกฎหมาย หรือระเบียบทางราชการ การทำงานในลักษณะ “เครือข่าย (Network)” ระหว่างหน่วยงานรัฐกับภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมเพื่อการแก้ปัญหาสาธารณะ จึงเป็นแนวทางที่มีความสำคัญมากขึ้นในปัจจุบัน (Robert D. Behn, 2001, p. 98) รวมทั้งการทำงานในลักษณะเครือข่ายเพื่อแก้ปัญหาการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

การพัฒนาในปัจจุบันมีการพูดถึง “เครือข่าย” กันอย่างกว้างขวาง เนื่องจากว่าเครือข่าย น่าจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้เพราะสมาชิกเครือข่ายจะมีบทบาทสำคัญการดำเนินงานร่วมกัน (เสรี พงศ์พิศ, 2548, หน้า 9) และนักวิชาการได้ให้ความหมายของเครือข่ายในมุมมองดังนี้

O'Toole (1997, p. 45) เครือข่าย หมายถึง การจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรหรือหน่วยงานจำนวนหลายแห่งในลักษณะที่พึ่งพาอาศัยกันและกันโดยไม่มีองค์กรหนึ่งองค์กรใดมีอำนาจหรือสั่งการเหนือกว่าองค์กรอื่นๆ ในเครือข่าย

Frederickson (1999, pp. 704-705) ให้ความหมายเครือข่ายว่าเป็นการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ซึ่งมีลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการและเป็นความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน โดยที่องค์กรต่างๆ ภายในเครือข่ายมีเป้าหมาย ค่านิยมในทางวิชาชีพหรือมีอุดมการณ์ในการดำเนินงานร่วมกัน

Agranoff and McGuire (2001, p. 296) กล่าวว่า การทำงานแบบเครือข่าย หมายถึง การจัดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานจำนวนหลายแห่งเพื่อการมุ่งแก้ปัญหาที่หน่วยงานแห่งใดแห่งหนึ่งไม่สามารถลงมือแก้ไขหรือจัดการปัญหาดังกล่าวได้โดยลำพัง

Smith and Wohlstetter (2006, p. 250) อธิบายว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงต่างๆ ภายในเครือข่ายมีลักษณะของความสมัครใจ (voluntary) โดยไม่มีองค์กรใดองค์กรหนึ่งบังคับหรือสั่งการองค์กรอื่น ๆ ในเครือข่ายได้ ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะอยู่ในระดับที่สามารถนำไปสู่การแลกเปลี่ยนทรัพยากรในการดำเนินงานหรือการตัดสินใจร่วมกันระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ ภายในเครือข่าย

Starkey (1997, p. 125) ให้ความหมายของเครือข่ายว่า คือ กลุ่มของคนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกันหรือทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะที่บุคคลหรือองค์กร สมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระในการดำเนินกิจกรรมของตนซึ่งการสร้างเครือข่ายเป็นการทำให้บุคคลและองค์กรที่กระจัดกระจายได้ ติดต่อกันและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและร่วมมือกันด้วยความสมัครใจให้ สมาชิกเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระ มากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิง

Topping (2002, p. 523) กล่าวว่า ทักษะการทำงานในรูปเครือข่ายแบบร่วมมือ เป็นทักษะการทำงานของผู้หน้าที่สำคัญประการหนึ่ง และสำหรับการทำงานในรูปเครือข่ายแบบร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ คือ การทำงานในรูปแบบทักษะการให้กำลังใจระหว่างบุคคล และการเสริมสร้างกำลังใจระหว่างบุคคล (Empowering skills) โดยวิธีการใช้ข้อมูลข่าวสารร่วมกันและส่งเสริมสนับสนุนร่วมกัน เพื่อให้ บรรลุเป้าหมายเดียวกัน

สุเทพ สุนทรเกสัช (2540, หน้า 16) อธิบายว่าเครือข่ายเป็นรูปแบบทางด้านความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในสังคมที่มีแบบแผนสายสัมพันธ์ต่างๆ ทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค ในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกันซึ่งมีหลักการว่าสายสัมพันธ์ ระหว่างตัวผู้กระทำต่างๆ ปกติจะมีลักษณะควบคู่ขนานกัน ในด้านเนื้อหาความเข้มข้นสนองสิ่งต่างให้แก่กันและกันโดยมีความเข้มข้นมากน้อยต่างกันและมีลักษณะการทอดต่อกัน หรือนำไปสู่เครือข่ายชนิดต่างๆ ที่เกิดโดยความตั้งใจแต่มีข้อจำกัดว่าแนวโน้มที่จะเกิดเครือข่ายต่างๆ ที่มีพรมแดนชัดเจนจะแบ่งกลุ่มออกจากกัน และส่งผลให้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือกัน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545, หน้า 28) กล่าวถึงคำว่า เครือข่ายมีความหมายแตกต่างกันไปตามมุมมองของแต่ละบุคคลและให้ทัศนะเกี่ยวกับนิยามของเครือข่ายเพื่อการปฏิรูปการศึกษาว่า หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคลองค์การหน่วยงานหรือสถาบันใดๆ ได้ตกลงที่จะประสาน เชื่อมโยงเขาหากันภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งรวมกันอย่างเป็นระบบโดยมีจุดหมายเพื่อการปฏิรูปการศึกษา กลุ่มเครือข่ายนี้ต้องมีการแสดงออกเป็นการลงมือทำกิจกรรมร่วมกันเครือข่ายมีหลายระดับ ตั้งแต่การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกต่อกัน การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกต่อกับกลุ่ม การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่อกัน การเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายต่อกันกลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่ และยังกล่าวถึงเครือข่ายว่าเครือข่ายมีหลายระดับ

ธนา ประมุขกุล (2547, หน้า 1) ให้ความหมายของคำว่าเครือข่าย คือ ภาพข่ายในแมงมุมซึ่งแสดงให้เห็นการถักทอโยงใยกันของเส้นใยที่พาดผานกันมาหลายเส้นหลากทิศทาง ดังนั้น คำว่าเครือข่ายคือ “การเชื่อมโยงอย่างมีเป้าหมาย” เป็นการเชื่อมโยงระหว่างบทบาทของบุคคล/องค์การต่างๆ ภายใต้วัตถุประสงค์รวมใดๆ ของภาคีสมาชิก ดังนั้น เครือข่ายจึงเป็นรูปแบบการทำงานในลักษณะการสร้างความร่วมมือ ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยสรรพกำลัง อันรวมถึง คน สติปัญญา ความสามารถและทรัพยากรในการทำงานเพื่อเอาชนะอุปสรรคที่เป็นจุดอ่อนของระบบราชการและเป็นแนวทางที่ตรงกันกับแนวคิดของการพัฒนาปัจจุบันที่ยึดพื้นที่ประสานภารกิจและร่วมทรัพยากร (Area, Function, Participation) เป็นกลยุทธ์ในการพัฒนา ซึ่งมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ที่ทำงานด้านเครือข่าย (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2548, หน้า 44) ดังนี้

1. เครือข่าย : นัยคุณค่าแห่งความสัมพันธ์ หมายถึง ความสัมพันธ์ของหน่วยต่างๆ ในสังคมและข่ายของงานมิติแห่งความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันของผู้คนในบางงานหรือบางโอกาสเท่านั้น ซึ่งสามารถมองเห็นความเชื่อมโยงได้ชัดเจนในสถานการณ์ที่เป็นอยู่

2. เครือข่าย : นัยภารกิจและกระบวนการ ภายใต้ยุทธศาสตร์ของความเป็นเครือข่ายนั้น ภารกิจและกระบวนการทำงานของฝ่ายต่างๆ เป็นสิ่งที่จะช่วยให้ความเป็นเครือข่ายนั้นมีความต่อเนื่อง การทำภารกิจต่อกัน โดยมีการขยายภารกิจและอุดมการณ์นั้นออกไปสู่กลุ่มอื่นเครือข่ายอื่นๆ เป็นการ สร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้น ดังนั้น เครือข่ายจึงเป็นนัยของการทำงานที่เป็นกระบวนการโดยเป็นทั้ง กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการมีส่วนร่วม และกระบวนการกลุ่มที่เป็นการระดมทรัพยากรใน การสร้างพลังและอำนาจในการต่อรองให้สูงขึ้น

น้ำทิพย์ วิภาวิน (2558, หน้า 119) กล่าวว่า เครือข่ายสังคมในสังคมเครือข่าย โดยเครือข่าย สังคมเป็นเครือข่ายประเภทหนึ่งที่เป็นระบบทางสังคมที่เชื่อมโยงกันด้วยความสัมพันธ์ หมายถึง กลุ่มของ บุคคลหรือตัวแสดงที่มีความสัมพันธ์กัน โดยมี 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ กลุ่มของบุคคลหรือตัวแสดง กลุ่มแตริวิวัตที่อธิบายคุณลักษณะของแต่ละบุคคล กลุ่มของจุดเชื่อมโยงบอกความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล การวิเคราะห์เครือข่ายสังคมเป็นการอธิบายความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่าย การเป็นตัวเรา กับสิ่งที่เรามีอาจมีความสำคัญน้อยกว่าความสัมพันธ์ของเรามีต่อผู้อื่นในสังคม การวิเคราะห์เครือข่าย สังคมมี 2 ประเภทคือความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายเดียวกับความสัมพันธ์ของหลายเครือข่ายที่เชื่อมโยงกัน

สุวิมล เทวะศิลาชัยกุล, พระสุธีรัตนบัณฑิต (2562, หน้า 355) กล่าวว่า กระบวนการ เสริมสร้างเครือข่ายใน 4 ชุมชนมีดังนี้ 1)การก่อตั้งของเครือข่าย กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายของ ชุมชนในจังหวัดภาคเหนือเริ่มจากการก่อตั้งของเครือข่ายที่มีพันธกิจร่วมกัน 2)การบริหารเครือข่าย เพื่อให้พันธกิจร่วมของเครือข่ายบรรลุผล 3)การพัฒนาความสัมพันธ์ จากการบริหารเครือข่ายและปฏิบัติ ภารกิจร่วมกันจะพัฒนาความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายให้มั่นคงมากขึ้น 4) การรักษาความต่อเนื่อง โดยอาศัยเครือข่ายที่มีอยู่เดิมไปปฏิบัติพันธกิจอื่นๆ ต่อไป

ธนนต์ชัย พัฒนะสิงห์, พระมหาอภิสิทธิ์ วิริโย, พระปลัดสมชาย ปโยโค, อิศรพงษ์ ไกรสินธุ์, พระมหาใจสิงห์ สิริธมโม (2565, หน้า 304) กล่าวว่า 1) แนวคิดและหลักธรรมในการสร้างสังคมสันติ สุขในสังคมพหุวัฒนธรรม ชุมชนกลุ่มเป้าหมายมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันประชาชนและนำวิถีปฏิบัติที่สืบทอด กันมาจากรุ่นสู่รุ่น เป็นเหตุทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง เพราะเกิดกิจกรรม ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาตามหลากหลายกิจกรรม 2) ปัจจัยที่มีส่วนในการสร้างชุมชนสันติสุข ในสังคมพหุวัฒนธรรม พบว่า วิธีการบริหารความขัดแย้งของชุมชนในอดีต ผู้นำชุมชนจะไกล่เกลี่ยให้เกิด ความเป็นธรรมแก่คู่กรณี โดยไม่ให้ความขัดแย้งไปถึงเจ้าหน้าที่ในระดับที่เหนือขึ้นไป ด้วยอาศัยความ ร่วมมือกัน ความรัก ความสามัคคี ของคนในชุมชน 3) การสร้างชุมชนสันติสุขในอีสานใต้ท่ามกลางพหุ วัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม พบว่าการสร้างชุมชนสันติสุขในอีสานใต้ของชุมชนทั้ง 4 ต้องอาศัยพลังบวร (บ้าน-วัด-โรงเรียน/หน่วยราชการ) 3 องค์ครหลักในการสร้างชุมชนแบบมีส่วนร่วม 4) การเสริมสร้าง เครือข่ายชุมชนสันติสุขในอีสานใต้พบว่าเครือข่ายสังคมสันติสุขในอีสานใต้ ชุมชนในพื้นที่ทั้งสี่ชุมชนใช้ รูปแบบพลัง (บวร.)ในการสร้างเครือข่าย องค์การปกครองท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่ในการประสาน เครือข่ายข้างนอก และสร้างความร่วมมือในภาครัฐและเอกชน วัดมีหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อม เครือข่ายชุมชนคอยให้คำชี้แนะและขัดเกลาชุมชน สถานศึกษา

เครือข่ายสังคม(Social networks) เป็นระบบทางสังคมที่เชื่อมโยงกันด้วยความสัมพันธ์ ซึ่งเครือข่าย (network) หมายถึง กลุ่มของจุดเชื่อมโยง(links)ระหว่างองค์ประกอบของหน่วย(elements of unit)แต่ละองค์ประกอบเรียกว่าโหนด(node)ปกติจะเรียกหน่วย(units)ว่าระบบ(system)จำนวนที่น้อยที่สุดขององค์ประกอบ(elements)คือ3และจำนวนที่น้อยที่สุดของจุดเชื่อมโยง(links)คือ 2 จุด เมื่อจุดเชื่อมโยง(link) ของ 2 องค์ประกอบ (elements) มาเจอกันเรียกว่าความสัมพันธ์(relation หรือ relationship)มีการจำแนกประเภทของเครือข่ายออกเป็น 6 ประเภท (Dijk, 2006, p. 25) ได้แก่

1. เครือข่ายทางกายภาพ

(Physical networks) เป็นระบบทางธรรมชาติที่ซับซ้อนเช่น ระบบนิเวศ ถนน แม่น้ำ และเส้นทางต่างๆ

2. เครือข่ายระบบเส้น (Organic networks) เป็นกลไกในร่างกายเช่นระบบประสาทของร่างกายมนุษย์ สื่อสารกันเองผ่านสมองซึ่งเป็นตัวควบคุมการทำงาน การไหลเวียนของเลือด และDNAในเซลล์

3. เครือข่ายประสาทเทียม (Neuronal networks) เป็นระบบความคิด การเชื่อมโยงของจิต และแผนผังความคิด

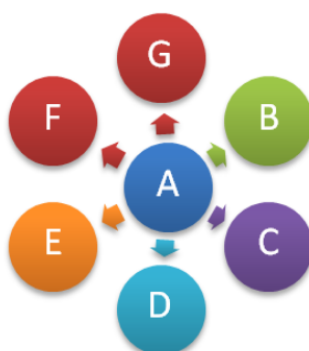
4. เครือข่ายสังคม (Social networks) เป็นระบบทางสังคมที่เชื่อมโยงกันด้วยความสัมพันธ์

5. เครือข่ายทางเทคนิคหรือเครือข่ายเทคโนโลยี(Technical networks)ประกอบด้วย ถนน เครือข่ายการส่งของ การโทรคมนาคม และเครือข่ายคอมพิวเตอร์

6. เครือข่ายของสื่อ(Media networks) เป็นการเชื่อมโยงระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยมีสัญลักษณ์และสารสนเทศ

นอกจากนี้ยังมีการแบ่งประเภทของเครือข่ายตามโครงสร้างสังคมที่แสดงความสัมพันธ์ทุกโครงสร้างของสังคมขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ (relationship) การวัดอิทธิพลความสัมพันธ์จึงวัดจากความสัมพันธ์ของความสัมพันธ์ในเครือข่าย ได้มีการจำแนกประเภทของโครงสร้างสังคมออกเป็นเครือข่าย 3 ประเภท (Hanneman, 2005) ได้แก่

1. เครือข่ายแบบดาว (Star)

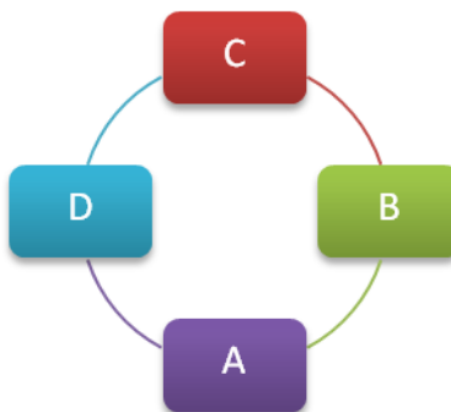
ภาพที่ 2.1 เครือข่ายแบบดาว (Star)

2. เครือข่ายแบบเส้น(Line)

ภาพที่ 2.2 เครือข่ายแบบเส้น(Line)

3. เครือข่ายแบบวงกลม(Circle)

ภาพที่ 2.3 เครือข่ายแบบวงกลม(Circle)

ความหมายของเครือข่ายสังคม(Social network)

เครือข่ายสังคมเป็นประเภทหนึ่งของเครือข่ายที่เป็นระบบทางสังคมที่เชื่อมโยงกันด้วยความสัมพันธ์หมายถึง กลุ่มของบุคคลหรือตัวแสดง(individual หรือ actor)ที่มีความสัมพันธ์กัน โดยมี 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1)กลุ่มของบุคคลหรือตัวแสดง 2)แต่ละบุคคลมีกลุ่มแอตทริบิวต์(ที่อธิบายคุณลักษณะ) 3)กลุ่มของจุดเชื่อมโยงบอกความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Wasserman & Faust, 1994) เครือข่ายสังคม จึงเป็นโครงสร้างของสังคมที่สร้างขึ้นจากกลุ่มบุคคลของสังคม (เช่น บุคคลหรือองค์กร) และกลุ่มของ 2 กลุ่มที่เชื่อมโยงกัน ภาพรวมของเครือข่ายสังคมทำให้มีวิธีการวิเคราะห์โครงสร้างเอ็นทิตีของสังคมเช่นเดียวกับหลายๆทฤษฎีที่อธิบายรูปแบบของโครงสร้างสังคม การศึกษาโครงสร้างเหล่านี้ใช้การวิเคราะห์เครือข่ายที่ระบุรูปแบบของแต่ละแห่งและของโลก ระบุหน่วยที่มีอิทธิพลต่อกันและตรวจสอบความเคลื่อนไหวของเครือข่าย เครือข่ายทางสังคมจึงเป็นการรวมตัวของกลุ่มของสมาชิกของเครือข่าย(nodes) ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันโดยมีความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบต่างๆเช่นความเป็นเพื่อนญาติพี่น้องผู้ร่วมงานการพูดคุยการให้คำแนะนำการให้ความไว้วางใจการ

แลกเปลี่ยนสารสนเทศการติดต่อสื่อสารผ่านอีเมลและสื่อสังคมออนไลน์การให้ความร่วมมือความเป็นผู้แต่งร่วมและการอ้างอิงผลงานวิจัยเป็นต้น(Marin and Wellman, 2011, pp. 11-12 อ้างถึงใน รุจเรขา วิทยายุทธพิบูล, 2557) สมาชิกเครือข่ายอาจเป็นได้ทั้งมนุษย์ที่เป็นปัจเจกบุคคลคณะบุคคลหรือสิ่งต่างๆที่ไม่ใช่มนุษย์ก็ได้เช่นองค์กรสถาบันบทบาทหน้าที่ตำแหน่งสัตว์สิ่งของบทความวารสารและเว็บเพจเป็นส่วนเนื้อหาของทรัพยากรที่แลกเปลี่ยนไหลเวียนระหว่างกันในเครือข่ายทางสังคมมีได้หลายชนิดทั้งทรัพยากรที่จับต้องได้เช่นสินค้าวัตถุดิบบริการเงินและทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้เช่นข้อมูลสารสนเทศการสื่อสารความเชื่อและอิทธิพลทางสังคมเป็นต้น (Haythornthwaite, 1996, p. 323 อ้างถึงใน รุจเรขา วิทยายุทธพิบูล, 2557)

เมื่อเครือข่ายสังคม เป็นกลุ่มของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กัน การวิเคราะห์เครือข่ายสังคมจึงเน้นที่บุคคลที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้าด้วยกันเป็นจุดสำคัญ การวิเคราะห์เครือข่ายสังคมจึงไม่เพียงเป็นวิธีการวิเคราะห์ แต่เป็นกลุ่มของทฤษฎี โมเดลและการประยุกต์ที่อธิบายแนวคิดของความสัมพันธ์และกระบวนการ ความสัมพันธ์ที่อธิบายโดยการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยของแต่ละบุคคลเช่น ครู นักเรียน เขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้น เรียกว่าเป็นแนวคิดของการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม นอกเหนือจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แล้ว การวิเคราะห์เครือข่ายสังคม ยังเกี่ยวข้องกับการที่แต่ละบุคคลและการกระทำของแต่ละบุคคลเป็นอิสระ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นโอกาสของการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกัน รูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นโครงสร้างสังคมที่เกิดสภาพแวดล้อมที่ให้โอกาสแต่ละบุคคล และรูปแบบเครือข่ายสังคมทำให้เกิดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ระดับของเครือข่ายสังคม เครือข่ายสังคม เป็นระบบย่อยของสังคม ที่สนับสนุนโดยเครือข่ายของสื่อ(media network) มีในทุกระดับจำแนกได้เป็น 4 ระดับ (Dijk, 2006, pp. 25-26) ดังนี้

1. ระดับความสัมพันธ์ของแต่ละบุคคล(Individual relations) โดยแต่ละคนจะสร้างจุดเชื่อมกับสมาชิกในครอบครัว เพื่อน คนคุ้นเคย เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน และอื่นๆ ระดับนี้จะได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายของสื่อและอินเทอร์เน็ต
2. ระดับความสัมพันธ์ของกลุ่มและองค์กรเป็นการเชื่อมโยงของกลุ่มถาวรและชั่วคราวโดยใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคม (Group and organizational relations)
3. ระดับความสัมพันธ์ของสังคม (Societal relations) เป็นระดับความสัมพันธ์ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กรที่ทำให้เกิดสังคมที่มีการเชื่อมโยงโดยใช้เครือข่ายของสื่อ ความสัมพันธ์ของระดับนี้ทำให้เกิด เศรษฐกิจเครือข่าย หรือเศรษฐกิจใหม่
4. ระดับความสัมพันธ์ของโลก(Global relations)เป็นระดับความสัมพันธ์ของสังคมทั่วโลกและองค์การระหว่างประเทศ

การวิเคราะห์เครือข่ายสังคม หมายถึง กลุ่มของความสัมพันธ์ซึ่งเป็นกลุ่มของบุคคลหรือตัวแสดง(actors)รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับactorsและความสัมพันธ์ระหว่างactors การวิเคราะห์เครือข่ายสังคม (Carolan, 2014, pp.4-5) ประกอบด้วย

1. Actor ศูนย์กลางของการวิเคราะห์เครือข่ายคือความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยของสังคมที่เรียกว่า social units หรือ actors และผลลัพธ์ที่เกิดจากการเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์นั้น
2. Ties เชื่อมโยง actors เข้าด้วยกัน เป็นการเชื่อมโยงแบบใด เช่น
 - a. การคุยกันหรือส่งข้อความถึงกัน(Behavioral interaction)
 - b. การพักอาศัยอยู่ในทำเลเดียวกัน การนั่งทานข้าวด้วยกัน (Physical connection)
 - c. การเรียนชั้นเดียวกัน การอยู่ในกลุ่มที่มีความสนใจร่วมกัน (Association of affiliation)
 - d. การเห็นว่าบุคคลนั้นเป็นเพื่อนหรือศัตรู(Evaluation of one person by another)
 - e. การรู้ว่าบุคคลนั้นเป็นหัวหน้าหรือลูกน้อง หรือตำแหน่งหน้าที่ใด (Formal relations)
 - f. การมีทางเลือกที่สามารถเลือกได้ (Moving between places or status)
3. Groups ระดับพื้นฐานของเครือข่ายสังคมคือการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลหรือตัวแสดงที่สร้างจุดเชื่อมโยงระหว่าง บุคคล 2 คน การเชื่อมโยงระหว่างบุคคล 2 คนทำให้เกิด dyad ซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานของการวิเคราะห์เครือข่ายสังคม ดังนั้น dyad จึงเป็นกลุ่มของ actors ในขณะที่ triads เป็น triads of actors. ซึ่งการวิเคราะห์เครือข่ายสังคมไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับ dyads, triads หรือ subgroups
4. Relation ข้อมูลจะถูกรวบรวมจากหลายๆ จุดเชื่อมโยงหรือ Ties เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่าง actors ดังนั้น จึงมีการวัดหลายๆ ความสัมพันธ์ว่าเป็นกลุ่มของ Ties ที่เชื่อมโยงกันระหว่างactorsในกลุ่ม สำหรับกลุ่มของแต่ละบุคคลอาจวัดได้หลายๆ ความสัมพันธ์

คนทุกคนที่นำมาเรียงรายชื่อ(Lists)ในเครือข่ายสังคมถือว่าเป็นตัวแสดงหรือ actors ของเครือข่าย ซึ่งตัวแสดงในการวิเคราะห์เครือข่ายสังคมเรียกว่า โหนด (nodes) และเวทิกซ์(vertices) ในการวิเคราะห์เครือข่ายสังคมมี 2 ลักษณะคือ

 1. Eco network เป็นการศึกษาศูนย์กลางความสัมพันธ์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งประกอบด้วย focal actors เรียกว่า ego และคนที่ ego ติดต่อกับเรียกว่า alters (ซึ่งหมายถึงคนที่มีความเชื่อมโยง(tie)กับ actor
 2. Complete networkเป็นการศึกษากลุ่มคนและความสัมพันธ์ของกลุ่มคนเหล่านั้น เป็นความสัมพันธ์ของหลายๆ ego networks ที่เชื่อมโยงกัน เป็นกลุ่มขององค์กรหรือกลุ่มบุคคลในขอบเขตของเครือข่ายเดียวกันส่วนวิธีการอธิบายความสัมพันธ์ของเครือข่ายสังคม มี 2 รูปแบบคือการอธิบายด้วยกราฟ(graph, graph theory)ซึ่งเป็นการแสดงเครือข่ายสังคมด้วยภาพ และการอธิบายด้วยตาราง(matric) ซึ่งสามารถอธิบายได้ใน 2 ลักษณะ (Reis and Andre, 2011, pp. 18-19) คือ
 1. วิธีการทางสังคมศาสตร์ (Social Science) ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสังคมเช่น นักเขียน พนักงาน อาจารย์ นักศึกษา เป็นการศึกษาศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างบุคคลและผลกระทบต่อการทำงานในรูปแบบเครือข่ายสังคม มักจะใช้อธิบายว่าใครเป็นผู้นำ ใครเป็นผู้ตามในเครือข่ายสังคมนั้น

2. วิธีการทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Science) โดยใช้กราฟเป็นการเชื่อมโยงด้วย โหนด(nodes)และจุดเชื่อมโยง(links) ปัจจุบันทฤษฎีกราฟมักใช้ในการหา Communities in networks โดยใช้ formula และ geometric concept ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายสังคมขนาดใหญ่

องค์ประกอบของเครือข่าย

1. เครือข่ายเทียม (pseudo network) หมายถึง เครือข่ายชนิดที่เราหลงผิดคิดว่าเป็น เครือข่ายแต่แท้จริงแล้วเป็นแค่การชุมนุมพบปะสังสรรค์ระหว่างสมาชิกโดยที่ต่างคนต่างก็ไม่ได้มีเป้าหมาย ร่วมกันและไม่ได้ตั้งใจที่จะทำกิจกรรมร่วมกันเป็นการรวมกลุ่มแบบเฮโลสาระพาหรือรวมกันตามกระแสนิยมที่ไม่มีวัตถุประสงค์ชัดเจนลักษณะของเครือข่ายลงจะไม่มีการสานต่อระหว่างสมาชิก ดังนั้น การทำความเข้าใจกับองค์ประกอบของเครือข่ายจึงมีความสำคัญเพื่อช่วยให้สมาชิกสามารถสร้างเครือข่ายแทนการสร้างเครือข่ายเทียมเครือข่าย(แท้)มีองค์ประกอบสำคัญอยู่อย่างน้อย 7 อย่างคือ

- 1) มีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน (common perception)
- 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision)
- 3) มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน (mutual interests/benefits)
- 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (stakeholder's participation)
- 5) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship)
- 6) มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน (interdependent)
- 7) มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน (interaction)

2. มีการรับรู้มุมมองที่เหมือนกัน (common perception) สมาชิกในเครือข่ายต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้เหมือนกันถึงเหตุผลในการเข้ามาร่วมกันเป็นเครือข่าย อาทิเช่นมีความเข้าใจในตัวปัญหาและมีจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันประสบกับปัญหาอย่างเดียวกันหรือต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกันซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาหรือลดความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นการรับรู้ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเพราะถ้าเริ่มต้นด้วยการรับรู้ที่ต่างกันมีมุมมองหรือแนวคิดที่ไม่เหมือนกันแล้วจะประสานงานและขอความร่วมมือยากเพราะแต่ละคนจะติดอยู่ในกรอบความคิดของตัวเองมองปัญหาหรือความต้องการไปคนละทิศละทางแต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าสมาชิกของเครือข่ายจะมีความเห็นที่ต่างกันไม่ได้เพราะมุมมองที่แตกต่างช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ในการทำงานแต่ความแตกต่างนั้นต้องอยู่ในส่วนของกระบวนการ (process) ภายใต้การรับรู้ถึงปัญหาที่สมาชิกทุกคนยอมรับแล้ว มิฉะนั้นความเห็นที่ต่างกันจะนำไปสู่ความแตกแยกและแตกหักในที่สุด

3. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision) วิสัยทัศน์ร่วมกันหมายถึงการที่สมาชิกมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตที่เป็นภาพเดียวกันมีการรับรู้และเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันและมีเป้าหมายที่จะเดินทางไปด้วยกันการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันจะทำให้กระบวนการขับเคลื่อนเกิดพลังมีความเป็นเอกภาพและช่วยผ่อนคลายความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความคิดเห็นที่แตกต่างกันในทางตรงกันข้ามถ้าวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของสมาชิกบางกลุ่มขัดแย้งกับวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของเครือข่ายพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม

นั่นก็จะเริ่มแตกต่างจากแนวปฏิบัติที่สมาชิกเครือข่ายกระทำร่วมกันตั้งนั้นแม้ว่าจะต้องเสียเวลามากกับความพยายามในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันแต่ก็จำเป็นจะต้องทำให้เกิดขึ้นหรือถ้าสมาชิกมีวิสัยทัศน์ส่วนตัวอยู่แล้วก็ต้องปรับให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของเครือข่ายให้มากที่สุดแม้จะไม่ซ้อนทับกันแบบสนิทจนเป็นภาพเดียวกันแต่อย่างน้อยก็ควรสอดรับไปในทิศทางเดียวกัน

4. มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน (mutual interests/benefits) คำว่าผลประโยชน์ในที่นี้ครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและผลประโยชน์ไม่ใช่ตัวเงินเป็นความต้องการ (need) ของมนุษย์ในเชิงปัจเจก อาทิเช่นเกียรติยศชื่อเสียงการยอมรับโอกาสในความก้าวหน้าความสุขความพึงพอใจ ฯลฯ สมาชิกของเครือข่ายเป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดาที่ต่างก็มีความต้องการเป็นของตัวเอง (human needs) ถ้าการเข้าร่วมในเครือข่ายสามารถตอบสนองต่อความต้องการของเขาหรือมีผลประโยชน์ร่วมกันก็จะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายมากขึ้น ดังนั้น ในการที่จะดึงใครสักคนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเครือข่ายจำเป็นต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากการเข้าร่วมถ้าจะให้ดีต้องพิจารณาล่วงหน้าก่อนที่เขาจะร้องขอลักษณะของประโยชน์ที่สมาชิกแต่ละคนจะได้รับอาจแตกต่างกันแต่ควรต้องให้ทุกคนและต้องเพียงพอที่จะเป็นแรงจูงใจให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมในทางปฏิบัติได้จริงไม่ใช่เป็นเข้ามาเป็นเพียงไม้ประดับเนื่องจากมีตำแหน่งในเครือข่ายแต่ไม่ได้ร่วมปฏิบัติภารกิจเมื่อใดก็ตามที่สมาชิกเห็นว่าเขาเสียประโยชน์มากกว่าได้หรือเมื่อเขาได้ในสิ่งที่ต้องการเพียงพอแล้วสมาชิกเหล่านั้นก็จะออกจากเครือข่ายไปในที่สุด

5. การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (stakeholder's participation) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่ายเป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจและร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ดังนั้น สถานะของสมาชิกในเครือข่ายควรมีความเท่าเทียมกันทุกคนอยู่ในฐานะ “หุ้นส่วน (partner)” ของเครือข่ายเป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ (horizontal relationship) คือความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนมากกว่าความสัมพันธ์ในแนวตั้ง (vertical relationship) ในลักษณะเจ้านายลูกน้องซึ่งบางครั้งก็ทำได้ยากในทางปฏิบัติเพราะต้องเปลี่ยนกรอบความคิดของสมาชิกในเครือข่ายโดยการสร้างบริบทแวดล้อมอื่นๆ เข้ามาประกอบแต่ถ้าทำได้จะสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายมาก

6. มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship) องค์ประกอบที่จะทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่องคือการที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็สร้างความเข้มแข็งให้กันและกันโดยนำจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่งแล้วทำให้ได้ผลลัพธ์เพิ่มขึ้นในลักษณะพลังทวีคูณ ($1+1 > 2$) มากกว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อต่างคนต่างอยู่

7. การเกี่ยวพันพึ่งพากัน (interdependence) เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกันการที่สมาชิกเครือข่ายตกอยู่ในสภาวะจำกัดทั้งด้านทรัพยากรความรู้เงินทุนกำลังคน ฯลฯ ไม่สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ได้ด้วยตนเองโดยปราศจากเครือข่ายจำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่ายการทำให้หุ้นส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันอย่างเหนียวแน่นจำเป็นต้องทำให้หุ้นส่วนแต่ละคนรู้สึกได้ว่าหากเอาหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งออกไปจะทำให้

เครือข่ายล้มลงได้การดำรงอยู่ของหุ่นสวนแต่ละคนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ของเครือข่ายการเกื้อหนุนพึ่งพากันในลักษณะนี้จะส่งผลให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

8. มีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน (interaction) หากสมาชิกในเครือข่ายไม่มีการปฏิสัมพันธ์กันแล้วก็ไม่ต่างอะไรกับก้อนหินแต่ละก้อนที่รวมกันอยู่ในถุงแต่ละก้อนก็อยู่ในถุงอย่างเป็นอิสระดังนั้นสมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันเช่นมีการติดต่อกันผ่านทาง การเขียนการพบปะพูดคุยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันหรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนา ร่วมกันโดยที่ผลของการปฏิสัมพันธ์นี้ต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามมาด้วยลักษณะของปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกควรเป็นการแลกเปลี่ยนกัน (reciprocal exchange) มากกว่าที่จะเป็นผู้ให้หรือเป็นผู้รับฝ่ายเดียว (unilateral exchange) ยิ่งสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใดก็จะเกิดความผูกพันระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้นทำให้การเชื่อมโยงแน่นแฟ้นมากขึ้นมีการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้นสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายองค์ประกอบข้างต้นไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์ในการนำไปช่วยจำแนกกระหว่างเครือข่ายแท้กับเครือข่ายเทียมเท่านั้นแต่ยังแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่จะมีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายด้วยการวิจัยในครั้งนี้มีองค์ประกอบของเครือข่ายได้แก่การรับรู้มุมมองที่เหมือนกันมีวิสัยทัศน์ร่วมกันมีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกันมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่ายมีการเสริมสร้างซึ่งกันและกันเกื้อหนุนพึ่งพากันและมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน

การก่อเกิดของเครือข่าย

เครือข่ายแต่ละเครือข่ายต่างมีจุดเริ่มต้นหรือถูกสร้างมาด้วยวิธีการต่างๆ กันแบ่งชนิดของเครือข่ายออกเป็น 3 ลักษณะคือ

1. เครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติเครือข่ายชนิดนี้มักเกิดจากการที่ผู้คนมีใจตรงกันทำงานคล้ายคลึงกันหรือประสบกับสภาพปัญหาเดียวกันมาก่อนเข้ามารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ร่วมกันแสวงหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่าการดำรงอยู่ของกลุ่มสมาชิกในเครือข่ายเป็นแรงกระตุ้นที่เกิดขึ้นภายในตัวสมาชิกเอง เครือข่ายเช่นนี้มักเกิดขึ้นในพื้นที่อาศัยความเป็นเครือญาติเป็นคนในชุมชนหรือมาจากภูมิลำเนาเดียวกันที่มีวัฒนธรรมความเป็นอยู่คล้ายคลึงกันมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มโดยจัดตั้งเป็นชมรมที่มีกิจกรรมร่วมกันก่อนเมื่อมีสมาชิกเพิ่มขึ้นจึงขยายพื้นที่ดำเนินการออกไปหรือมีการขยายเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ของกลุ่มมากขึ้นในที่สุดก็พัฒนาขึ้นเป็นเครือข่ายเพื่อให้ครอบคลุมต่อความต้องการของสมาชิกได้กว้างขวางขึ้นเครือข่ายประเภทนี้มักใช้เวลาก่อสร้างตัวที่ยาวนานแต่เมื่อเกิดขึ้นแล้วมักจะเข้มแข็งยั่งยืนและมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้น

2. เครือข่ายจัดตั้ง เครือข่ายจัดตั้งมักจะมี ความเกี่ยวข้องกับนโยบายหรือการดำเนินงานของภาครัฐเป็นส่วนใหญ่การจัดตั้งอยู่ในกรอบความคิดเดิมที่ใช้กลไกของรัฐผลักดันให้เกิดงานที่เป็นรูปธรรม โดยเร็วและส่วนมากภาคีหรือสมาชิกที่เข้าร่วมเครือข่ายมักจะไม่ได้มีพื้นฐานความต้องการความคิดความเข้าใจหรือมุมมองในการจัดตั้งเครือข่ายที่ตรงกันมาก่อนที่จะเข้ามารวมตัวกันเป็นการทำงานเฉพาะกิจชั่วคราวที่ไม่มี ความต่อเนื่องและมักจะจางหายไป ในที่สุดวันแต่ว่าเครือข่ายจะได้รับการชี้แนะที่ดี ดำเนินงานเป็นขั้นตอนจนสามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกิดเป็นความผูกพันระหว่างสมาชิกจนนำไปสู่

การพัฒนาเป็นเครือข่ายที่แท้จริงอย่างไรก็ตามแม้ว่ากลุ่มสมาชิกจะยังคงรักษาสถานภาพของเครือข่ายไว้ได้แต่มีแนวโน้มที่จะลดขนาดของเครือข่ายลงเมื่อเปรียบเทียบกับระยะก่อตั้ง

3. เครือข่ายวิวัฒนาการ เป็นการถือกำเนิดโดยไม่ได้เป็นไปตามธรรมชาติตั้งแต่แรกและไม่ได้เกิดจากการจัดตั้งโดยตรงแต่มีกระบวนการพัฒนาผสมผสานอยู่ โดยเริ่มที่กลุ่มบุคคล/องค์กรมารวมกันด้วยวัตถุประสงค์กว้างๆในการสนับสนุนกันและเรียนรู้ไปด้วยกันโดยยังไม่ได้สร้างเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เฉพาะที่ชัดเจนนักหรืออีกลักษณะหนึ่งคือถูกจุดประกายความคิดจากภายนอกไม่ว่าจะเป็นการได้รับฟังหรือการไปได้เห็นการดำเนินงานของเครือข่ายอื่นมาแล้วเกิดความคิดที่จะรวมตัวกันสร้างพันธะสัญญาเป็นเครือข่ายช่วยเหลือและพัฒนาตนเองเครือข่ายที่ว่านี้แม้จะไม่ได้เกิดจากแรงกระตุ้นภายในโดยตรงตั้งแต่แรกแต่ถ้าสมาชิกมีความตั้งใจจริงที่เกิดจากจิตสำนึกที่ดีเมื่อได้รับการกระตุ้นและสนับสนุนก็จะสามารถพัฒนาต่อไปจนกลายเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งทำนองเดียวกันกับเครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติเครือข่ายในลักษณะนี้พบเห็นอยู่มากมายเช่นเครือข่ายผู้สูงอายุเครือข่ายโรงเรียนสร้างเสริมสุขภาพ เป็นต้น

การสร้างเครือข่าย (Networking)

การสร้างเครือข่าย หมายถึง การทำให้มีการติดต่อสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจการสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิงนอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบติดต่อดังกล่าวแบบทางเดียวเช่นการส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อแต่จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันด้วย

1. ความจำเป็นที่ต้องมีเครือข่าย การพัฒนางานหรือการแก้ปัญหาใดๆที่ใช้วิธีดำเนินงานในรูปแบบที่สืบทอดกันเป็นวัฒนธรรมภายในกลุ่มคนหน่วยงานหรือองค์กรเดียวกันจะมีลักษณะไม่ต่างจากการปิดประเทศที่ไม่มีการติดต่อสื่อสารกับภายนอกการดำเนินงานภายใต้กรอบความคิดเดิมอาศัยข้อมูลข่าวสารที่ไหลเวียนอยู่ภายในใช้ทรัพยากรหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่พอจะหาได้ใกล้มือหรือถ้าจะออกแบบใหม่ก็ต้องใช้เวลานานมากจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนางานอย่างยิ่งและอาจแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้การสร้าง “เครือข่าย” สามารถช่วยแก้ปัญหาข้างต้นได้ด้วยการเปิดโอกาสให้บุคคลและองค์กรได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารรวมทั้งเรียนและประสบการณ์กับบุคคลหรือองค์กรที่อยู่นอกหน่วยงานของตนลดความซ้ำซ้อนในการทำงานให้ความร่วมมือและทำงานในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันเสมือนการเปิดประตูสู่โลกภายนอก

2. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน

1. สมาชิกที่เข้าร่วม ต้องเข้าใจเป้าหมายในการรวมตัวกันว่าจะก่อให้เกิดความสำเร็จในภาพรวม

2. สร้างการยอมรับในความแตกต่างระหว่างสมาชิกยอมรับในรูปแบบและวัฒนธรรมองค์กรของสมาชิก

3. มีกิจกรรมสม่ำเสมอและมากพอที่จะทำให้สมาชิกได้ทำงานร่วมกัน เป็นกิจกรรมที่ต้องแน่ใจว่าทำได้ และกระจายงานได้ทั่วถึงควรเลือกกิจกรรมที่ง่ายและมีแนวโน้มประสบความสำเร็จอย่าทำกิจกรรมที่ยากโดยเฉพาะครั้งแรกๆ เพราะถ้าทำไม่สำเร็จอาจทำให้เครือข่ายที่เริ่มก่อตั้ง เกิดการแตกสลายได้

4. จัดให้มีและกระตุ้นให้มีการสื่อสารระหว่างกันอย่างทั่วถึง และสม่ำเสมอ

5. สนับสนุนสมาชิกทุกกลุ่ม และทุกด้านที่ต้องการความช่วยเหลือเน้นการช่วยเหลือกลุ่มสมาชิกที่ยังอ่อนแอให้สามารถช่วยตนเองได้

6. สร้างความสัมพันธ์ของบุคลากรในเครือข่าย

7. สนับสนุนให้สมาชิกได้พัฒนางานอย่างเต็มกำลังตามศักยภาพและความชำนาญที่มีอยู่ โดยร่วมกันตั้งเป้าหมายในการพัฒนางานให้กับสมาชิกแต่ละกลุ่ม ส่งผลให้สมาชิกแต่ละกลุ่มมีความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน เป็นพื้นฐานในการสร้างความหลากหลายและเข้มแข็งให้กับเครือข่าย

8. สร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างบุคลากรทุกระดับของสมาชิกในเครือข่ายในลักษณะความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อน

9. จัดกิจกรรมให้สมาชิกใหม่ของเครือข่ายเพื่อเชื่อมต่อกับคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ในการสืบทอดความเป็นเครือข่ายต่อไป

10. จัดให้มีเวทีระหว่างคนทำงานเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาในการทำงานด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน

11. จัดให้มีช่องทางการทำงานร่วมกันการสื่อสารที่ง่ายต่อการเข้าถึงที่ทันสมัย และเป็นปัจจุบันเช่นสร้างระบบการส่งต่องาน และสร้างเว็บไซต์เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายเข้าด้วยกัน

ขั้นตอนของกระบวนการสร้างเครือข่าย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) อธิบายว่า เครือข่ายสามารถ เปรียบได้กับสิ่งมีชีวิต ธรรมชาติของเครือข่ายจะต้องมีการเจริญเติบโตอยู่เสมอ ดังนั้นกระบวนการเกิดขึ้นและการคงอยู่ของเครือข่ายประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นการเกิดเครือข่าย การก่อตัวของเครือข่ายอาจเกิดได้ 2 แนวทางใหญ่ๆ แนวทางแรก คือ เครือข่ายที่เกิดจากรัฐเข้าไปมีส่วนเป็นผู้ริเริ่ม กระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตระหนักในปัญหา สร้างความตื่นตัวให้เกิดความสนใจรวมตัวกันแนวทางที่สอง คือ เครือข่ายที่ประชาชนเป็นแกนนำจัดตั้ง โดยเกิดจากการริเริ่มสร้างสรรค์ของกลุ่มประชาชนเอง เพราะต้องหักและตื่นตัวในปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งการพัฒนาเครือข่ายควรให้มีการดำเนินการไปทั้ง 2 แนวทาง โดยพิจารณาถึงความสามารถในการรวมตัวของประชาชนเป็นหลักภายในเครือข่านั้น โดยต้องผ่านกระบวนการรวมตัวไปตามลำดับ ตั้งแต่การสร้าง ความตระหนักในปัญหาและสำนึกในการรวมตัว การสร้างจุดร่วมของผลประโยชน์การแสวงหาแก่นนำที่ดีของเครือข่าย และการสร้างแนวร่วมสมาชิกของเครือข่าย

2. ขั้นการประสานเชื่อมโยง เมื่อมีการสร้างเครือข่ายก็ต้องมีการจัดระบบบริหารเครือข่าย ประกอบด้วยการจัดตั้งกลุ่มเครือข่าย การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย การจัดระบบ

ติดต่อสื่อสารการจัดระบบการเรียนรู้ร่วมกัน รายการจัดระบบสารสนเทศ John M. Cohen and Norman T. Uphoff (1980) กล่าวว่า องค์กรเครือข่ายที่มีคุณภาพ สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ดังนี้

2.1 การตัดสินใจ องค์กรเครือข่ายมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพื่อตัดสินใจในการริเริ่มการดำเนินงาน

2.2 การปฏิบัติการองค์กรเครือข่ายมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพื่อการจัดสรรทรัพยากรการบริหารงานและการขอความช่วยเหลือ

2.3 การได้ประโยชน์การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพื่อการได้ประโยชน์เช่นรายได้สิ่งของหรือความพอใจอื่นทั้งเป็นส่วนของชุมชนและบุคคลรวมทั้งผลในเชิงลบ

2.4 การประเมินผลองค์กรเครือข่ายมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพื่อการประเมินผลกิจกรรม

3. ขั้นการพัฒนาเครือข่าย เครือข่ายใดสามารถดำเนินบทบาทของตนเองได้ครบถ้วนเครือข่ายนั้นก็จะมีพลังเคลื่อนไหวและมีอิทธิพลต่อสังคมในวงกว้างขึ้นการใช้ประโยชน์เครือข่ายในระยะนี้มีดังนี้

3.1 การใช้เครือข่ายเพื่อเป็นเวทีกลางประสานงานร่วมกัน ได้แก่ประสานความคิดความเข้าใจระหว่างกันในวัตถุประสงค์ ขอบข่ายแผนการทำงาน วิธีการทำงาน ตลอดจนแนวทางการปฏิบัติให้ไปในทิศทางเดียวกัน และประสานความต้องการระหว่างสมาชิกภายในเครือข่ายด้วยตนเองและระหว่างเครือข่ายกับนอกเครือข่าย ทำให้รู้ว่าขาดอะไรและใครต้องการอะไร ซึ่งต้องผ่าน ระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ผ่านการจัดเวทีเพื่อเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกของเครือข่าย เป็นต้น

3.2 การใช้เครือข่ายเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนสารสนเทศและความรู้ เครือข่ายยิ่งรุ่งเรืองเมื่อมีการเคลื่อนไหวแลกเปลี่ยนสารสนเทศและความรู้ระหว่างสมาชิก ประสบการณ์และบทเรียนใหม่ๆที่ค้นพบช่วยให้เกิดการพัฒนาต่อยอดความคิด

3.3 การใช้เครือข่ายเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนและระดมทรัพยากร

3.4 การใช้เครือข่ายเพื่อเป็นเวทีร่วมสร้างสรรค์และพัฒนาความรู้ใหม่ๆ

3.5 การใช้เครือข่ายเพื่อเป็นเวทีสร้างกระแสผลักดันประเด็นใหม่ๆ

4. ขั้นธำรงรักษาเครือข่าย การจัดกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งกิจกรรมดังกล่าวกลายเป็นแบบแผนของการกระทำที่สมาชิกของเครือข่ายยอมรับโดยทั่วกัน ดังตัวอย่างหนึ่งของกลุ่มสโมสรโรตารี ที่สามารถรักษากลุ่มได้ที่ยืนยาวนานหลายทศวรรษ ก็เพราะมีการจัดโครงสร้างเวลาที่กำหนดให้สมาชิกของกลุ่มมาพบปะ เพื่อทำกิจกรรมร่วมกันทุกสัปดาห์ รวมทั้งมีระบบการตรวจสอบให้สมาชิกทุกคนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอทุกสัปดาห์ ดังนั้นการรักษาเครือข่ายสามารถกระทำได้ด้วยการกำหนดโครงสร้างของกิจกรรมอย่างชัดเจน ทั้งในแง่ของเวลา ความถี่ และการจัดกิจกรรมที่มีความน่าสนใจ เพียงพอที่จะดึงดูดสมาชิกให้เข้าร่วมความสัมพันธ์ที่ดีเป็นเสมือนน้ำมันที่คอยหล่อลื่นการทำงาน เช่นการกำหนดกลไกสร้างระบบจูงใจ การพัฒนาทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ การให้ความช่วยเหลือและการช่วยแก้ไขปัญหา และการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

การที่บุคคลมีการปฏิสัมพันธ์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ สิ่งที่น่าส่งเสริมให้มียังมากก็คือทำอย่างไรจึงจะเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมโดยเท่าเทียมกัน ความเข้มแข็งของเครือข่ายในแต่ละชุมชนมีมากเท่าไร นั่นหมายถึงประชาชนจะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมมากขึ้น การสร้างสรรค์ผลประโยชน์ร่วมกันในทางสังคม ภายใต้แบบแผนของเครือข่าย ซึ่งมีคุณลักษณะที่สำคัญคือทุกคนมีอิสระอย่างเต็มที่ในการเลือกตัดสินใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ การดำเนินกิจกรรมต่างๆและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกที่เข้ามามีส่วนร่วมจะต้องเป็นความสัมพันธ์ที่เสมอภาคกัน จะต้องเป็นกิจกรรมที่สร้างความร่วมมือร่วมใจให้เกิดในหมู่สมาชิกของสังคมทั้งหมด (Beetham and Boyle, 1995)

เครือข่ายที่เกิดขึ้นตามลักษณะภาคีที่ร่วมในเครือข่าย เกิดได้เป็น 2 ทางหลักๆ คือ เครือข่ายแนวนอน (horizontal network) เป็นการสร้างเครือข่ายของกลุ่มคนที่มีลักษณะทางสังคม ใกล้เคียงกัน และเผชิญปัญหาที่คล้ายกัน เช่นการรวมกลุ่มระหว่างสถาบันการศึกษาด้วยกัน หรือการรวมกลุ่มระหว่างมูลนิธิกับ NGOs เป็นต้น และเครือข่ายแนวตั้ง (vertical network) เป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างภาคีที่แตกต่างกัน เช่น การรวมกลุ่มระหว่างหน่วยงานของรัฐกับองค์กรชุมชน การรวมกลุ่มระหว่างองค์กรธุรกิจกับสถานศึกษา และการรวมตัวระหว่างองค์กรท้องถิ่นกับมูลนิธิของบริษัทธุรกิจ เป็นต้น

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า กระบวนการเครือข่ายประกอบด้วยลักษณะความสัมพันธ์ 4 ลักษณะด้วยกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับขนาด ความหนาแน่น ความเกี้ยวโยง ตำแหน่งของบุคคลและกลุ่มของความสัมพันธ์ของบุคคลในเครือข่าย และต้องมีการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของเครือข่ายดังนี้

1. ความสัมพันธ์ที่มีความหลากหลายภายใต้ความสัมพันธ์ตามบทบาทเชิงซ้อน
 2. ความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยน ทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ ซึ่งขึ้นอยู่กับความพอใจที่จะทำกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเกิดขึ้นด้วย
 3. ความสัมพันธ์ที่นำไปสู่ความร่วมมือกันระหว่างบุคคล หรือกลุ่มคนภายใต้การคำนึงถึงผลประโยชน์ของกันและกัน ทั้งในลักษณะที่เท่าเทียมกันและไม่เท่าเทียมกัน
 4. ความสัมพันธ์ที่มีระยะเวลาเป็นเงื่อนไขแห่งความถาวรของความสัมพันธ์
- แนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ (Net-working)

เครือข่ายความร่วมมือเป็นกระบวนการของการเข้าร่วมมือกันเพื่อพัฒนาหรือจัดกิจกรรมที่กลุ่มบุคคล หรือองค์กรสนใจร่วมกัน เครือข่ายความร่วมมือจะนำไปสู่พลังในการจัดการกับปัญหาทั้งในระดับท้องถิ่นและสังคมโดยรวม ความร่วมมือในลักษณะดังกล่าวนี้ได้ก่อตัวเคลื่อนไหวและพัฒนา กว้างขวางออกไป เช่น เครือข่ายเกษตรกร เครือข่ายเอดส์เครือข่ายสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ลักษณะสำคัญของเครือข่ายความร่วมมือ มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีองค์กร กลุ่ม หรือบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเข้าร่วมมือกัน เพื่อให้บรรลุประสงค์ที่มีร่วมกัน
2. มีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
3. จัดกระบวนการของความร่วมมือเพื่อให้สามารถนำ เอาวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่มีร่วมกันไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผล

คุณลักษณะสำคัญ ดังกล่าวจะส่งเสริมให้องค์กรมีความเข้มแข็ง เพราะแทนที่จะคิดคนเดียว ทำกิจกรรมคนเดียว เครือข่ายจะทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมตามลักษณะความสนใจ เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ สร้างความชำนาญในการทำงาน ระดมสรรพกำลัง จัดโครงสร้างองค์กรความร่วมมือ และกระบวนการภายใต้ความร่วมมือ จัดกิจกรรมรยาทเพื่อให้ความเคลื่อนไหวมีพลัง สังคมมีการแลกเปลี่ยนทัศนะ สร้างโอกาสในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และการมีส่วนร่วม ซึ่งกระบวนการพัฒนาเช่นนี้มีความจำเป็นมากที่ในปัจจุบันและในอนาคต

การสร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญหนึ่งในกระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ขบวนการประชาคม ประชาสังคม ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครือข่าย ดังนี้

ขั้นที่ 1 การร่วมกันกำหนดจุดมุ่งหมายของเครือข่าย

ขั้นที่ 2 การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์

ขั้นที่ 3 การสร้างและพัฒนาแผนปฏิบัติ

ขั้นที่ 4 ส่งเสริมบทบาทและกระบวนการตัดสินใจของแต่ละกลุ่ม

ขั้นที่ 5 พัฒนาระบบการติดต่อสื่อสาร

ขั้นที่ 6 พัฒนาโครงสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

ขั้นที่ 7 การพัฒนาทรัพยากรและแหล่งทุนของเครือข่าย

องค์ประกอบที่สำคัญและมีผลต่อความสำเร็จของเครือข่าย

ผลจากการศึกษาและพัฒนาเครือข่ายนอกจากขั้นตอนที่สำคัญแล้ว องค์ประกอบอันเป็นปัจจัยทางการบริหารที่สำคัญ และส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายมีดังต่อไปนี้

1. กระบวนการติดต่อสื่อสาร จะต้องมีความสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เทคนิค ประสบการณ์ ตลอดจนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีการสรุปความก้าวหน้าในผลการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกและเครือข่าย

2. การพิจารณาถึงความต้องการของมวลสมาชิกเครือข่าย การได้แลกเปลี่ยนทัศนะ มุมมองต่อการพัฒนาหรือเป้าหมายของกิจกรรมในความร่วมมือ ตลอดจนขบวนการตัดสินใจร่วมใจในการกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ เพื่อให้สมาชิกสามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติและประสานความร่วมมือได้

3. องค์กรความร่วมมือ และโครงสร้างเครือข่ายมีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อการประสานความร่วมมือ โดยลักษณะขององค์กรความร่วมมือสามารถป้องกันการแทรกแซง จากองค์กรใดองค์กรหนึ่ง และลดปัญหาความขัดแย้ง ตลอดจนสร้างการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมและทั่วถึงได้

4. ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมบทบาทและการตัดสินใจขั้นดำเนินการของมวลสมาชิก เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ และสร้างบรรทัดฐานในความร่วมมือ

5. มีการพัฒนาและระดมทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนแผนในการพัฒนาและระดมทรัพยากรมีประสิทธิภาพ

6. มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์บทบาทของเครือข่ายและมวลสมาชิกเพื่อระดมความร่วมมือและสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานทั้งแก่มวลสมาชิกและประชาชนทั่วไป

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า เครือข่าย หมายถึง การติดต่อสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารร่วมมือกันด้วยความสมัครใจสนับสนุนอำนวยความสะดวกความสัมพันธ์กันเพื่อสร้าง ระบบติดต่อด้วยการเผยแพร่ข่าวสารด้วยการเปิดโอกาสให้บุคคลและองค์กรได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมทั้ง บทเรียนและประสบการณ์ตลอดจนทำกิจกรรมร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมของตนในการการต่อต้าน การทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

การพัฒนา เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากความสนใจ ซึ่งเกิดขึ้นจากการสังเกตปรากฏการณ์ การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอธิบายไว้อย่างชัดเจนว่าสังคมและวัฒนธรรมของ มนุษยชาติมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาด้วยสาเหตุต่างๆ หลายประการดังต่อไปนี้ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment)
2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร (Population Change)
3. การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อกัน (Isolation and Contact)
4. โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Structure)
5. ระดับของความรู้และเทคโนโลยี (Knowledge and Technology)
6. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างอื่น เช่น การเล็งเห็นความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลง

หรือนโยบายของผู้นำประเทศ

จากปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผ่านมา เราจะพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นเรื่องตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การพิจารณาเรื่องการเปลี่ยนแปลงจึงต้องทำความเข้าใจทั้งในด้านทิศทางของการเปลี่ยนแปลง (Direction) ขนาดของการเปลี่ยนแปลง (Magnitude) ระยะเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลง (Time) สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (Change & Resistance to Change) สิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจในเบื้องต้น คือ ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น กินความครอบคลุมไปถึงการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ก้าวหน้า หรือถดถอยก็ได้ แต่ที่เป็นพื้นฐานแนวคิดที่สำคัญของการพัฒนา ก็คือ ทิศทางของการเปลี่ยนแปลง (Direction for Change) ในลักษณะที่ก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเท่านั้น

แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

คำว่า “พัฒนา” เกิดขึ้นและนำมาใช้ครั้งแรกในคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยนักเศรษฐศาสตร์ได้นำมาใช้เรียกการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการใช้แรงงานคนและสัตว์มาเป็นพลังงานจากเทคโนโลยี เช่น เครื่องจักร เครื่องยนต์ต่างๆ อาชีพของคนในสังคม เปลี่ยนจากเกษตรกรรมเป็นการประกอบอาชีพทางด้านอุตสาหกรรม วิธีการผลิตเปลี่ยนจากการยังชีพ เป็นวิธีการผลิตเพื่อการค้า ที่อยู่อาศัยเปลี่ยนจากชนบทเป็นเมือง สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนจากสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติเป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น หลังจากนั้น คำว่า พัฒนา ก็ได้แพร่กระจายออกไปทั่วโลก โดยความหมายกว้าง ๆ ทั่วไปแล้ว หมายถึง การกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพ

หนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอยู่สามส่วน คือ ผู้กระทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลง เจตนาธรรมณ์ อุดมการณ์ วิธีการรวมทั้งกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และเป้าหมายของกระทำที่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ความเข้าใจชัดเจนในแต่ละองค์ประกอบเหล่านี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาวិชาการที่ว่าด้วยการพัฒนา

คำถามที่มักเกิดขึ้นบ่อยครั้งในศาสตร์ที่ว่าด้วยการพัฒนา ก็คือ การพัฒนาหรือการ เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของสังคมนั้นแท้ที่จริงแล้วเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของใคร เกิดขึ้นจากการกระทำของใคร และมีจุดมุ่งหมายรวมทั้งเจตนาธรรมณ์ที่แท้จริงอย่างไร จึงต้องทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงขึ้น

จากการศึกษาเชิงวาทกรรม (Discourse Studies) พบว่า มีการแอบแฝงซ่อนเร้นความต้องการ ที่แท้จริงของผู้ที่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นอุดมการณ์ แนวคิด ทฤษฎี หลักการ วิธีการ นั่น คือ การพัฒนาที่ผ่านมาในอดีตเป็นเพียงการบิดเบือน ซ่อนเร้นฉันทามติเชิงวิชาการที่แท้จริงของ พัฒนาศาสตร์ โดยพยายามใช้วาทกรรมครอบงำระบบความคิด รวมไปถึงการขึ้นำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ของสังคมและวัฒนธรรมเป้าหมายให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ผู้สร้างวาทกรรมต้องการ นอกเหนือไปจากนั้น ยังมีข้อคิดเห็นทางวิชาการที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่า ภายใต้เงื่อนไขที่บริสุทธิ การพัฒนา ที่แท้จริงไม่มีทางที่จะเกิดขึ้นได้ ถ้าหากไม่สามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงเชิงลบของสังคมซึ่งเป็น กระบวนการที่เกิดขึ้นควบคู่กันไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในทางบวกหรือการพัฒนา

อย่างไรก็ตาม โดยแก่นแท้แห่งศาสตร์นั้น การพัฒนา (Development) มีความหมายเป็นสองนัย ก็คือ 1) ในความหมายอย่างแคบ การพัฒนา หมายถึง การประดิษฐ์คิดค้นหรือริเริ่มทำอะไรใหม่ๆ ขึ้นมาและ นำมาใช้เป็นครั้งแรก เช่นการคิดค้นกระแสไฟฟ้า การประดิษฐ์เครื่องคอมพิวเตอร์ 2) ในความหมายอย่าง กว้าง การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของระบบต่างๆ ในสังคมที่ได้รับการยอมรับ จากคนในสังคมนั้น โดยมีหลักที่ใช้ในการพิจารณาโดยมีจุดเน้นอยู่ที่ลักษณะของการพัฒนา คือ

1. การเปลี่ยนแปลงในด้านปริมาณ คุณภาพ และสิ่งแวดล้อม ทุกด้านให้ดีขึ้นหรือเหมาะสมกว่า สภาพที่เป็นอยู่เดิม
2. มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างมีลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันไป
3. มีลักษณะเป็นพลวัต ซึ่งหมายความว่าเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง
4. มีลักษณะเป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลง ใคร ด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อใด ใช้งบประมาณและสิ่งสนับสนุนเท่าใด ใครรับผิดชอบ
5. มีลักษณะเป็นวิชาการ ซึ่งหมายถึง การกำหนดขอบเขตและกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนด เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชนบท การพัฒนาอุตสาหกรรม การพัฒนาชุมชน การพัฒนาการศึกษา
6. มีลักษณะที่ให้นำหนักต่อการปฏิบัติการจริงที่ทำให้เกิดผลจริง
7. การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากมนุษย์ โดยมนุษย์ และเพื่อมนุษย์ หรืออาจจะเกิดขึ้นเอง

8. มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด ซึ่งสามารถจะบอกได้ว่าการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมดีขึ้นมากหรือน้อยเพียงใด ในระดับใด

จากการนำคำว่า การพัฒนามาใช้ด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันจึงให้เกิดแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาต่างกันไปหลายแนวความคิด ซึ่งสามารถจำแนกออกได้ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดด้านมนุษยนิยม เป็นการอธิบายแนวคิดพื้นฐานการพัฒนาของมนุษย์ที่เน้นเรื่อง ค่านิยมกับจริยธรรม โดยมองว่าเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาอยู่ที่มนุษย์และค่านิยมด้านจริยธรรมเป็น สิ่งสำคัญในสังคมมนุษย์ ตามแนวคิดนี้ถือว่าคนเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนา คนเป็นผู้บันดาลให้สิ่งต่างๆ ในเกิดขึ้นหรือดับสลายได้ จุดหมายปลายทางสูงสุดของการพัฒนาคือการพัฒนาคน ซึ่งหมายถึงการทำให้ คนมีทั้งคุณภาพและคุณธรรม (วีรัช เตียงหงษากุล, 2529, หน้า 4-5)

2. แนวคิดทางด้านเศรษฐกิจ เป็นการอธิบายถึงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งจะเน้นไปใน เรื่องของการออมและการลงทุน มองว่าการพัฒนาเปรียบเสมือนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยถือว่า เมื่อมีกระบวนการพัฒนาเกิดขึ้นแล้ว ผลแห่งการพัฒนาจะแพร่กระจายไปยังประชาชนที่ละน้อยและ ประชาชนจะพัฒนาตามไปด้วย ซึ่งผลประโยชน์ของการเจริญเติบโตจะกระจายไปสู่ประชาชนกลุ่มต่างๆ ในรูปของงานและโอกาสทางเศรษฐกิจ โดยผลของการกระจายนี้จะเพิ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้แก่ กลุ่มที่ยากจนกว่า

3. แนวความคิดด้านความจำเป็นขั้นพื้นฐาน เป็นผลมาจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของ หลายๆ ประเทศและประเทศต่างๆ เริ่มตระหนักว่าการดำเนินการพัฒนาที่ผ่านมาไม่ได้ส่งผลให้ประชาชน ส่วนใหญ่ในประเทศมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการพัฒนาควรจะถูกกำหนดให้ไปสู่แนวคิดความจำเป็นขั้น พื้นฐาน เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม การศึกษาและสุขภาพอนามัย รวมไปถึงความต้องการด้าน ต่างๆ ของประชาชนเป็นอันดับแรก แทนการมุ่งลงทุนในด้านอุตสาหกรรมนอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงสิทธิ มนุษยชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาและแนวทางในการปฏิบัติแล้วการพัฒนาจะมุ่งไปที่ สวัสดิการของประชาชนเพื่อลดความยากจน ลดการว่างงานและลดความไม่เท่าเทียมกันด้วย

4. แนวความคิดแบบการปฏิบัติการทางสังคม เป็นแนวคิดที่เกิดจากรัฐบาลของประเทศต่างๆ พยายามที่จะปรับปรุง แก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมในรูปของการวางแผนและปฏิบัติการ เช่น การปฏิรูป ที่ดิน การสหกรณ์ การพัฒนาชนบท เป็นต้น และเรียกวิธีการนี้ว่าการพัฒนา (สนธยา พลศรี, 2547, หน้า 9)

5. แนวคิดแบบความขัดแย้งทางสังคม เป็นแนวคิดของการพัฒนาประเทศด้วยระบอบสังคมนิยมนำทฤษฎีความขัดแย้งมาใช้เป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและระบบสังคมโดยถือว่าการ นำระบอบสังคมนิยมเข้ามาใช้แทนระบบที่ใช้อยู่เดิม ถือเป็นการพัฒนาในแนวความคิดนี้(นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2534, หน้า 93-94)

6. แนวคิดแบบการพัฒนาชุมชน เป็นแนวคิดที่องค์การสหประชาชาตินำไปใช้เป็นแนวทางใน การพัฒนาที่กล่าวมาแล้วในเรื่องความเป็นมาของการพัฒนา กล่าวคือทำให้คนและกลุ่มคนในชุมชนเป็น ศูนย์กลางของการพัฒนาและเป็นผู้ได้รับผลของการพัฒนาตามหลักการและวิธีการพัฒนาชุมชน

7. แนวคิดแบบการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแนวคิดที่องค์การสหประชาชาติเรียกร้องให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้ตระหนักถึงผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยจนเกินขีดจำกัดของทรัพยากรโลก เป็นแนวคิดการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุกด้านอย่างสมดุลใน 5 ด้าน คือด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมและด้านการเมือง

จากแนวคิดหลักในการพัฒนาทั้ง 7 ประการดังกล่าว การพัฒนาชุมชนถือเป็นแนวคิดหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะ คือมุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงในตัวมนุษย์รวมถึงศักยภาพของมนุษย์เป็นหลักกล่าวได้ว่าการที่จะทำความเข้าใจความหมาย ลักษณะและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนานั้น จำเป็นจะต้องตระหนักในความจริงที่ว่า การพัฒนาเป็นแนวคิดเชิงปทัสสถาน การกำหนดความหมายทิศทางและแนวทางของการพัฒนานั้น ย่อมจะแตกต่างกันไปตามค่านิยมและความเชื่อพื้นฐานหรืออุดมการณ์ของสังคมและกาลเวลาดังนั้นแนวทางการพัฒนาของประเทศที่มีความยึดมั่นในอุดมการณ์ทุนนิยมจึงอาจแตกต่างจากประเทศอุดมการณ์สังคมนิยมและเนื่องจากปทัสฐานที่มองเห็นว่าเป็นสิ่งที่ปรารถนาเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา ความหมาย แนวคิดและแนวทางการพัฒนาอาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลาด้วยเช่นกัน

ดังนั้น ผู้ที่ศึกษาวิชาการทางด้านการพัฒนา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ทางด้านวิชาการรอบด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิชาการทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ความรู้ทางด้านสังคมวิทยา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา ภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รวมทั้งสถานะของการดำรงอยู่ ความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงขององค์ความรู้เหล่านี้

จึงขอเสนอความหมายคำว่า การพัฒนา ตามทัศนะของนักวิชาการ ดังนี้

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้น หรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดีก็ไม่เรียกว่าการพัฒนา ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน การพัฒนา หมายถึง การทำให้เจริญ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Development” แปลว่า การเปลี่ยนแปลงที่ละเล็กละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นต่างๆ ไปสู่ลำดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้นและเหมาะสมไปกว่าเดิม ลักษณะการพัฒนาอาจแบ่งออกเป็น 3 ด้านใหญ่ๆ ได้แก่ 1)การพัฒนาทางเศรษฐกิจ หมายถึง การพัฒนาทางด้านการผลิต การจำหน่าย การแลกเปลี่ยน การลงทุน 2)การพัฒนาทางสังคม หมายถึง การพัฒนาทางด้านจิตใจ แบบแผน พฤติกรรม รวมทั้งความสัมพันธ์ของคนในสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคม และ 3)การพัฒนาทางการเมือง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สร้างกระบวนการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย และประชาชนภายในประเทศมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย เป็นต้น(การพัฒนา หมายถึง ?, 2558)

การพัฒนาที่เข้าใจโดยทั่วไป มีความหมายใกล้เคียงกับความหมายจากรูปศัพท์ คือ หมายถึง การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ หรือการทำให้ดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่เป็นอยู่อย่างเป็นระบบ (ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, 2526, หน้า 1) ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบทางด้านคุณภาพระหว่างสภาพการณ์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ถ้าในปัจจุบันสภาพการณ์ของสิ่งนั้นดีกว่า สมบูรณ์กว่าก็แสดงว่าเป็นการพัฒนา (ปกรณ ปรียากร, 2538, หน้า 5)

นักเศรษฐศาสตร์ได้ให้ความหมายของ การพัฒนา ว่าหมายถึง ความเจริญเติบโต โดยเน้นความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เช่น ผลผลิตรวมของประเทศเพิ่มขึ้น รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อคนของประชากรเพิ่มขึ้น (ณัฐพล ชันธไชย, 2527, หน้า 2) มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากขึ้น ประชากรมีรายได้เพียงพอที่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตนได้ (เสถียร เขย ประทับ, 2528, หน้า9) ซึ่งอาจสรุปได้ว่า การพัฒนา เป็นกระบวนการทางสังคม ที่ผลผลิตออกมาในรูปซึ่งสามารถวัดได้ด้วยเกณฑ์ทางเศรษฐศาสตร์ (สุนทรী โคมิน, 2522, หน้า 37)

นักพัฒนาบริหารศาสตร์ได้ให้ความหมายของ การพัฒนา เป็น 2 ระดับ คือ ความหมายอย่างแคบและความหมายอย่างกว้าง ความหมายอย่างแคบ การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบ การกระทำทำให้ดีขึ้นอันเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพเพียงด้านเดียว ส่วนความหมายอย่างกว้าง นั้น การพัฒนา เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำทั้งด้านคุณภาพ ปริมาณและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นไปพร้อมๆ กัน ไม่ใช่ด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว การพัฒนา ในความหมายของนักพัฒนาบริหารศาสตร์จะมีขอบข่ายกว้างขวางกว่าความหมายจากรูปศัพท์ ความหมายโดยทั่วไป และความหมายทางเศรษฐศาสตร์ที่กล่าวมาแล้ว เพราะหมายถึง การเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งในด้านคุณภาพ(ดีขึ้น) ปริมาณ(มากขึ้น) และสิ่งแวดล้อม(มีความเหมาะสม) ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว (สนธยา พลศรี, 2547, หน้า 3)

ความหมายทางเทคโนโลยี การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบอุตสาหกรรมและการผลิตด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ด้วยนักวิทยาศาสตร์และนักประดิษฐ์ ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงจากสังคมประเพณีนิยม เป็นสังคมสมัยใหม่ที่ทันสมัย (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2534, หน้า 95)หรือการพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของมนุษย์ด้วยเทคโนโลยีนั่นเอง (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ และพูนศิริ วัจนะภูมิ, 2534, หน้า 13)

ความหมายทางการวางแผน การพัฒนา เป็นเรื่องเกี่ยวกับการชักชวน การกระตุ้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ด้วยการปฏิบัติตามแผนและโครงการอย่างจริงจัง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกัน เป็นวงจร โดยไม่มีการสิ้นสุด (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2534, หน้า 91-92) ซึ่งองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (The United National Educational, Scientific and cultural Organization : UNESCO, 1982, p. 305, อ้างถึงในอัจฉรา โพธิยานนท์, 2539, หน้า 11) สรุปได้ว่า การพัฒนา เป็นหน้าที่(Function) ของการวางแผนและการจัดการ ดังนี้

$$D = f(P+M)$$

เมื่อ D (Development) คือ การพัฒนา

P (Planning) คือ การวางแผน

M (Management) คือ การบริหารงานหรือการจัดการ

ดังนั้น การพัฒนา จะเกิดขึ้นได้ด้วยการวางแผนที่ดี มีการบริหารงานและการจัดการอย่างเป็นระบบ ทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

ความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติ การพัฒนา หมายถึง การชักชวนหรือการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการปฏิบัติตามแผนและโครงการอย่างจริงจังและเป็นลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันในลักษณะที่เป็นวงจร ไม่มีการสิ้นสุด (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ และพูนศิริ วัจนะภูมิ, 2534, หน้า13)

ความหมายทางพระพุทธศาสนา พระราชวรมุนี (2530, หน้า 16-18) ได้ให้ความหมายและอธิบายไว้ว่า ในทางพุทธศาสนา การพัฒนา มาจากคำภาษาบาลีว่า วัฒนะ แปลว่า เจริญ แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา กับการพัฒนาสิ่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุสิ่งแวดล้อมต่างๆ เรียกว่า พัฒนาหรือวัฒนา เช่น การสร้างถนน บ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องของการเพิ่มพูนขยาย ทำให้มากหรือทำให้เติบโตขึ้นทางวัตถุและได้เสนอข้อคิดไว้ว่า คำว่า การพัฒนาหรือคำว่า เจริญ นั้น ไม่ได้แปลว่าทำให้มากขึ้น เพิ่มพูนขึ้นอย่างเดียวนั้น แต่มีความหมายว่า ตัดหรือทิ้ง เช่น เจริญพระเกศา คือตัดผม มีความหมายว่า รก เช่น นุสยา โลกวฑฒโน แปลว่า อย่างเป็นทางการโลกอีกด้วย ดังนั้น การพัฒนาจึงเป็นสิ่งที่ทำแล้วมีความเจริญจริงๆ คือ ต้องไม่เกิดปัญหาติดตามมาหรือไม่เสื่อมลงกว่าเดิม ถ้าเกิดปัญหาหรือเสื่อมลง ไม่ใช่เป็นการพัฒนา แต่เป็นหายนะ ซึ่งตรงกันข้ามกับการพัฒนา

นักสังคมวิทยาได้ให้ความหมายของ การพัฒนา ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม ซึ่งได้แก่ คน กลุ่มคน การจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคม ด้วยการจัดสรรทรัพยากรของสังคมอย่าง ยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ (จิตยา สุวรรณชฎ, 2527, หน้า 354) การพัฒนา เป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการ ที่ครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนต่อชีวิตและการทำงาน การเปลี่ยนแปลงสถาบันต่างๆ ทางสังคม วัฒนธรรม และการเมืองอีกด้วย (Streeten, 1972, p. 3)

นักพัฒนาชุมชนได้ให้ความหมายของ การพัฒนา ไว้ว่า หมายถึง การที่คนในชุมชนและสังคม โดยส่วนรวมได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตนเอง และร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตนเองชุมชนสังคมให้ดีขึ้น (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2525, หน้า179) การพัฒนาเป็นเสมือนกลวิธีหรือมรรควิธี(Mean) ที่ทำให้เกิดผล(Ends) ที่ต้องการ คือ คุณภาพชีวิต ชุมชน และสังคมดีขึ้น (ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, 2534, หน้า2) นักพัฒนาชุมชนได้ให้ความหมายของการพัฒนา ไว้ใกล้เคียงกับนักสังคมวิทยา คือ เป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสังคมมนุษย์ให้ดีขึ้น แต่นักพัฒนาชุมชน มุ่งเน้นที่มนุษย์ในชุมชนต้องร่วมกันดำเนินงานและได้รับผลจากการพัฒนาร่วมกัน

นิพนธ์ ชัยวรมุขกุล (2555) กล่าวว่า การพัฒนา หมายถึง ความเจริญก้าวหน้าโดยทั่วๆ ไป เช่น การพัฒนาชุมชน พัฒนาประเทศ คือ การทำสิ่งเหล่านั้นให้ดีขึ้น เจริญขึ้น สนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ให้ได้ดียิ่งขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า “การพัฒนา” เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจ ไปสู่สภาพที่น่าพอใจ การพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่หยุดนิ่ง การพัฒนามีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ การพัฒนา หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลง ที่มีการวางแผนไว้แล้ว คือการทำให้ลักษณะเดิมเปลี่ยนไป โดยมุ่งหมายว่า ลักษณะใหม่ที่เข้ามาแทนที่นั้นจะดีกว่าลักษณะเก่า แต่โดยธรรมชาติแล้วการเปลี่ยนแปลง ย่อมเกิดปัญหาในตัวมันเองเพียงแต่ว่าจะมีปัญหามาก หรือปัญหาน้อย ถ้าหากตีความหมายการพัฒนาจะสามารถตีความหมายได้ 2 นัย คือ 1) “การพัฒนา” ในความเข้าใจแบบสมัยใหม่ หมายถึง การทำให้เจริญในด้านวัตถุ รูปแบบ

และในเชิงปริมาณ เช่น ถนนหนทาง ตึกรามบ้านช่อง ดัชชีวัดทางเศรษฐกิจ เป็นต้น และ 2) “การพัฒนา” ในแง่ของพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาคนทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ โดยเน้นในด้านคุณภาพชีวิตและหลักของความถูกต้องพอดีซึ่งให้ผลประโยชน์สูงสุด ความกลมกลืน และความเกื้อกูลแก่สรรพชีวิตโดยไม่เบียดเบียน ทำลายธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

ดิเรก ฤกษ์หรัย (2543, หน้า 282) ให้ความหมายว่า การพัฒนานั้นเป็นกระบวนการ (Process) ที่จะต้องมีองค์ประกอบของเครื่องชี้วัดที่สำคัญและต้องผสมผสานระหว่าง

1. มีการเปลี่ยนแปลง (Change) ในทางบวก ได้แก่ การปรับปรุงเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตเสมอ ถ้าเปลี่ยนแปลงในทางลบไม่ถือว่าเป็นการพัฒนา คือการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องดีขึ้น เจริญขึ้น งอกงามขึ้น และต้องเกี่ยวข้องกับ 4 แกนหลัก คือคน โครงสร้าง เทคโนโลยีและระบบหรืองาน(รวมทั้งสิ่งแวดล้อมด้วย)

2. การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องมีการควบคุม (Control) ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงได้โดยการกำหนดเป็นแผนที่ชัดเจนและนำไปสู่การปฏิบัติที่ดำเนินตามเป้าหมายอย่างเด่นชัดและปรับเปลี่ยนยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์และเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีจุดเน้นของการพัฒนาโดยประชาชน เพื่อประชาชนและเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน

3. ผลของการพัฒนานั้นต้องเกิดความเสมอภาค (Equity) และการกระจายใหม่(Redistribution) ในการกระจายความเป็นธรรมในเรื่องรายได้ และการกระจายความเป็นธรรมในเรื่องคุณภาพชีวิต (Quality of Life) แก่กลุ่มคนในสังคมอย่างยุติธรรมและจะต้องทำให้เกิดความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริงในเรื่องโอกาส (การศึกษา การทำงาน ความก้าวหน้า)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2547, หน้า 3) กล่าวว่าการพัฒนา คือการเปลี่ยนแปลงตามแผนหรือการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (Planned or Directed Change) นั่นคือการพัฒนาได้เป็นเรื่องธรรมชาติหากเป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น โดยกำหนดทิศทางหรือรายละเอียดเอาไว้ล่วงหน้าว่าจะพัฒนาอะไร พัฒนาอย่างไร ช้าเร็วอย่างไร ใครจะเป็นผู้พัฒนาและเป็นผู้ถูกพัฒนา เป็นต้น

สนธยา พลศรี (2547, หน้า 2-5) ได้จำแนกความหมายของการพัฒนาแต่ละประเภทไว้ ดังนี้

1. ความหมายจากรูปศัพท์หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตงอกงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ความหมายดังกล่าวนี้เป็นที่มาของความหมายในภาษาไทยและเป็นแนวทางในการกำหนดความหมายอื่นๆ

2. ความหมายโดยทั่วไป หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้คุณภาพดีขึ้นกว่าเดิม ความหมายนี้นับว่าเป็นความหมายที่รู้จักกันโดยทั่วไป เพราะนำมาใช้มากกว่าความหมายอื่นๆ แม้ว่าจะไม่เป็นที่ยอมรับของนักวิชาการก็ตาม

3. ความหมายทางเศรษฐศาสตร์หมายถึง ความเจริญเติบโตแต่เป็นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามเนื้อหาของวิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นการเน้นความหมายในเชิงปริมาณ คือการเพิ่มขึ้นหรือการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่นๆ

4. ความหมายทางพัฒนบริหารศาสตร์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งในด้านคุณภาพ (ดีขึ้น) ด้านปริมาณ (มากขึ้น) และด้านสิ่งแวดล้อม (มีความเหมาะสม) ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว

5. ความหมายทางด้านเทคโนโลยีหมายถึง การเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นความหมายอีกแนวทางหนึ่ง

6. ความหมายทางการวางแผน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการของมนุษย์ไว้ล่วงหน้าในลักษณะของแผนและโครงการ แล้วบริหารหรือจัดการให้เป็นไปตามแผนและโครงการจนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ จะเห็นได้ว่าความหมายของการพัฒนาทางการวางแผนกำหนดให้การพัฒนาเป็นกิจกรรมของมนุษย์และเกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้เกิดจากการวางแผนโดยมนุษย์ ไม่ใช่เป็นการพัฒนาในความหมายนี้

7. ความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติคำว่าพัฒนาในความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติหรือการปฏิบัติการนี้ เป็นความหมายต่อเนื่องจากความหมายทางการวางแผน โดยมุ่งเน้นถึงการวางแผนและโครงการไปดำเนินการอย่างจริงจังและอย่างต่อเนื่องเพราะถึงจะมีแผนและโครงการแล้ว แต่ถ้าหากไม่มีการนำไปปฏิบัติการพัฒนาก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้

8. ความหมายในทางพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาคนให้มีความสุข มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การพัฒนาในความหมายนี้มีลักษณะเดียวกันกับการพัฒนาในความหมายทางการวางแผน คือเป็นเรื่องของมนุษย์เท่านั้น แตกต่างกันเพียงการวางแผนให้ความสำคัญที่วิธีการดำเนินงาน ส่วนพุทธศาสนาเน้นผลที่เกิดขึ้น คือ ความสุขของมนุษย์เท่านั้น

9. ความหมายทางสังคมวิทยา นักสังคมวิทยาได้ให้ความหมายของการพัฒนาโดยเน้นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม คือมนุษย์ กลุ่มทางสังคม การจัดระเบียบทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับความหมายในทางพุทธศาสนา คือการเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสิ่งแวดล้อมให้มีความสุขและมีลักษณะเช่นเดียวกับความหมายทางการวางแผน คือด้วยวิธีการจัดสรรทรัพยากรของสังคมอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งนักวางแผนเรียกว่าการบริหารและการจัดการ

10. ความหมายทางการพัฒนาชุมชน นักพัฒนาชุมชนได้ให้ความหมายคำว่า การพัฒนาเอาไว้อย่างใกล้เคียงกับนักสังคมวิทยา คือการพัฒนาเป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสังคมมนุษย์ให้ดีขึ้นแต่ว่านักพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นที่มนุษย์ในชุมชนจะต้องร่วมกันดำเนินงานและได้รับผลจากการพัฒนาร่วมกัน

นอกจากนี้สนธยา พลศรี ยังได้สรุปภาพรวมความหมายของคำว่า การพัฒนาไว้ว่า หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านคุณภาพ ปริมาณและสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผนโครงการและดำเนินงานโดยมนุษย์เพื่อประโยชน์แก่ตัวมนุษย์เอง

จากที่กล่าวมาก็เกี่ยวกับทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา สรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้น หรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาคนให้มีความสุขมีสภาพแวดล้อม

ที่เหมาะสม ลักษณะการพัฒนา แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1)การพัฒนาทางเศรษฐกิจ หมายถึง การพัฒนาทางด้านการผลิต การจำหน่าย การแลกเปลี่ยน การลงทุน 2)การพัฒนาทางสังคม หมายถึง การพัฒนาทางด้านจิตใจ แบบแผน พฤติกรรม รวมทั้งความสัมพันธ์ของคนในสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคม และ 3)การพัฒนาทางการเมือง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สร้างกระบวนการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย และประชาชนภายในประเทศมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย เป็นต้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยประยุกต์การพัฒนาสังคม กล่าวคือ การพัฒนาทางด้านจิตใจและทางกายของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้กิจกรรมนันทนาการเพื่อให้ผู้สูงอายุมีสมรรถนะจิตใจและทางกายที่ดี ขึ้นอยู่ร่วมกันในสังคมผู้สูงวัยได้อย่างมีความสุขต่อไป

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ ไว้ดังนี้

ณัฐศักดิ์ จันทร์ผล (2552, หน้า 125) รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างโปรแกรม แบบจำลองหรือตัวแบบที่จำลองสภาพความเป็นจริงที่สร้างขึ้นจากการลดทอนเวลาและทักษะ พิจารณาว่ามีสิ่งใดบ้างที่จะต้องนำมาศึกษาเพื่อใช้ทดแทนแนวคิดหรือปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง โดยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบนั้นๆ

มาลี สิบกระแส (2552, หน้า 108-109) รูปแบบมีสองลักษณะ คือ รูปแบบจำลองของสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น ระบบการปฏิบัติงาน และรูปแบบที่เป็นแบบจำลองของสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น รูปแบบอาจแสดงความสัมพันธ์ด้วยเส้นโยงแสดงในรูปแผนภาพหรือเขียนในรูปสมการคณิตศาสตร์ หรือสมการพหุนามหรือเขียนเป็นข้อความ จำนวน หรือ ภาพ หรือแผนภูมิหรือรูปสามมิติ

Procter and Paul (1978, p. 174) ให้ความหมายคำคำนี้ไว้ใน Longman Dictionary of Contemporary English โดยสรุปแล้วจะมี 3 ลักษณะใหญ่ คือ Model ที่หมายถึงสิ่งซึ่งเป็นแบบย่อส่วนของจริงความหมายนี้ตรงกับ ภาษาไทยว่า แบบจำลอง เช่น แบบจำลองของเรือดำน้ำ เป็นต้น Model ที่หมายถึงสิ่งของหรือคนที่นำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการบางอย่างเช่น ครูแบบอย่าง นักเดินแบบหรือแม่แบบในการวาดภาพศิลป์ เป็นต้น Model ที่หมายถึงแบบหรือรุ่นของผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์รุ่น 864X เป็นต้น

Tosi and Carroll (1982, p. 74) กล่าวไว้ว่า รูปแบบเป็นนามธรรมของจริงหรือภาพจำลองของสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่รูปแบบอย่างง่าย ๆ ไปจนถึงรูปแบบที่มีความสลับซับซ้อนมากๆ และมีทั้ง รูปแบบทั้งกายภาพ (Physical model) ที่เป็นแบบจำลองของวัตถุ เช่น แบบจำลองหอดูดาวแห่งชาติ แบบจำลองเครื่องบินขับไล่ เอฟ 16 เป็นต้น

Bardo and Hartman (1982, p. 245) ได้กล่าวถึงรูปแบบในทางสังคมศาสตร์ไว้ว่า “เป็นชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะและ/หรือบรรยายคุณสมบัติต่างๆ” Bardo และ Hartman อธิบายต่อไปว่า รูปแบบเป็นอะไรบางอย่างที่เรา

พัฒนาขึ้นมา เพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญๆ ของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ รูปแบบจึงมีใช้การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุม เพราะการทำเช่นนั้น จะทำให้รูปแบบมีความซับซ้อนและยุ่งยากเกินไปในการที่จะทำความเข้าใจ ซึ่งจะทำให้คุณค่าของรูปแบบนั้น ต่ำลงไป ส่วนการที่จัด ระบบรูปแบบหนึ่งๆ จะต้องมียละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม และ รูปแบบนั้นๆ ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดเป็นการตายตัว ทั้งนี้ก็แล้วแต่ปรากฏการณ์แต่ละอย่างและวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้นๆ อย่างไร

Good (2005, p. 177) ในพจนานุกรมการศึกษาได้รวบรวมความหมายของรูปแบบเอาไว้ 4 ความหมาย คือ 1) เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ 2) เป็นตัวอย่างเพื่อเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างในการออกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ เป็นต้น 3) เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการหรือแนวคิด 4) เป็นชุดของปัจจัยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ ซึ่งกันและกันรวมตัวกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจจะเขียนออกมา เป็นสูตรทางคณิตศาสตร์หรือบรรยายเป็นภาษาก็ได้

Webster (1983, p. 1154) รูปแบบ หมายถึง รูปแบบของจริง รูปแบบที่เป็นแบบอย่าง และแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกอย่างแต่มีขนาดเล็กหรือใหญ่ขึ้นกว่าปกติ

Willer (1967, p. 15) รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยเข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

ประเภทของรูปแบบ

รูปแบบมีหลายประเภทด้วยกันซึ่งนักวิชาการด้านต่างๆ ก็ได้จัดแบ่งประเภทต่างกันออกไป สำหรับรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์นั้น ได้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ (Keeves, 1988, pp. 561-565)

1. Analogue Model เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน ซึ่งอนุมานแนวคิดมาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง นักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบเปรียบเทียบกับน้ำที่เปิดออกจากถัง ดังนั้นนักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับนักเรียนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยนักเรียนที่ออกจากระบบ เป็นต้น

2. Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้นๆ เป็นต้น

3. Mathematical Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ รวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย

4. Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่างๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เช่น The Standard Deprivation Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบิดา มารดา สภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่บ้าน และระดับสติปัญญาของเด็ก เป็นต้น

คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี

Keeves (1988, p. 560) กล่าวว่า รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ ควรจะมีข้อกำหนด (Requirement) 4 ประการ คือ

1. รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural Relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกันแบบรวมๆ (Associative Relationship)
2. รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นสามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้
3. รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย
4. รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

จากแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบที่กล่าวมาสรุปได้ว่า รูปแบบมีหลายประเภท เช่น รูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ รูปแบบกิจกรรมนันทนาการเพื่อสร้างสมรรถนะจิตใจและทางกายของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.4 การต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

2.4.1 หลักปธาน 4

หลักธรรมที่มีไว้เพื่อกำกับคนให้สามารถดำเนินชีวิตในวิถีทางที่ถูกต้อง มี 4 ประการ ดังนี้

- 1) สัจวรปธาน (เพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น) คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด
- 2) ปหานปธาน (เพียรละหรือเพียรกำจัด) คือ เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว
- 3) ภาวนापธาน (เพียรเจริญ หรือเพียรก่อให้เกิด) คือ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมี
- 4) อนุรักขนาปธาน (เพียรรักษา) คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนโพหุลย์ (อง.จตุกก. 21/69/96; 14/20; 13/19.)

หลักสัมมัปธาน 4 เป็นอีกหนึ่งหลักธรรมที่มีไว้เพื่อกำกับคนให้สามารถดำเนินชีวิตในวิถีทางที่ถูกต้อง ประกอบด้วย

1. สัจวรปธาน หรือการพึงระวังไม่ให้เกิดการกระทำผิด หลักธรรมในข้อนี้จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาที่จะต้องป้องกันไม่ให้มีสิ่งยั่วยุหรือต้นแบบที่ไม่ดีเกิดขึ้น ต่อเนื่องถึงระดับระวางไม่ให้เกิดกิเลส โทสะ โลภะ โมหะ ขึ้นในใจของแต่ละบุคคล

2. ปทานปธาน หรือ การเพียรละบาป ทุกคนในสถานศึกษาจะต้องช่วยกันชำระสิ่งที่ทำพลาด การประคับประคองช่วยเหลือผู้ที่หลงผิดพร้อมจุดรั้งให้ทำในสิ่งที่ถูกต้อง เพราะการหลงผิดเปรียบเสมือนช้างที่ตกหล่มไม่สามารถขึ้นเองได้

3. ภาวนาปธาน หรือการเพียรทำสิ่งที่เป็นกุศลให้กับผู้ที่ไม่เคยทำ โดยทุกสถานศึกษาจะต้องหมั่นหาหรือสร้างกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ให้กับเยาวชนตั้งแต่ระดับเล็ก ๆ จนถึงระดับที่ยิ่งใหญ่ และเมื่อทุกคนได้ทำสิ่งดีๆ เหล่านั้นสำเร็จ ก็ยังจะเกิดความภาคภูมิใจทั้งยังจะนำไปสู่อุปนิสัยที่จะขยันหมั่นเพียรการสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับตนเองและสังคม

4. อนุรักษนาปธาน หรือการเพียรรักษาสิ่งดีงาม เมื่อบุคคลใดที่ได้เริ่มกระทำความดีสร้างสรรค์สิ่งที่มีประโยชน์แล้ว ก็ยังจำเป็นที่จะต้องหมั่นรักษาความดี ความมีชื่อเสียงเหล่านั้นให้เหมือนเกลือกที่รักษาความเค็มไม่ให้ลื่นสูญไป โดยไม่อาจจะน้อยหรือมากก็ขอให้เพียรทำไว้ เพราะเมื่อใดก็ตามที่ได้ทำดีได้ระลึกถึงเรื่องเหล่านั้น จิตใจก็จะเข้มแข็งขึ้นยินดีไปด้วย (พระพรหมบัณฑิต, 2561)

จากแนวคิดที่กล่าวมาสรุปได้ว่า หลักปธาน 4 หรือความเพียร 4 ประการ ประกอบด้วย 1)สังวรปธาน คือ การรวบรวมหลักพุทธธรรมเพื่อจะป้องกันปัญหาและไม่ให้เกิดปัญหาการทุจริตทำให้คนในสังคมคิดดี มีมโนสุจริต ไม่ไปถกฉวยผลประโยชน์ของส่วนรวมมาเป็นของตน เปรียบเสมือนการมีวัคซีนไว้ใช้เพื่อป้องกันโรคที่อาจเกิดขึ้น ทำให้คนสามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้และคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนบุคคล 2)ปทานปธาน คือ การช่วยแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันเพื่อให้สังคมอยู่ได้ โดยช่วยกันเป็นหูเป็นตาคอยสอดส่องปัญหาทุจริตต่างๆ ในบ้านเมืองและคอยแจ้งเหตุเภทภัยที่อาจจะเกิดขึ้นในชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ 3)ภาวนาปธาน คือ การพัฒนาบุคคลทุกหมู่เหล่าให้มีจิตพอเพียงที่พร้อมในการต้านทุจริตอย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างวิถีชีวิตและวัฒนธรรมสุจริตในสังคมไทย โดยการนำรูปแบบความเข้มแข็ง หรือ STRONG Model(พัฒนาโดย รศ.ดร.มาณี ไชยธีรานัฐศิริ, 2562) มาใช้ในสังคม ประกอบไปด้วย (1) S (Sufficient) พอดี พอเหมาะ พอใจ (2) T (Transparent) สุจริต(3) R (Realise) สัมมาทิฐิ ค่านิยม (4) O (Onward) จักขุมา วิสัยทัศน์ (5) N (Knowledge) วิรุระ (6) G (Generosity) นิสัยดี มีจิตอาสา และ 4)อนุรักษนาปธาน คือ การรักษาความดีที่ทำมาทั้งหมด ให้มีความตั้งมั่นยาวนานมากที่สุดเมื่อทำแล้วต้องมีความยั่งยืนและเกิดเครือข่าย (Networking) การรักษาความดีนี้ก็เปรียบเหมือนเกลือกที่รักษาความเค็ม ทำอย่างไรให้เป็นวัฒนธรรมที่ต่อเนื่อง เป็นพลเมืองดีที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

2.4.2 หลักสุจริต

สุจริต มาจากบาลีว่า “สุ บทหน้า” แปลว่า “ดี งาม และง่าย” และ “จร ธาตุ” แปลว่า “ประพฤติ” รวมเป็น “สุจริต” แปลรวมกันว่า “ความประพฤติดี, ความประพฤติงาม, และการประพฤติปฏิบัติในวิถีที่เรียบง่าย การประพฤติดี งาม และง่ายนั้น สะท้อนผ่าน 3 มิติคือ

1) กายสุจริต เป็นการประพฤติดี และงดงามทางกายโดยงดเว้นจากการไม่เบียดเบียน และฆ่าสัตว์ (ปาณาติบาต) การไม่แย่งชิง คดโกง ยักยอก และลักพาสิ่งของที่เจ้าของมิได้อนุญาต (อทินนาทาน) และการประพฤติผิดในเรื่องกามคุณจนขาดความสำรวมระวัง (กาเมสุมิฉฉาจาร)

2) วาสุจริต เป็นการประพฤติดี และงดงามทางกาย โดยการงดเว้นจากการพูดเท็จ และบิดเบือนเพื่อให้มา หรือให้บุคคลอื่นในทางที่ผิด (มุสาวาท) การพูดจาเหน็บแนม และส่อเสียดบุคคลอื่น (ปฺสุณวาจา) การพูดคำหยาบคายเพื่อให้คนอื่นเจ็บใจ (ผรุสวาจา) และการพูดจาเพื่อเจ้า หาสาระมิได้จากการพูดเหล่านั้น (สัมผัปปลาปะ)

3) มโนสุจริต เป็นการประพฤติดี และงดงามทางจิตใจ โดยการไม่เพ่งเล็งที่จะแสวงหาช่องทางเพื่อให้ทรัพย์สินสมบัติของคนอื่น (อนภิขมา) การไม่ผูกพยาบาทจองเวรคนอื่น (อพยาบาท) และการมีความคิดในทางที่ถูกต้องเหมาะสม มีปัญญาคิดพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง (สัมมาทิฐิ)

2.4.3 หลักธรรมที่สนับสนุนและส่งเสริมความสุจริต

การพัฒนาความสุจริตให้ส่งผลในเชิงบวกต่อชีวิตของแต่ละบุคคลนั้น จำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมอื่นๆ เข้ามาช่วยเป็นพลังเสริม เพื่อการพัฒนาองค์ธรรมข้อนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดรูปธรรมในการแสดงออกต่อตัวเองและสังคมมากยิ่งขึ้น สำหรับหลักธรรมที่สามารถนำมาสนับสนุนความสุจริตทางกาย วาจา และใจนั้น ประกอบด้วยหลักธรรมอย่างน้อย 3 ชุดดังต่อไปนี้

1) หลักหิริโอตตปปะ

คำว่า “หิริ” หมายถึง “การละอายต่อบาป” ซึ่งคำว่า “บาป” หมายถึง “สิ่งที่ทำให้จิตใจเสีย คือมีคุณภาพต่ำลง ไม่ว่าจะเสียในแง่ใดล้วนเรียกว่าบาปทั้งสิ้น สิ่งที่ทำแล้วเป็นบาป หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง บาปหมายถึงสิ่งที่มนุษย์นั้นไม่ควรกระทำ ไม่ว่าจะด้วยทาง กาย วาจา หรือใจ เพราะเป็นสิ่งที่พึงจะนำทุกข์มาให้แก่ตนและผู้อื่น บาปในบริบทนี้ คือสิ่งที่ตรงกันข้ามกับคำว่า “สุจริต” นั่นคือ “ทุจริต” ฉะนั้น หิริ จึงหมายถึงการเกรงกลัวต่อความทุจริตอย่างใดอย่างหนึ่งที่มนุษย์กำลังตัดสินใจกระทำ ไม่ว่าจะเป็นการทุจริตทางใจที่เริ่มจากการคิดและมุ่งหวังจะคดโกง หรือคอร์รัปชัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การคิดแสวงหาช่องทางที่จะกระทำ เมื่อตัดสินใจแล้วจึงนำกายไปคดโกงด้วยอาการอย่างใดอย่างหนึ่ง รวมไปถึงการใช้วาจาพูดจาหว่านล้อม หรือบิดเบือนเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตัวเองปรารถนา

ในขณะที่โอตตปปะ หมายถึง “การเกรงกลัวต่อผลของบาปที่จะเกิดขึ้นตามมา” การที่มนุษย์ตระหนักรู้ถึงผลที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังที่ได้ตัดสินใจทุจริตคดโกงด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการถูกจับได้ การติดคุก และการเสียชื่อเสียงเกียรติภูมิของตัวเอง และตระกูล จึงจะเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้มนุษย์หยุดยั้งที่จะตัดสินใจประพฤติทุจริตคดโกงทรัพย์สินสมบัติของบุคคลอื่น หรือสมบัติสาธารณะ

หลักธรรมว่าด้วยหิริโอตตปปะ อันหมายถึงความละอายต่อบาป และเกรงกลัวต่อผลบาปที่จะเกิดตามมานั้น ถือได้ว่า เป็นแรงจูงใจสำคัญที่จะทำให้มนุษย์ยึดมั่นอยู่ในความสุจริตทั้งทางใจ กาย และวาจา แต่เมื่อใดก็ตามที่ธรรมคุณนี้ลึบสลายลงไปจากใจ จะทำให้มนุษย์ไม่สามารถอยู่ร่วมกันในโลกได้อย่างมีสันติสุข เพราะหลักธรรมชุดนี้ ถือได้ว่าเป็นธรรมสำหรับคุ้มครองโลก เพื่อให้ชาวบ้านละอาย และเกรงกลัวที่จะทำให้ผิดพลาดบกพร่องต่อเพื่อนมนุษย์ร่วมโลก

ตัวแปรสำคัญที่จะทำให้มนุษย์ไม่ละอาย และเกรงกลัวต่อผลของบาปที่จะเกิดตามมาเป็น “ความโลภ” จากกรณีศึกษาจำนวนมากพบว่า เมื่อมนุษย์ถูกความโลภครอบงำ จะกลายเป็นแรงจูงใจให้

มนุษย์เห็นแก่ประโยชน์เฉพาะหน้าที่จะเกิดขึ้น ตัวอย่างที่เกิดขึ้นในคัมภีร์พระไตรปิฎก คือ “กรณีที่เกิดขึ้นในอัครัญสูตร” ที่ประชาชนอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคม ทั้งนี้ เมื่อข้าวาสาลีเกิดขึ้นโดยธรรมชาติมนุษย์จะเก็บข้าวรับประทานเพียงเพื่อประทังความหิว เมื่ออิ่มแล้วก็กลับไปทำหน้าที่ของตัวเอง แต่เมื่อจำเนียรกาลผ่านไป มนุษย์บางกลุ่มสนใจเฉพาะความอยู่รอดของตัวเอง รวมไปถึงครอบครัวของตนเอง จึงเกิดการสะสมโดยการเก็บเกี่ยวข้าวาสาลีที่เป็นสมบัติสาธารณะไปเป็นของตนเอง โดยมีได้สนใจความอยู่รอดของคนอื่น จึงตัดสินใจเก็บเกี่ยวไปเพื่อประโยชน์ส่วนตนโดยไม่สนใจ และกลัวว่าคนอื่น ๆ จะอยู่รอดหรือไม่ จากความไม่ละเอียดต่อเพื่อนร่วมสังคม และไม่เกรงกลัวว่าสังคมจะตำหนิหรือไม่ดังกล่าว จะทำให้สังคมเกิดความโกลาหล และขาดสันติสุขจนเป็นที่มาของการทบทวน และตำหนิซึ่งกันและกัน ฉะนั้นความละเอียดและความเกรงกลัวจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการคุ้มครองโลกและสังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขมากยิ่งขึ้น

2) หลักสัมมาอาชีวะ สัมมาอาชีวะ หมายถึง การเว้นมิจฉาอาชีวะ อันได้แก่ การเลี้ยงชีพไม่ชอบ คือการแสวงหาปัจจัยมาบริโภคที่มิชอบ คือการโกงหรือหลอกลวง เว้นการประจบสอพลอ การบิบบังคับขู่เข็ญ และการต่อลาภด้วยลาภ หรือก็คือการแสวงหาลาภโดยไม่ประกอบด้วยความเพียร (สัมมาวายามะ) คือขี้เกียจ อยากรได้มาง่าย ๆ โดยไม่อาศัยกำลังแห่งสติปัญญาและร่างกาย ข้าโลกจนไม่ชอบธรรม เช่น ทุจริตคดโกง การเบียดเบียนลูกจ้าง และทำลายสิ่งแวดล้อม

หลักสัมมาอาชีวะ สะท้อนถึงการไม่ประกอบอาชีพที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมโดยภาพรวม ซึ่งหลักพระพุทธศาสนาได้ให้กรอบเอาไว้ 5 ประการ คือ (1) สัตถวณิชชา คือ การขายอาวุธ ได้แก่ อาวุธปืน อาวุธเคมี ระเบิด นิวเคลียร์ อาวุธอื่น ๆ เป็นต้น อาวุธเหล่านี้หากมีเจตนาเพื่อทำร้ายกัน จะก่อให้เกิดการทำลายล้างซึ่งกันและกัน โลกจะไม่เกิดสันติสุข (2) สัตตวณิชชา หมายถึง การค้าขายมนุษย์ ได้แก่ การค้าขายเด็ก การค้าทาส ตลอดจนการใช้แรงงานเด็กและสตรีอย่างทารุณ รวมถึงการขายตัวหรือขายบริการทางเพศทั้งของตัวเองและผู้อื่น (3) มังสวณิชชา หมายถึง การค้าขายสัตว์ เป็นสำหรับฆ่าเพื่อเป็นอาหารเป็นการส่งเสริมให้ทำผิดศีลข้อที่ 1 คือการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต (4) มัชชวณิชชา หมายถึง การค้าขายน้ำเมา ตลอดจนการค้าสารเสพติดทุกชนิด รวมถึงการเสพเอง และ (5) วิสวณิชชา หมายถึง การค้าขายยาพิษ ซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้ใช้ รวมทั้งเป็นอันตรายต่อสัตว์

การเข้าไปเกี่ยวข้องกับมิจฉาชีพทั้ง 5 ประการดังกล่าว จะเป็นตัวแปร หรือปัจจัยเกื้อหนุนให้มนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องกับการทุจริตในโอกาสต่างๆ ต่อไป เพราะอาชีพเหล่านี้มักจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มคนที่มีอิทธิพล และกลุ่มผลประโยชน์ในลักษณะต่างๆ ฉะนั้น การยึดมั่นในสัมมาอาชีวะ จึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้มนุษย์ตั้งมั่นอยู่ในความสุจริตทั้งทางใจ กาย และวาจา และประสบความสำเร็จดังที่พระพุทธเจ้าทรงย้ำว่า “ยศยอมเจริญแก่ผู้มีความหมั่น มีสติ มีการงานสะอาด ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำ สำรวมแล้ว เป็นอยู่โดยธรรม ไม่ประมาท”

3) หลักสันโดษ ความสันโดษ คือ ความยินดี ความพอใจ คือความรู้จักพอดี ความรู้จักพอเพียงมีลักษณะ 3 อย่าง คือ (1) ยินดีพอใจในสิ่งที่มีที่ได้มา ด้วยเรี่ยวแรงของตนในทางชอบธรรม ไม่ดิ้นรนอยากได้จนทำให้เกิดความเดือดร้อน (2) ยินดีพอใจกำลังของตน ใช้กำลังที่มีอยู่ เช่นความรู้

ความสามารถให้เกิดผลเต็มที่ ไม่ย่อหย่อนบกพร่อง (3) ยินดีพอใจแต่ไม่เกินเลย คือรู้จักพอเป็น อิ่มเป็น และแบ่งปันส่วนที่เกินเลยไปเอื้อเพื่อผู้อื่นตามสมควร ความสันโดษ เป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้เกิดความพอดีในชีวิตประจำวัน ไม่ฟุ้งเฟ้อเกินไป ไม่เซียมเกินไป ไม่ฟุ้งซ่านจนเกิดเดือดร้อน เป็นต้น เป็นแนวปฏิบัติกลางๆ เพื่อให้ชีวิตมีความอิ่ม ไม่พร่อง อันเป็นเหตุให้มีความสุขดังคำกล่าวที่ว่า “รู้จักพอก่อสุขทุกสถาน”

ความสันโดษเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งที่จะเข้าไปทำหน้าที่ในการพัฒนาความสุจริตให้เกิดขึ้น เพราะเมื่อมนุษย์ยินดี และพอใจการแสวงหาทรัพย์ตามศักยภาพของตนเองแล้ว ย่อมเป็นการง่ายที่จะประพฤติตัวและดำรงตนอยู่ในฐานะของความสุจริต ไม่พยายามที่จะแสวงหาช่องทางในการทุจริตคอร์รัปชันสมบัติสาธารณะหรือสมบัติที่บุคคลอื่นๆ รัก และหวงแหน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่พระพุทธเจ้าทรงย้ำว่า “จงสันโดษในสิ่งเสพ แต่อย่าสันโดษในกุศลธรรม” เมื่อแต่ละคนสันโดษในสิ่งเสพยา่อมเป็นการง่ายที่จะดำรงตนอยู่ในความสุจริต อีกทั้งเป็นการพัฒนาตัวสุจริตธรรมให้เจริญและมีขึ้นภายในจิตใจ สุจริตธรรมจะกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันมิให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน

ดังนั้น หลักสุจริตธรรมนั้นจัดได้ว่าเป็นรากฐานความดีทุกประการ เพราะหากบุคคลใดมีหลักสุจริตธรรมภายในจิตใจ จะกลายเป็นบุคคลที่มีชีวิตที่สะอาด ทั้งทางจิตใจ ทางกาย และทางวาจา ซึ่งความสะอาดของชีวิตทั้ง 3 ด้านนั้น จะส่งผลโดยต่อการเป็นอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขภายในครอบครัว ชุมชน องค์กร สังคม และประเทศชาติ รวมถึงก้าวไปสู่การสร้างความสะดวกสบายในระดับโลกด้วย จะเห็นว่าความสะอาดในสังคม หรือระดับประเทศนั้น จึงมีรากฐานสำคัญมากจากความสะอาดในเชิงปัจเจกของประชาชนในครอบครัว ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาความสะอาด จึงจำเป็นต้องเริ่มต้นมาจากฐานรากของชุมชนคือทุกชีวิตที่อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว ด้วยเหตุผลดังกล่าว พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า จงตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรมความดี โดยการประพฤติธรรมให้สุจริต อย่าประพฤติธรรมให้ทุจริต เพราะสิ่งที่จะรักษามนุษย์และสังคมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขคือสุจริตธรรมนั่นเอง

ถึงกระนั้น การที่จะส่งเสริม และพัฒนาความสุจริตได้อย่างครอบคลุมได้นั้น ควรที่จะนำหลักทริโอดิตปะยะ คือ ความละอายต่อบาป หรือความทุจริต และความเกรงกลัวต่อผลของบาป คือการทุจริต อีกทั้งนำหลักสัมมาอาชีวะ หรือสัมมาชีพเข้ามาช่วยกระตุ้นเตือน เพราะสัมมาชีพ หรือการทำมาหาเลี้ยงชีพนั้น ควรอยู่บนครรลองของความสุจริต ไม่แสวงหาช่องทาง หรือบิดเบือนเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ไม่ชอบทางที่ก่อให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน อันจะส่งผลเสียในภาพรวมต่อการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ในขณะที่แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาสุจริตธรรมให้เกิดขึ้นแก่ชีวิตและสังคมนั้น ควรจะเริ่มต้นด้วยการจัดการความรู้เกี่ยวกับความสุจริต การจัดทำแผนที่ว่าด้วยความสุจริต การค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าด้วยการเสริมสร้างความสุจริต การพัฒนาองค์กรสุจริตต้นแบบ การพัฒนา และต่อยอดหมู่บ้านช่อสะอาดสู่หมู่บ้านสุจริตอย่างยั่งยืน การจัดหลักสูตรพัฒนาสุจริตธรรมสู่ชีวิตสะอาดอย่างยั่งยืน และการจัดทำตัวชี้วัดว่าด้วยการพัฒนาสุจริตธรรม

บทบาท และหน้าที่ในการพัฒนา และส่งเสริมความสุจริตให้เกิดขึ้นในสังคมไทยนั้น จึงไม่ควรผลักภาระให้แก่กลุ่มคน หรือกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่ง แต่ควรเริ่มต้นปลูกฝัง และกระตุ้นเตือนในทุกองคาพยพในสังคมไทย ในขณะที่แง่มุมด้านการศึกษาชั้น ควรเสริมสร้างพลังสุจริตเข้าไปในหลักสูตรที่ว่า

ด้วยวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม เพื่อให้เด็กเยาวชนละลายชั่ว และเกรงกลัวต่อการประพฤติทุจริต อันจะส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมโตไปแล้วไม่โกงประเทศชาติบ้านเมือง ซึ่งจะทำให้พลเมืองอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของกันและกัน

การที่สังคมกระตุ้นเตือนให้มีการตระหนักรู้ในคุณค่าและความสำคัญของ “สุจริตธรรม” อย่างต่อเนื่องผ่านโพล และงานวิจัยต่างๆ นั้น สะท้อนให้เห็นถึงการที่กลุ่มคนทั่วไป ทั้งผู้นำ ภาคข้าราชการ และรัฐวิสาหกิจต่างๆ ไม่ประพฤติตัวและดำรงตนให้สอดคล้องกับหลักการสุจริตดังกล่าว และผลกระทบที่ตามมาคือความสูญเสียงบประมาณในแต่ละปีจำนวนมาก การพัฒนาที่ล่าช้า การก่อสร้างที่ขาดมาตรฐาน และศักยภาพในการแข่งขันกับประเทศต่างๆ ในอาเซียน และระดับโลกที่ไม่สามารถดึงดูดนักลงทุนมาประกอบธุรกิจในประเทศไทย เพราะต้องจ่ายส่วนต่างๆ จำนวนมากให้แก่บุคคลบางกลุ่ม ฉะนั้นการกระตุ้นเตือนความสุจริตที่เกิดขึ้นในสังคมไทยจนกลายเป็นค่านิยมหลักนั้น จะทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เหมาะสมแก่การลงทุน และการอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ บนฐานของความรัก แบ่งปัน เคารพ และให้เกียรติซึ่งกันและกัน

2.5 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ที่วิจัย

จังหวัดร้อยเอ็ด

จังหวัดร้อยเอ็ด เคยเป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ โดยปรากฏชื่อในตำนานอุรังคธาตุว่า สาเกตนคร หรือ เมืองร้อยเอ็ดประตู อันเนื่องมาจากเป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองโดยที่มีเมืองขึ้นจำนวนมาก การตั้งชื่อเมืองว่า “ร้อยเอ็ดประตู” นั้น น่าจะเป็นการตั้งชื่อเชิงอุปมาอุปไมยให้เป็นสิริมงคลและแสดงถึงความยิ่งใหญ่ของเมืองมากกว่าการที่เมืองจะมีประตูเมืองอยู่จริงถึงร้อยเอ็ดประตู ซึ่งการตั้งชื่อเพื่อแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองผ่านการมีประตูเมืองจำนวนมากนั้น น่าจะได้รับอิทธิพลหรือแบบอย่างมาจากเมืองหรืออาณาจักรที่เคยรุ่งเรืองในสมัยโบราณอย่างทวารวดีซึ่งมีความหมายว่าเมืองที่มีประตูล้อมรอบเป็นกำแพง หรืออย่างเมืองหงสาวดีที่มีประตูเมืองรายล้อมกำแพงเมืองอยู่สี่ประตู ซึ่งแต่ละประตูนั้นจะตั้งชื่อตามเมืองขึ้นของตน เช่น เชียงใหม่ อโยธยา จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น นอกจากนั้นการตั้งชื่อเมืองให้ดูยิ่งใหญ่เกินจริงเพื่อความเป็นสิริมงคลก็ถือเป็นธรรมดาของการตั้งชื่อเมืองหรืออาณาจักรในสมัยโบราณ

ส่วนข้อสันนิษฐานที่ว่าเมืองร้อยเอ็ดน่าจะมีเพียงสิบเอ็ดหัวเมือง อันเนื่องมาจากการเขียนจำนวนตามแบบภาษาลาวโบราณ โดยเลขสิบเอ็ดจะประกอบไปด้วยเลขสิบกับเลขหนึ่ง (10+1=101) ทำให้เกิดการอ่านที่ผิดเพี้ยนเป็นคำว่าร้อยเอ็ดนั้น น่าจะเป็นสมมุติฐานที่คลาดเคลื่อน เพราะจากการตรวจสอบข้อความตัวอักษรธรรมในต้นฉบับใบลานเรื่องอุรังคธาตุไม่ปรากฏว่ามีจุดไหนที่เขียนชื่อเมืองร้อยเอ็ดเป็นตัวเลข แต่กลับมีการเขียนถึงเมืองร้อยเอ็ดเป็นตัวอักษรทุกจุด (มีทั้งหมด 59 จุด) และไม่มีข้อความตอนใดที่บรรยายแจกแจงรายชื่อหัวเมืองทั้ง 11 แห่ง (อ่านเพิ่มเติมที่ ร้อยเอ็ด คือ ร้อยเอ็ด มิใช่สิบเอ็ด หรือ 10 + 1 โดย สุวัฒน์ ลิขจร) ประกอบกับตามธรรมดาของการตั้งชื่อต่างๆ ไม่ว่าจะคนหรือเมืองนั้น จะต้องมีการออกเสียงก่อนถึงจะมีการเขียนเป็นตัวอักษรหรือตัวเลข ซึ่งหากชื่อเมืองแต่เดิมชื่อว่า

เมืองสิบเอ็ดประตูแล้ว จึงมีการจารึกชื่อเป็นตัวเลขอย่าง 101 นั้น คำว่าสิบเอ็ดก็ไม่น่าจะออกเสียงเพี้ยนจนมาเป็นคำว่าร้อยเอ็ดอย่างในปัจจุบันได้ ดังนั้นชื่อเมืองร้อยเอ็ดหรือเมืองร้อยเอ็ดประตูจึงน่าจะเป็นชื่อเมืองที่มีมาอยู่แต่แรกเริ่มดังปรากฏในหลักฐานสำคัญ คือ ตำนานอุรังคธาตุฉบับกรมศิลป์ฯ สรุปความหมาย ก็คือ มีคำ 2 คำที่ต้องทำความเข้าใจ คำแรก คือคำว่า ร้อยเอ็ด แปลว่าจำนวนที่มากมายจนนับไม่ถ้วน และ อีกคำหนึ่ง ก็คือ คำว่า เมืองร้อยเอ็ดประตู ซึ่งมีนักวิชาการ ได้ตีความว่าน่าจะหมายถึง ทวารวดี เพราะ ทวาร แปลว่า ช่อง, รู, ประตู วดี หรือ วดี แปลว่า เขต หรือ รั้ว ทวารดี จึงแปลว่า เมืองที่มีประตูเป็นรั้ว ซึ่งเปรียบเทียบแล้วน่าจะมีความหมายที่ใกล้เคียงกับคำว่าเมืองร้อยเอ็ดประตูที่สุด

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดร้อยเอ็ดตั้งอยู่ตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างละติจูดที่ 15 องศา 24 ลิปดาเหนือ ถึง 16 องศา 19 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 103 องศา 16 ลิปดาตะวันออก ถึง 104 องศา 21 ลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ประมาณ 512 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งสิ้น 8,299.46 ตารางกิโลเมตร หรือ 5,187,156 ไร่ มีเขตแดนติดต่อกับจังหวัดอื่นดังนี้

ทิศเหนือและตะวันตกเฉียงเหนือ จรดจังหวัดกาฬสินธุ์

ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ จรดจังหวัดมุกดาหาร

ทิศตะวันออก จรดจังหวัดยโสธร

ทิศตะวันออกเฉียงใต้ จรด จังหวัดศรีสะเกษ

ทิศใต้ จรดจังหวัดสุรินทร์

ทิศตะวันตก จรดจังหวัดมหาสารคาม

ลักษณะภูมิประเทศ จังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 120-160 เมตร มีภูเขาทางตอนเหนือซึ่งติดต่อกับเทือกเขาภูพาน บริเวณตอนกลางของจังหวัด มีลักษณะเป็นที่ราบลูกคลื่น บริเวณตอนล่างมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำมูลและสาขา ได้แก่ ลำน้ำชี ลำน้ำพลับพลา ลำน้ำเตา เป็นต้น บริเวณที่ราบต่ำอันกว้างขวาง เรียกว่า พุ่กกุลาร้องไห้ มีลักษณะเป็นที่ราบแอ่งกระทะ ประกอบด้วยพื้นที่บางส่วนของ 5 จังหวัด รายละเอียดดังนี้

พื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ ปัจจุบัน มีจำนวน 2,107,690 ไร่

1. จังหวัดร้อยเอ็ด มีพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ จำนวน 986,807 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 46.82
2. จังหวัดสุรินทร์ มีพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ จำนวน 575,993 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27.33
3. จังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ จำนวน 287,000 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.62
4. จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ จำนวน 193,890 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.20
5. จังหวัดยโสธร มีพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ จำนวน 64,000 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.04

ลักษณะภูมิอากาศ จังหวัดร้อยเอ็ดได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ สภาพภูมิอากาศอยู่ในประเภทฝนเมืองร้อน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,196.8 ลูกบาศก์มิลลิเมตร ฝนตกชุกในเดือนมิถุนายนถึงตุลาคม อากาศร้อนแห้งแล้งในเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม

การคมนาคมภายในจังหวัด

ระยะทางจากตัวจังหวัดไปอำเภอต่างๆ

โดยอำเภอที่อยู่ใกล้ที่สุดคือ อำเภอธวัชบุรี ระยะทาง 12 กิโลเมตร ใช้เวลา 18 นาที ส่วนอำเภอที่อยู่ไกลที่สุดคือ อำเภอโพธาราย ระยะทาง 84 กิโลเมตร ใช้เวลา 1 ชั่วโมง 20 นาที ต่อไปเป็นระยะทางของแต่ละอำเภอ

- อำเภอธวัชบุรี 12 กิโลเมตร
- อำเภอจังหาร 14 กิโลเมตร
- อำเภอเชียงขวัญ 21 กิโลเมตร
- อำเภอศรีสมเด็จ 26 กิโลเมตร
- อำเภอจตุรพักตรพิมาน 27 กิโลเมตร
- อำเภอเมืองสรวง 28 กิโลเมตร
- อำเภอทุ่งเขาหลวง 29 กิโลเมตร
- อำเภอเสลภูมิ 32 กิโลเมตร
- อำเภออาจสามารถ 36 กิโลเมตร
- อำเภอโพธิ์ชัย 40 กิโลเมตร
- อำเภอเกษตรวิสัย 49 กิโลเมตร
- อำเภอโพนทอง 49 กิโลเมตร
- อำเภอสุวรรณภูมิ 54 กิโลเมตร
- อำเภอบุรินทร์ 66 กิโลเมตร
- อำเภอพนมไพร 67 กิโลเมตร
- อำเภอเมยวดี 73 กิโลเมตร
- อำเภอหนองฮี 74 กิโลเมตร
- อำเภอหนองพอก 75 กิโลเมตร
- อำเภอโพธาราย 84 กิโลเมตร

การปกครองส่วนภูมิภาค จังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งการปกครองออกเป็น 20 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองร้อยเอ็ด อำเภอเกษตรวิสัย อำเภอปทุมรัตน์ อำเภอจตุรพักตรพิมาน อำเภอธวัชบุรี อำเภอพนมไพร อำเภอโพธิ์ชัย อำเภอหนองพอก อำเภอเสลภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ อำเภอเมืองสรวง อำเภอโพธิ์ทราย อำเภออาจสามารถ อำเภอเมยวดี อำเภอศรีสมเด็จ อำเภอจังหาร อำเภอเชียงขวัญ อำเภอหนองฮี และอำเภอทุ่งเขาหลวง และมี 192 ตำบล 2,447 หมู่บ้าน มีประชากร (ณ วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2565) รวมทั้งสิ้น 1,292,944 คน แยกเป็นชาย 640,020 คน หญิง 652,924 คน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งสิ้น 203 แห่ง แบ่งเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 73 แห่ง (เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 72 แห่ง) และองค์การบริหารส่วนตำบล 129 แห่ง

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระครูสังฆรักษ์วีรวัฒน์ วีรวิฑฒโน, พระมหาวิรัชศักดิ์ สุรเมธี, กมล บุตรชารี (2565, หน้า 432-433) ได้ศึกษาวิจัยการศึกษาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีการแลกเปลี่ยนความเห็นคิดในการแก้ไขปัญหาในการป้องกันการทุจริต กิจกรรมสร้างองค์ความรู้ในข้อกฎหมายและความชัดเจนของกระบวนการทางนิติศาสตร์ การปรับการร้องเรียน หรือข้อปัญหาต่างๆ 2) การพัฒนาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต สร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ ด้วยการจัดอบรมด้านกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องต่อการควบคุมการทุจริตและประพฤติมิชอบเพื่อให้ความรู้ทางทฤษฎีของบุคลากรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เชื่อมั่นใน หลักการและการปฏิบัติหน้าที่ที่บริสุทธิ์ยุติธรรมตามกฎหมาย และ 3) การนำเสนอองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต พบว่า กิจกรรมสร้างองค์ความรู้ในข้อกฎหมายและความชัดเจนของกระบวนการทางนิติศาสตร์ การปรับการร้องเรียน หรือข้อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมการปรับทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการทางกฎหมาย เสริมสร้างระบบเครือข่าย การต่อยอดในการจัดรวมกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนหรือในรายวิชาที่เกี่ยวข้องต่อไป

พระครูศรีปริยัตยาภิณฑ, ยุทธนา ปราณีต, สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล (2565, หน้า 163) ได้ศึกษาวิจัยการเสริมสร้างค่านิยมของประชาชนเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมืองในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการเสริมสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมืองในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากและรายด้านดังนี้ ด้านการรับรู้การทุจริต ด้านการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึก และด้านการดำเนินการป้องกันและเฝ้าระวัง ด้านการสร้างเครือข่าย อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ 2) ประชาชนที่มีอายุ และการศึกษา ต่างกัน การเสริมสร้างค่านิยมการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมืองโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มี เพศ อาชีพ และรายได้ต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างค่านิยมของประชาชนเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมือง ปัญหามีดังนี้คือ หน่วยงาน

รัฐชาติการสร้างค่านิยม ขาดกิจกรรมต่อต้านการทุจริตทำให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกได้ ทำให้ประชาชนยุคใหม่ยอมรับการทุจริตถ้าไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อน โดยเสนอแนะให้ปลูกจิตสำนึกการเป็นพลเมืองที่ดี มีวัฒนธรรมสุจริต และไม่ทนต่อการทุจริต

มงคลชัย สมศรี, วิเศษ เสาะพบดี, ตระกูล ชำนาญ, วิราษ ภูมาศรี (2565, หน้า 13-14) ได้ศึกษาวิจัยรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุ 31-40 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี อยู่ในสายปฏิบัติงานด้านบุคลากรสนับสนุนวิชาการ เป็นพนักงานมหาวิทยาลัยมากที่สุด และไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม มีระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเข้มแข็ง และรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตในระดับมาก 1) กระบวนการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตฯ พบว่า ภายในสถาบันการศึกษา ไม่เคยมีการจัดอบรมหรือเข้าร่วมการฝึกอบรมเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านการทุจริตโดยตรง แต่ภายในองค์กรมีการจัดกิจกรรมตามประเพณี การฟังธรรมเทศนา และมีการจัดทำโครงการต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต 2) รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต ฯ พบว่า สถาบันการศึกษา องค์กรหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ ควรมีการพัฒนารูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ 1) รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งฯ ด้วยการส่งเสริมการจัดกิจกรรมอบรมเป็นแผนประจำปี และ 2) รูปแบบการสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันการศึกษา และองค์กรทางพุทธศาสนา

พระมหาอำคา วรปญโญ (สุขแดง) (2565, หน้า 330) ได้ศึกษาพุทธบูรณาการกับศาสตร์พระราชาในการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันประเทศไทย พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับพุทธบูรณาการกับศาสตร์พระราชาในการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทย ด้วยหลักสัมมัตตปธาน 4 บูรณาการกับศาสตร์พระราชาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีวินัย สุจริต จิตอาสา และกตัญญู ได้แก่ 1) สัจจปธาน บูรณาการกับหลักมีวินัย 2) ปหานปธาน บูรณาการกับหลักสุจริต 3) ภาวนापธาน บูรณาการกับหลักพอเพียง และ 4) ออนุรักขนาปธาน บูรณาการกับหลักจิตอาสาและกตัญญูเพื่อให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นในการแก้ปัญหา นอกจากการมีกฎหมายและการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่ถูกต้องดีงามแล้ว สิ่งสำคัญคือ ความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อขับเคลื่อน “โมเดล 4 เสาหลักแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทย” ผ่านกระบวนการA-I-Cประกอบด้วย A : Appreciation = สร้างอุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วมกัน เช่น “พอเพียง โปร่งใส มีวินัย รู้รักสามัคคี มีคุณธรรม” I : Influence = ร่วมกันนำอุดมการณ์และวิสัยทัศน์มาอภิปรายเสนอแนวทางและวิธีการเพื่อดำเนินการในรูปโครงการและกิจกรรม และ C : Control = การควบคุมโครงการและกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกันให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

บวร ชมชุนศรี, ยุทธนา ปราณีต (2564, หน้า 132-133) ได้ศึกษาวิจัยการส่งเสริมการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบและการตัดสินใจ ทางการเมืองตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐของประชาชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญ

ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดให้รัฐพึงปฏิบัติตามและให้มีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ เน้นการปรับพฤติกรรม “คน” ปลุกฝังให้มีจิตสำนึก ยึดมั่นและสร้างวัฒนธรรมซื่อสัตย์สุจริต 2) ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความรู้ความเข้าใจการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ ด้านการปรับค่านิยมด้านการเสริมสร้างสังคมธรรมาภิบาล ด้านการมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลในการบริหารประเทศ ด้านการปลูกจิตสำนึกการเป็นพลเมืองที่ดี และด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในองค์กร 3) แนวทางการส่งเสริมการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบและการตัดสินใจทางการเมืองตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริต รองลงมาได้แก่ ด้านการบูรณาการและปฏิรูปกระบวนการป้องกัน ด้านยกระดับธรรมาภิบาล ตามลำดับ

ไพรัช ธम्मทิโป, สรายุทธ อุดม, สาคร ธรระที (2564, หน้า 135) ได้ศึกษาวิจัยพระสงฆ์กับการพัฒนาจิตสำนึกต่อต้านการประพฤติทุจริตในสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการสร้างจิตสำนึกต่อต้านการประพฤติทุจริตในสังคมไทย ทำให้เกิดการบูรณาการโดยการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ความละเอียดใจ(หิริ) ความเกรงกลัวต่อบาป (โอตฺตปปะ) ไปใช้ในวิถีชีวิตของมนุษย์ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่จะกำกับจิตใจของบุคคลให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม การบูรณาการดังกล่าวได้ดำเนินการครอบคลุมทั้งคณะสงฆ์ ภาครัฐ และภาคประชาชน

บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา (2563, หน้า 297-298) ได้ศึกษาหลักสูตรต่อต้านการทุจริตของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ : แนวคิดด้านไกลจากข้างล่างสู่เบื้องบนผ่านระบบการศึกษา พบว่าจากการสำรวจต้นแบบการแก้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในต่างประเทศ พบว่าปัจจัยสำคัญประการหนึ่งนอกจากการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการอื่น ๆ คือ ระบบการศึกษาที่ต้องปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และทำให้ทุกคนตระหนักว่าการทุจริตคอร์รัปชันส่งผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อการพัฒนาประเทศและประชาชนต้องมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ดังนั้นการที่ประเทศไทยเริ่มใช้รายวิชา “โตไปไม่โกง” ตั้งแต่ พ.ศ. 2553 และสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 12 แห่ง ต่างช่วยกันระดมความคิดเห็นจากนักวิชาการแต่ละสถาบันจนเกิดเป็นรายวิชาการต่อต้านการทุจริต (Anti-corruption) เพื่อประกาศใช้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2559 นับเป็นตัวอย่างการทำงานเชิงรุกใช้รูปแบบยึดถือแนวทางตามแนวพระราชดำรัสของรัชกาลที่ 9 ทรงมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคน “ระเบิดจากข้างใน” กล่าวคือ ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อนแล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก ดังนั้นเมื่อมีการประกาศใช้รายวิชาเพื่อการป้องกันและต่อต้านการทุจริตในหลากหลายชื่ออีกเกือบ 10 รายวิชา ทั้งในและนอกระบบการศึกษาที่จัดทำโดยหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน หรือแม้แต่ในรูปแบบของภาคประชาสังคมจึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยใสสะอาด ไทยทั้งชาติต้านทุจริต” เป็นรูปธรรมได้ในอนาคต

สมชาย ชูเมือง (2563, หน้า 135) ได้ศึกษาวิจัยการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) เครือข่ายองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี มี 2 เครือข่าย คือ เครือข่ายที่แต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัด และเครือข่ายที่เกิดจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง 2) การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี มี 7 กระบวนการดังนี้ 1. การสร้างความตระหนักรู้ถึงผลกระทบ 2. การสร้างอุดมการณ์ผ่านการเรียนรู้ประสบการณ์ 3. การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 4. การพัฒนาศักยภาพบุคลากรรักษาความซื่อสัตย์และความยุติธรรม 5. การวางแผนการป้องกันการทุจริต 6. การส่งเสริมและดำเนินการเฝ้าระวังการทุจริต 7. การสรุปทบทวนประเมินผล และ 3) แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการต่อต้านทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี ตามแบบ 7 ส 2 ว 1 ย มีดังนี้ 7 ส คือ ส.1 ส่งเสริมบทบาทของสภา, ส.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน, ส.3 สร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชน, ส.4 สร้างกลไกเชื่อมประสานองค์กรกลางกับทุกภาคส่วน, ส. 5 สร้างตัวอย่างที่ดี, ส.6 สร้างสังคมทริโอตอปะ, ส. 7 สนับสนุนการร้องเรียนผ่านระบบ, 2 ว คือ ว.1 วางแผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริต, ว.2 วางหลักเกณฑ์การได้มาของผู้บริหาร 1 ย คือ ย.1 ยอมรับการตรวจสอบด้วยระบบ

เกรียงศักดิ์ โชควรกุล (2561, หน้า 237-238) ได้ศึกษาวิจัยกลยุทธ์การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันด้วยการสร้างค่านิยมของกลุ่มนักศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่านิยมและทัศนคติของกลุ่มนักศึกษา ที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชัน ได้แก่ การเอาใจเอาเปรียบผู้อื่นเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ พบว่านักศึกษายอมรับได้ เพราะไม่ได้มีผลกระทบโดยตรงต่อตนเองและครอบครัว การทำสิ่งผิดกฎหมายและความไม่โปร่งใส พบว่านักศึกษายอมรับได้และให้เหตุผลว่าเป็นเรื่องของการเมือง ไม่ใช่เรื่องของตนเอง การทุจริตต่อหน้าที่หรือการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ พบว่านักศึกษายอมรับได้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีการเรียกรับเงินใต้โต๊ะมีการติดสินบนเพิ่มมากขึ้นแต่การดูแลประชาชนและสิทธิอาชญากรรมลดลง การให้การรับสินบน พบว่านักศึกษายอมรับได้ โดยมองว่าการติดสินบนเป็นเรื่องปกติโดยคิดว่าเป็นค่านิยมที่ควรปฏิบัติเพื่อให้การติดต่องานต่างๆ รวดเร็ว การคดโกงต่อตนเองและผู้อื่น พบว่า นักศึกษายอมรับได้ เพราะคิดว่าการคอร์รัปชันนี้นำมาพัฒนาให้ประชาชนหรือคนในองค์กรอยู่ดีกินดี 2) เพื่อศึกษากลยุทธ์ในการสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ได้แก่ กลยุทธ์การปลูกฝังจิตสำนึกตามวิถีไทย ในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน และ กลยุทธ์การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการศึกษาในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน 3) ความรู้จากผลการวิจัยถ่ายทอดให้กับนักศึกษาเพื่อสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน โดยก่อนเข้าร่วมโครงการ พบว่า นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันอยู่ในเกณฑ์ที่น้อย โดยคิดว่าเป็นเรื่องไกลตัว เมื่อจบโครงการ พบว่า นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันมากขึ้น ทราบถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งเกิดความคิดที่จะร่วมต่อต้านการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในสังคมไทย มีความมุ่งมั่นที่จะเข้าร่วมขบวนการเป็นกระบอกเสียงในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน

ศักดิ์สายนต์ ไยสามเสน (2562, หน้า 31) ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนาคู่มือและสร้างเครือข่ายการสอนรายวิชาการต่อต้านการทุจริต ในมหาวิทยาลัยในเขตภาคเหนือตอนบน ผลการวิจัยพบว่า 1) คู่มือฯ มี 13 บท ใช้สอน 15 สัปดาห์ๆ 3 ชั่วโมง ได้แก่ (1) ความหมายของการทุจริต (2) ประเภทและรูปแบบของการทุจริต (3) ผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม (4) สาเหตุและปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งของ

ผลประโยชน์ส่วนบุคคล และผลประโยชน์ส่วนรวม (5) ผลกระทบของการทุจริตที่มีต่อสภาวะทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม (6) ผลกระทบของการทุจริตที่มีต่อพัฒนาการและความเจริญเติบโตของประเทศไทย (7) สาเหตุ และปัจจัยที่ก่อให้เกิดการทุจริต (8) หลักธรรมาภิบาลสากลในการปฏิบัติงาน (9) นโยบายและแนวทางในการบริหารงานด้วยธรรมาภิบาล (10) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในระดับสากล ระดับประเทศ (11) ทศนคติ และความตระหนักถึงผลกระทบที่ร้ายแรงของการทุจริต (12) จิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีในการป้องกันและต่อต้านการทุจริต และ (13) แนวทางในการพัฒนาตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการทุจริต 2) เครือข่ายการสนธิวิชาการต่อต้านการทุจริตของสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 12 แห่งในจังหวัดเชียงใหม่มีการจัดทำประมวลการสอนรายวิชาที่เหมาะสมกับสังคมเชียงใหม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ให้สังคมตระหนัก ตื่นตัว ต่อต้านไม่จำยอมต่อการทุจริตและไม่ยอมรับการทุจริตด้วยการบูรณาการความร่วมมือของผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิ จนสำเร็จลุล่วง 3) คู่มือฯ มีค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสมของการประเมินคุณภาพคู่มือจากผู้เชี่ยวชาญ 7 คน อยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับคู่มืออยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้ในการสอนให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ได้

ชุมแพ แสนยะบุตร (2560, หน้า 53) ได้ศึกษาวิจัยการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและภาคประชาชนต่อต้านการทุจริตขององค์กรชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลกลางหมื่น อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการและวิธีการในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เกิดจากการประกาศเจตนารมณ์ของสมาชิกชุมชนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตในพื้นที่ของตน ซึ่งมีการเข้าร่วมในรูปแบบจิตอาสา จนเกิดเป็นองค์กรชุมชนเพื่อต่อต้านการทุจริต ทั้งนี้ ปัจจัยหลักของความสำเร็จ ที่ทำให้เกิดการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับชุมชนเพื่อต่อต้านการทุจริต ในเขตเทศบาลตำบลกลางหมื่น ประกอบด้วย ศักยภาพนโยบายผู้นำ กลไกการตรวจสอบ และการสนองตอบความต้องการของประชาชน และ 2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและภาคประชาชนต่อต้านการทุจริต โดยสมาชิก ในชุมชนควรพึงตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ของตน ถือปฏิบัติอย่างเต็มกำลังความสามารถ เน้นการสร้าง ความสามัคคี และแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง นอกจากนี้ ควรคำนึงถึงเรื่องของการทำความเข้าใจว่าจะสามารถนำตัวแบบนี้ไปใช้ได้เหมาะสมตามสภาพพื้นที่ชุมชนของตนได้หรือไม่ เนื่องจากบริบทของแต่ละสถานที่ย่อมมีความแตกต่างกัน

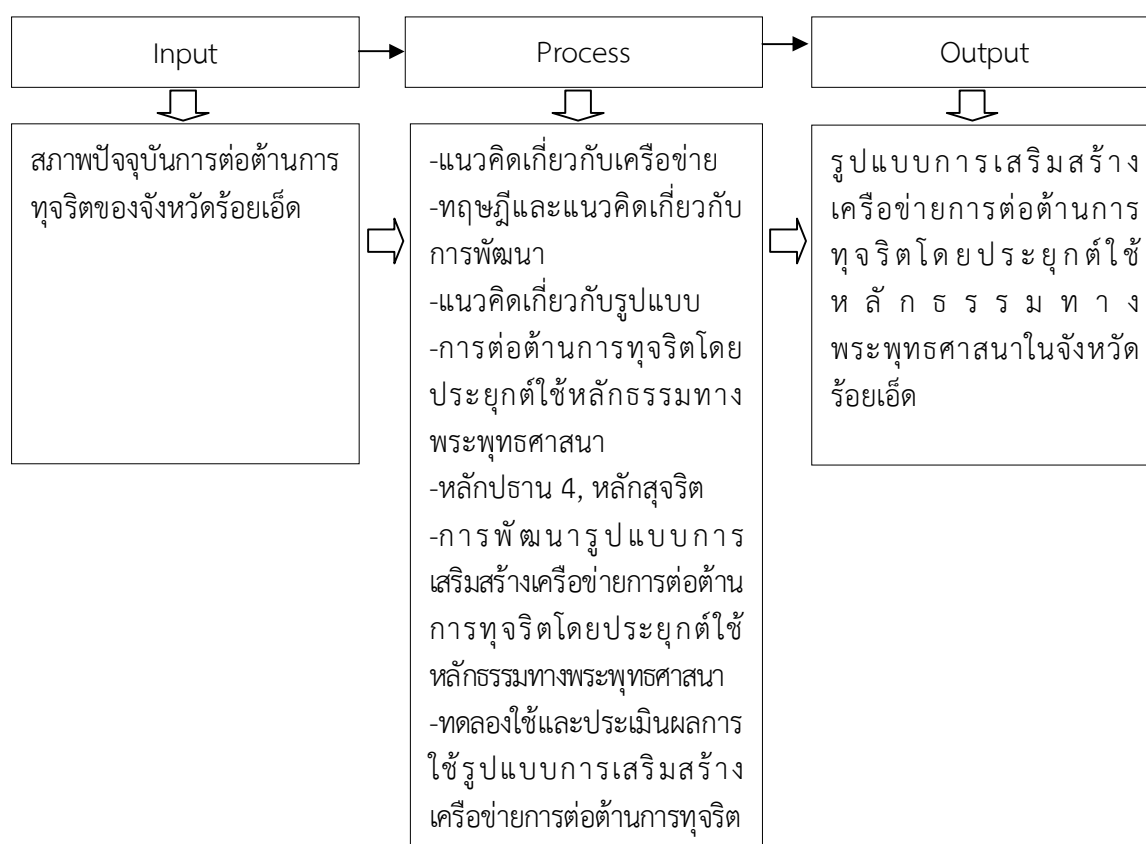
พจนีย์ บุญเจริญสุข, พัชราภรณ์ เกษะประกกร, ธนวุฒิ นัยโกวิท (2560, หน้า 112) ได้ศึกษาวิจัยการเปิดรับสื่อ ความตระหนัก และทัศนคติที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันในเขตกรุงเทพมหานคร ผลวิจัยพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ อาชีพ หน่วยงานสังกัด และรายได้ที่แตกต่างกันมีความตระหนักและทัศนคติในการต่อต้านคอร์รัปชันที่แตกต่างกัน 2) พฤติกรรมการเปิดรับสื่อโฆษณาโดยรวมและสื่อชุด “อย่าปล่อยให้คนโกงมีที่ยืนในสังคม” มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตระหนักในการต่อต้านคอร์รัปชัน 3) พฤติกรรมการเปิดรับสื่อโฆษณาโดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติด้านการเปิดโปงและปลุกฝัง 4) ความตระหนักในการต่อต้านคอร์รัปชันมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติต่อต้านคอร์รัปชัน 5) ความตระหนักและทัศนคติในการ

ต่อต้านคอร์รัปชันสามารถพยากรณ์พฤติกรรมกรมการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายต่อต้านคอร์รัปชันในระดับของการให้และได้รับข้อมูล การสร้างความร่วมมือวางแผนร่วมกัน และการร่วมดำเนินการ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอสรุปได้ว่า การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งบูรณาการกรอบศีลธรรมในหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในหลัก ปธาน 4 ซึ่งประกอบด้วย 1)สังวรปธาน : การป้องกันไม่ให้สูญหาย 2)ปหานปธาน : การปรับปรุงแก้ไข 3)ภาวนापธาน : การพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัย และ 4)อนุรักษนาปธาน : การรักษาให้คงอยู่ ร่วมกับแนวทางการสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริต ผู้วิจัยหวังว่าผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้จะสามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตสำหรับบุคคลและองค์กรต่างๆ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทั้งประชาชน ชุมชน และประเทศชาติต่อไป

2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยได้กำหนดสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย(Conceptual Framework) การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด” เป็นการศึกษาแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยกำหนดเวลาเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุ เจ้าหน้าทีของรัฐ บุคลากรมหาวิทยาลัย มหาภูมิราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และประชาชน จังหวัดร้อยเอ็ด รวม 350 รูป/คน โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบกลุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Sampling) จากบัญชีรายชื่อโดยยึดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ R.V. Krejcie และ D.W.Morgan 2) การสัมภาษณ์ พระภิกษุ เจ้าหน้าทีของรัฐ บุคลากรมหาวิทยาลัย มหาภูมิราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และประชาชน จังหวัดร้อยเอ็ด รวม 15 คน โดยคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัย กรอบแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ รวมทั้งนิยามปฏิบัติการ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่าย
2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริต
3. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
4. กำหนดกรอบแนวคิดและเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. สร้างเครื่องมือตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัยที่กำหนดไว้เกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
6. เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านโครงสร้าง และเนื้อหา (Construct and Content Validity) จำนวน 3 คน
7. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้ว จัดทำเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

การวิจัยในระยะที่ 2 มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ยกร่างรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาระยะที่ 1 การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ การสังเคราะห์รูปแบบ มาเป็นข้อมูลประกอบในการยกร่าง

2. ผู้วิจัยยกร่างรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

3. ประเมินรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินงานหรือการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริต

4. ปรับปรุงรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และประเมินผลต่อไป

ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุ จำนวน 50 รูป เจ้าหน้าที่ของรัฐ 20 คน บุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จำนวน 80 รูป/คน และประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด 20 อำเภอ อำเภอละ 10 คน รวม 200 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน รวม 350 รูป/คน โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบกลุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Sampling) จากบัญชีรายชื่อโดยยึดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ R.V. Krejcie และ D.W.Morgan 2) การสัมภาษณ์ พระภิกษุ เจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด รวม 15 คน โดยคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้ 1) พระภิกษุ คัดเลือกจากพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะอำเภอ 2) เจ้าหน้าที่ของรัฐ คัดเลือกจากผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริต 3) บุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด คัดเลือกจากผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่าย และหัวหน้างาน 4) ประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด คัดเลือกจากผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น

3.2 เทคนิคและวิธีการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ได้แก่ พระภิกษุ เจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และประชาชน จังหวัดร้อยเอ็ด รวม 350 รูป/คน โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบกลุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Sampling) จากบัญชีรายชื่อโดยยึดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ R.V. Krejcie และ D.W.Morgan โดยใช้เทคนิคและวิธีการสุ่ม

- 3.51 – 4.50 แสดงว่ามีความพึงพอใจต่อรูปแบบ อยู่ในระดับมาก
 2.51 – 3.50 แสดงว่ามีความพึงพอใจต่อรูปแบบ อยู่ในระดับปานกลาง
 1.51 – 2.50 แสดงว่ามีความพึงพอใจต่อรูปแบบ อยู่ในระดับน้อย
 1.00 – 1.50 แสดงว่ามีความพึงพอใจต่อรูปแบบ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.5 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.5.1 แบบสอบถาม

สำหรับเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัย กรอบแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ รวมทั้งนิยามปฏิบัติการ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

- 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่าย
- 2) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริต
- 3) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
- 4) กำหนดกรอบแนวคิดและเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

5) สร้างเครื่องมือตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัยที่กำหนดไว้เกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

6) เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านโครงสร้าง และเนื้อหา (Construct and Content Validity) ของคำถามแต่ละข้อโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC: Index of Consistency) จำนวน 3 คน ตามเกณฑ์ของการประเมินดังรายชื่อของผู้เชี่ยวชาญต่อไปนี้ 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ สังข์ช่วย อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ สวนมะไฟ อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์ อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยกำหนดระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

- + 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความตรงตามเนื้อหา
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความตรงตามเนื้อหา
- 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่มีความตรงตามเนื้อหา

เกณฑ์การพิจารณาเลือกข้อคำถามโดยพิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องไม่ต่ำกว่า 0.67 ถ้าข้อคำถามใดมีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.67 ต้องนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ หากผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ พบว่า คำถามข้อใดมีค่าดัชนีความสอดคล้องสูงกว่า 0.67 ขึ้นไป จึงนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ผลการตรวจสอบสรุปประเด็นโดยหาค่า IOC ได้ทั้งหมดอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

7) นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วจัดทำเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

8) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try – out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจภาษาคำชี้แจงต่างๆ ของแบบสอบถามและวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

8.1) การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination Power) โดยการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) จากการเปิดตารางค่าวิกฤติที่ระดับนัยสำคัญที่.05 ได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.305 - 0.680

8.2) ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1970, p. 161) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .91

9) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ ไปสร้างแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัยเพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.5.2 แบบสัมภาษณ์

- 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่าย
- 2) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริต
- 3) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
- 4) กำหนดกรอบแนวคิดและเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 5) สร้างเครื่องมือตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัยที่กำหนดไว้เกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
- 6) นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่สร้างขึ้นจำนวน 1 ฉบับ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบเนื้อหา ภาษา สำนวนที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุม รายละเอียดของเนื้อหายิ่งขึ้น
- 7) นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ปรับปรุงแก้ไขและผ่านความเห็นชอบของผู้เชี่ยวชาญ
- 8) จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำผลไปเก็บรวบรวมข้อมูล

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ไว้ดังนี้

3.6.1 นำหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเกษตรกรรม เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างวิจัย

3.6.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยคณะผู้วิจัย

3.6.3 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

3.7.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาแล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วนำมาจัดระเบียบข้อมูลแล้วดำเนินการให้คะแนนตามเกณฑ์

3.7.2 นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยการแจกแจงความถี่ ด้วยค่าร้อยละ

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้ความถี่ (Frequency)

3.7.3 นำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

3.8 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาระดับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด ปรากฏผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1 ผลการวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

4.1.1 ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ พระภิกษุ จำนวน 50 รูป เจ้าหน้าที่ของรัฐ 20 คน บุคลากรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จำนวน 80 รูป/คน และประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด 20 อำเภอ อำเภอละ 10 คน รวม 200 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน รวม 350 รูป/คน ในจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีคุณลักษณะข้อมูลทั่วไป ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวน ร้อยละ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานะ

สถานะ	จำนวน	สถานะ
บรรพชิต	53	15.14
ชาย	157	44.86
หญิง	140	40.00
รวม	350	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 44.86 รองลงมาเป็นเพศหญิง ร้อยละ 40.00 และน้อยที่สุดคือ บรรพชิต ร้อยละ 15.14

ตารางที่ 4.2 จำนวน ร้อยละ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
30-35 ปี	42	12.00
36-40 ปี	107	30.58
41-50 ปี	124	35.42
51-60 ปี	48	13.71
61 ปีขึ้นไป	29	8.29
รวม	350	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุส่วนใหญ่อายุ 41-50 ปี ร้อยละ 35.42 รองลงมาอายุ 36-40 ปี ร้อยละ 30.58 และน้อยที่สุดคือ อายุ 61 ปีขึ้นไป ร้อยละ 8.29

ตารางที่ 4.3 จำนวน ร้อยละ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	0	0.00
ประถมศึกษา	73	20.86
มัธยมศึกษา/ปวช.	81	23.14
อนุปริญญา/ปวส.	68	19.43
ปริญญาตรีขึ้นไป	128	36.57
รวม	350	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษาส่วนใหญ่ระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 36.57 รองลงมาคือ ระดับศึกษามัธยมศึกษา/ปวช. ร้อยละ 23.14 และน้อยที่สุดคือ ไม่ได้เรียนหนังสือ ร้อยละ 0.00

4.1.2 ตอนที่ 2 ระดับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

ข้อ	การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริต	ระดับความคิดเห็น			
		\bar{X}	S.D.	อันดับ	แปลผล
1	มีการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานต่างๆ โดยการนำข้อมูลรวมทั้งอุปสรรค และปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทุจริต มาเข้าสู่กระบวนการในการวางแผน เพื่อกำหนดแนวทางและกระบวนการป้องกัน (สังวรปธาน : การป้องกันไม่ให้อุบัติ)	4.58	0.56	2	มากที่สุด
2	มีกระบวนการในการวางแผนการต่อต้านการทุจริต ตรงกับสาเหตุต่างๆ ที่ครอบคลุมทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ในรูปแบบกลยุทธ์/แผนกิจกรรม ขั้นตอนกระบวนการ วิธีปฏิบัติ กรอบระยะเวลาดำเนินการ อย่างชัดเจน (ปหานปธาน : การปรับปรุงแก้ไข)	4.54	0.54	4	มากที่สุด
3	การพัฒนาเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุดทั้งบุคคลและองค์กร (ภาวนาปธาน : การพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัย)	4.57	0.58	3	มากที่สุด
4	การดำเนินการรักษากระบวนการ วิธีการในการการต่อต้านการทุจริตที่นำไปดำเนินการแล้วประสบผลสำเร็จ รักษามาตรฐาน มาตรการรวมถึงแนวทางการดำเนินการต่าง ๆ (อนุรักษนาปธาน : การรักษาให้คงอยู่)	4.53	0.64	5	มากที่สุด
5	สมาชิกที่เข้าร่วม ต้องเข้าใจเป้าหมายในการรวมตัวกันว่าจะก่อให้เกิดความสำเร็จในภาพรวม	4.48	0.70	10	มาก
6	สร้างการยอมรับในความแตกต่างระหว่างสมาชิกยอมรับในรูปแบบและวัฒนธรรมองค์กรของสมาชิก	4.49	0.65	9	มาก
7	มีกิจกรรมสม่ำเสมอและมากพอที่จะทำให้สมาชิกได้ทำงานร่วมกัน เป็นกิจกรรมที่ต้องแน่ใจว่าทำได้และกระจายงานได้ทั่วถึง	4.55	0.64	4	มากที่สุด

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ข้อ	การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริต	ระดับความคิดเห็น			
		\bar{X}	S.D.	อันดับ	แปลผล
8	จัดให้มีและกระตุ้นให้มีการสื่อสารระหว่างกันอย่างทั่วถึง และสม่ำเสมอ	4.51	0.69	7	มากที่สุด
9	มีการสนับสนุนสมาชิกทุกกลุ่ม และทุกด้านที่ต้องการความช่วยเหลือ เน้นการช่วยเหลือกลุ่มสมาชิกที่ยังอ่อนแอให้สามารถช่วยตนเองได้	4.35	0.69	12	มาก
10	มีการสร้างความสัมพันธ์ของบุคลากรในเครือข่าย	4.54	0.60	4	มากที่สุด
11	สนับสนุนให้สมาชิกได้พัฒนางานอย่างเต็มกำลังตามศักยภาพและความชำนาญที่มีอยู่ โดยร่วมกันตั้งเป้าหมายในการพัฒนางานให้กับสมาชิกแต่ละกลุ่ม	4.59	0.60	1	มากที่สุด
12	สร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ระหว่างบุคลากรทุกระดับ ของสมาชิกในเครือข่ายในลักษณะความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อน	4.52	0.67	6	มากที่สุด
13	จัดกิจกรรมให้สมาชิกใหม่ของเครือข่าย เพื่อเชื่อมต่อกับคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ในการสืบทอดความเป็นเครือข่ายต่อไป	4.55	0.62	4	มากที่สุด
14	จัดให้มีเวทีระหว่างคนทำงานเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาในการทำงานด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน	4.51	0.69	7	มากที่สุด
15	จัดให้มีช่องทางการทำงานร่วมกัน การสื่อสารที่ง่ายต่อการเข้าถึงที่ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน เช่น สร้างระบบการส่งต่องาน และสร้างเว็บไซต์เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายเข้าด้วยกัน	4.53	0.64	5	มากที่สุด
16	เครือข่ายมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้	4.50	0.73	8	มาก
17	มีการกำหนดกลไกสร้างระบบจูงใจ	4.43	0.63	11	มาก
18	มีการจัดหาทรัพยากรสนับสนุนเพียงพอ	4.49	0.60	9	มาก
19	มีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง	4.54	0.65	4	มากที่สุด
โดยรวม		4.52	0.64	-	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ระดับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.52, S.D. = 0.64) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ 11 สนับสนุนให้สมาชิกได้พัฒนางานอย่างเต็มกำลังตามศักยภาพและ

ความชำนาญที่มีอยู่ โดยร่วมกันตั้งเป้าหมายในการพัฒนางานให้กับสมาชิกแต่ละกลุ่ม ($\bar{X}=4.59$, S.D.=0.60) รองลงมาคือ ข้อที่ 1 มีการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานต่างๆ โดยการนำข้อมูล รวมทั้งอุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทุจริตมาเข้าสู่กระบวนการในการวางแผน เพื่อกำหนดแนวทางและกระบวนการป้องกัน (สังวรปธาน : การป้องกันไม่ให้อุบัติ) ($\bar{X}=4.58$, S.D.=0.56) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อที่ 9 มีการสนับสนุนสมาชิกทุกกลุ่ม และทุกด้านที่ต้องการความช่วยเหลือ เน้นการช่วยเหลือกลุ่มสมาชิกที่ยังอ่อนแอให้สามารถช่วยตนเองได้ ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.69)

4.1.3 ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

1) การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักสัมมัตตปธาน 4 ด้าน สังวรปธาน : การป้องกันไม่ให้อุบัติ พบว่า 1.1) ควรมีการเพียรระวังป้องกัน ช่วยกันสอดส่องดูแลทุกฝ่าย 1.2) นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ปลุกฝังให้เขาเรียนรู้ และเผยแพร่ต่อไป

2) การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักสัมมัตตปธาน 4 ด้าน ปหานปธาน : การปรับปรุงแก้ไข พบว่า 2.1) ควรมีการจัดคนให้เหมาะสมกับงานในการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกัน 2.2) อาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริต 2.3) ให้ทุกคนมองเห็นโทษ ผลประโยชน์ที่จะได้รับ จะไม่ให้เกิดความวุ่นวาย และสมานสามัคคีกัน รวมตัวกันเป็นหมู่คณะ 2.4) ควรเพิ่มระบบการตรวจสอบหรือแอปพลิเคชันข้อมูลออนไลน์ 2.5) องค์กรต้องเป็นตัวอย่างที่ดีก่อน

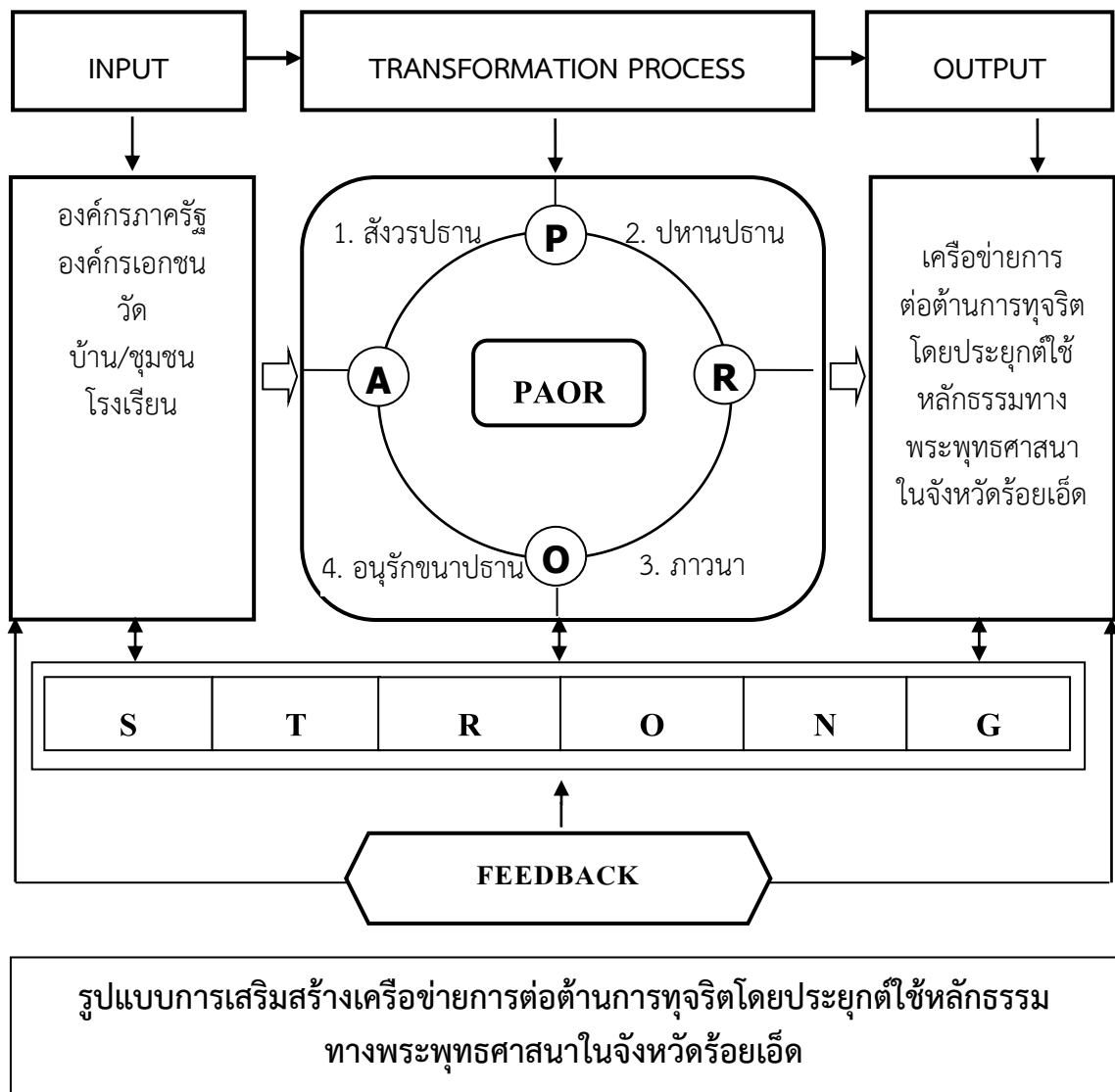
3) การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักสัมมัตตปธาน 4 ด้าน ภาวนापธาน : การพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัย พบว่า 3.1) ควรมีความคิดแบบประยุกต์ปรับตัวได้ทุกสถานการณ์ ต้องเข้าใจเหตุการณ์ในปัจจุบันให้มากและพร้อมเปลี่ยนแปลง 3.2) เข้าวัดฟังธรรม ใช้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา เข้ามาสอน ปลุกฝังให้เรียนรู้ในพระธรรมคำสอนวันพระ และประเพณีสืบสานต่อไปในพระพุทธศาสนา 3.3) มีการจัดการอบรมและให้ความรู้และเทคนิคใหม่ๆ ในการสอนอยู่เสมอ 3.4) ควรมีการตรวจสอบทุกพื้นที่ในเขตรับผิดชอบ

4) การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักสัมมัตตปธาน 4 ด้าน อนุรักษนปธาน : การรักษาให้คงอยู่ พบว่า ควรมีการจัดให้มีช่องทางการทำงานร่วมกัน การสื่อสารที่ง่ายต่อการเข้าถึงที่ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน รวมถึงมีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

4.2 ผลการวิจัยระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

จากผลการวิจัยในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยอาศัยทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory) เป็นโครงสร้างในการสร้างรูปแบบ (System Model) ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ องค์กรภาครัฐ/เอกชน วัด บ้าน/ชุมชน โรงเรียน กระบวนการแปรรูป (Transformation Process) ได้แก่ การดำเนินงานตามวงจร PAOR ได้แก่ 1) Plan คือ การวางแผนหลังจากที่วิเคราะห์และกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไข 2) Act คือ การปฏิบัติตามแผน

ที่กำหนด 3)Observer คือ การสังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน 4)Reflect คือ การสะท้อนผล
 หลังจากการปฏิบัติงานให้ผู้ที่มีส่วนร่วมได้วิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข การปฏิบัติงาน
 ต่อไป และบูรณาการหลักธรรมสัมมปปธาน 4 ได้แก่ 1) ด้านสังวรปธาน : การป้องกันไม่ให้สูญหาย 2)
 ด้านปหานปธาน : การปรับปรุงแก้ไข 3) ด้านภาวนาปธาน : การพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับยุค
 สมัย 4) ด้านอนุรักษนาปธาน : การรักษาให้คงอยู่ และปัจจัยนำออก (Output) ได้แก่ เครือข่ายการ
 ต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด ดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

4.3 ผลการวิจัยระยะที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความพึงพอใจต่อรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

ข้อ	ข้อความ	\bar{X}	แปลผล
1	ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)	4.25	มาก
2	ด้านกระบวนการ (Process)	4.12	มาก
3	ด้านผลผลิต (Output)	4.11	มาก
4	ด้านความยั่งยืน (Sustainability)	4.06	มาก
โดยรวม		4.13	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ความพึงพอใจต่อรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.13$) เมื่อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.25$) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ (Process) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.12$) ด้านผลผลิต (Output) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.11$) และน้อยที่สุด คือ ด้านความยั่งยืน (Sustainability) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.06$)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาระดับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด สามารถสรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 สรุปผลการวิจัยระยะที่ 1 ระดับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 44.86 รองลงมาเป็นเพศหญิง ร้อยละ 40.00 และน้อยสุดคือ บรรพชิต ร้อยละ 15.14 จำแนกตามอายุส่วนใหญ่อายุ 41-50 ปี ร้อยละ 35.42 รองลงมาอายุ 36-40 ปี ร้อยละ 30.58 และน้อยสุดคือ อายุ 61 ปีขึ้นไป ร้อยละ 8.29 จำแนกตามระดับการศึกษาส่วนใหญ่ระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 36.57 รองลงมาคือ ระดับการศึกษามัธยมศึกษา/ปวช. ร้อยละ 23.14 และน้อยสุดคือ ไม่ได้เรียนหนังสือ ร้อยละ 0.00

ตอนที่ 2 ระดับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D.=0.64) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ 11 สนับสนุนให้สมาชิกได้พัฒนางานอย่างเต็มกำลังตามศักยภาพและความชำนาญที่มีอยู่ โดยร่วมกันตั้งเป้าหมายในการพัฒนางานให้กับสมาชิกแต่ละกลุ่ม ($\bar{X} = 4.59$, S.D.=0.60) รองลงมาคือ ข้อที่ 1 มีการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานต่างๆ โดยการนำข้อมูล รวมทั้งอุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทุจริตมาเข้าสู่กระบวนการในการวางแผน เพื่อกำหนดแนวทางและกระบวนการป้องกัน (สังวรปธาน : การป้องกันไม่ให้สูญหาย) ($\bar{X} = 4.58$, S.D.=0.56) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อที่ 9 มีการสนับสนุนสมาชิกทุกกลุ่ม และทุกด้านที่ต้องการความช่วยเหลือ เน้นการช่วยเหลือกลุ่มสมาชิกที่ยังอ่อนแอให้สามารถช่วยตนเองได้ ($\bar{X} = 4.35$, S.D.=0.69)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า 1) การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมมีอุปสรรค 4 ด้านสังวรปธาน : การป้องกันไม่ให้สูญหาย พบว่า 1.1) ควรมีการเพียรระวังป้องกัน ช่วยกันสอดส่องดูแลทุกฝ่าย 1.2) นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ปลูกฝังให้เขาเรียนรู้ และเผยแพร่ต่อไป

2) การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักสัมมาปธาน 4 ด้านปธานปธาน : การปรับปรุงแก้ไข พบว่า 2.1) ควรมีการจัดคนให้เหมาะสมกับงานในการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกัน 2.2) อาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริต 2.3) ให้ทุกคนมองเห็นโทษ ผลประโยชน์ที่จะได้รับ จะไม่ให้เกิดความวุ่นวายและสมานสามัคคีกัน รวมตัวกันเป็นหมู่คณะ 2.4) ควรเพิ่มระบบการตรวจสอบหรือออฟโหลดฐานข้อมูลออนไลน์ 2.5) องค์กรต้องเป็นตัวอย่างที่ดีก่อน

3) การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักสัมมาปธาน 4 ด้านภาวนापธาน : การพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัย พบว่า 3.1) ควรมีความคิดแบบประยุกต์ ปรับตัวได้ทุกสถานการณ์ ต้องเข้าใจเหตุการณ์ในปัจจุบันให้มากและพร้อมเปลี่ยนแปลง 3.2) เข้าวัดฟังธรรม ใช้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา เข้ามาสอน ปลุกฝังให้เรียนรู้ในพระธรรมคำสอน วันพระ และประเพณีสืบสานต่อไปในพระพุทธศาสนา 3.3) มีการจัดการอบรมและให้ความรู้และเทคนิคใหม่ๆในการสอนอยู่เสมอ 3.4) ควรมีการตรวจสอบทุกพื้นที่ในเขตรับผิดชอบ

4) การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักสัมมาปธาน 4 ด้านอนุรักษนาปธาน : การรักษาให้คงอยู่ พบว่า ควรมีการจัดให้มีช่องทางการทำงานร่วมกัน การสื่อสารที่ง่ายต่อการเข้าถึงที่ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน รวมถึงมีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

5.1.2 สรุปผลการวิจัยระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการกิจกรรมเพื่อสร้างระดับสมรรถนะทางจิตใจและทางกายของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากผลการวิจัยในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยอาศัยทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory) เป็นโครงสร้างในการสร้างรูปแบบ (System Model) ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ องค์กรภาครัฐ/เอกชน วัด บ้าน/ชุมชน โรงเรียน กระบวนการแปรสภาพ (Transformation Process) ได้แก่ การดำเนินงานตามวงจร PAOR ได้แก่ 1) Plan คือ การวางแผนหลังจากที่วิเคราะห์และกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไข 2) Act คือ การปฏิบัติตามแผนที่กำหนด 3) Observer คือ การสังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน 4) Reflect คือ การสะท้อนผลหลังจากการปฏิบัติงานให้ผู้ที่มีส่วนร่วมได้วิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข การปฏิบัติงานต่อไป และบูรณาการหลักธรรมสัมมาปธาน 4 ได้แก่ 1) ด้านสังวรปธาน : การป้องกันไม่ให้สูญหาย 2) ด้านปธานปธาน : การปรับปรุงแก้ไข 3) ด้านภาวนापธาน : การพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัย 4) ด้านอนุรักษนาปธาน : การรักษาให้คงอยู่ และปัจจัยนำออก (Output) ได้แก่ เครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

5.1.3 สรุปผลการวิจัยระยะที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

ความพึงพอใจต่อรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.13$) เมื่อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.25$) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ (Process) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.12$) ด้านผลผลิต (Output) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.11$) และน้อยที่สุด คือ ด้านความยั่งยืน (Sustainability) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.06$)

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเรื่องนี้แล้ว ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

5.2.1 จากผลการศึกษาระดับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, $S.D. = 0.64$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ 11 สนับสนุนให้สมาชิกได้พัฒนางานอย่างเต็มกำลังตามศักยภาพและความชำนาญที่มีอยู่ โดยร่วมกันตั้งเป้าหมายในการพัฒนางานให้กับสมาชิกแต่ละกลุ่ม ($\bar{X} = 4.59$, $S.D. = 0.60$) รองลงมาคือ ข้อที่ 1 มีการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานต่างๆ โดยการนำข้อมูลรวมทั้งอุปสรรค และปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทุจริตมาเข้าสู่กระบวนการในการวางแผน เพื่อกำหนดแนวทางและกระบวนการป้องกัน (สังวรปธาน : การป้องกันไม่ให้สูญหาย) ($\bar{X} = 4.58$, $S.D. = 0.56$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อที่ 9 มีการสนับสนุนสมาชิกทุกกลุ่ม และทุกด้านที่ต้องการความช่วยเหลือ เน้นการช่วยเหลือกลุ่มสมาชิกที่ยังอ่อนแอให้สามารถช่วยตนเองได้ ($\bar{X} = 4.35$, $S.D. = 0.69$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์วีรวัฒน์ วีรวิฑูมโน, พระมหาวิวิศศักดิ์ สุรเมธี, กมล บุตรชารี (2565, หน้า 432-433) ได้ศึกษาวิจัยการศึกษาของคหบดีความรู้ในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาของคหบดีความรู้ในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาในการป้องกันการทุจริต กิจกรรมสร้างองค์ความรู้ในข้อกฎหมายและความชัดเจนของกระบวนการทางนิติศาสตร์ การปรับการร้องเรียน หรือข้อปัญหาต่างๆ 2) การพัฒนาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต สร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ ด้วยการจัดอบรมด้านกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องต่อการควบคุมการทุจริตและประพฤติมิชอบเพื่อให้ความรู้ทางทฤษฎีของบุคลากรเป็นไปในทิศทางเดียวกันเชื่อมั่นใน หลักการและการปฏิบัติหน้าที่ที่บริสุทธิ์ยุติธรรมตามกฎหมาย และ 3) การนำเสนอองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต พบว่า กิจกรรมสร้างองค์ความรู้ในข้อกฎหมายและความชัดเจนของกระบวนการทางนิติศาสตร์ การปรับการร้องเรียน หรือข้อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมการปรับทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการทางกฎหมาย เสริมสร้างระบบเครือข่าย การต่อยอดในการจัดรวมกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนหรือในรายวิชาที่เกี่ยวข้องต่อไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูศรีปริยัตยาภิรมณ์, ยุทธนา ปราณิต, สวัสดิ์ จิรัฐติกาล (2565, หน้า 163) ได้ศึกษาวิจัยการเสริมสร้างค่านิยมของประชาชนเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมืองในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการเสริมสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมืองในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากและรายด้านดังนี้ ด้านการรับรู้การทุจริต ด้านการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึก และด้านการดำเนินการป้องกันและเฝ้าระวัง ด้านการสร้างเครือข่าย อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ 2) ประชาชนที่มีอายุ และการศึกษา ต่างกัน การเสริมสร้างค่านิยมการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมืองโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มี เพศ อาชีพ และรายได้ต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างค่านิยมของประชาชนเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมือง ปัญหามีดังนี้คือ หน่วยงานรัฐขาดการสร้างค่านิยม ขาดกิจกรรมต่อต้านการทุจริตให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกได้ ทำให้ประชาชนยุคใหม่ยอมรับการทุจริตถ้าไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อน โดยเสนอแนะให้

ปลูกจิตสำนึกการเป็นพลเมืองที่ดี มีวัฒนธรรมสุจริต และไม่ทนต่อการทุจริต และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มงคลชัย สมศรี, วิเศษ เสาะพบดี, ตระกูล ชำนาญ, วิราช ภูมาศรี (2565, หน้า 13-14) ได้ศึกษาวิจัยรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุ 31-40 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี อยู่ในสายปฏิบัติงานด้านบุคลากรสนับสนุนวิชาการ เป็นพนักงานมหาวิทยาลัยมากที่สุด และไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม มีระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเข้มแข็ง และรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตในระดับมาก

1) กระบวนการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตฯ พบว่า ภายในสถาบันการศึกษา ไม่เคยมีการจัดอบรมหรือเข้าร่วมการฝึกอบรมเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านการทุจริตโดยตรง แต่ภายในองค์กรมีการจัดกิจกรรมตามประเพณี การพึงธรรมเทศนา และมีการจัดทำโครงการต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต 2) รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต ฯ พบว่า สถาบันการศึกษา องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ ควรมีการพัฒนารูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ 1) รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งฯ ด้วยการส่งเสริมการจัดกิจกรรมอบรมเป็นแผนประจำปี และ 2) รูปแบบการสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันการศึกษา และองค์กรทางพระพุทธศาสนา

5.2.2 ความพึงพอใจต่อรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.13$) เมื่อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.25$) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการ (Process) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.12$) ด้านผลผลิต (Output) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.11$) และน้อยที่สุด คือ ด้านความยั่งยืน (Sustainability) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.06$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย ชูเมือง (2563, หน้า 135) ได้ศึกษาวิจัยการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี มี 2 เครือข่าย คือ เครือข่ายที่แต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัด และเครือข่ายที่เกิดจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง 2) การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี มี 7 กระบวนการดังนี้ 1. การสร้างความตระหนักรู้ถึงผลกระทบ 2. การสร้างอุดมการณ์ผ่านการเรียนรู้ประสบการณ์ 3. การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 4. การพัฒนาศักยภาพบุคลากรรักความซื่อสัตย์และความยุติธรรม 5. การวางแผนการป้องกันการทุจริต 6. การส่งเสริมและดำเนินการเฝ้าระวังการทุจริต 7. การสรุปบทเรียนประเมินผล และ 3) แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการต่อต้านทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี ตามแบบ 7 ส 2 ว 1 ย มีดังนี้ 7 ส คือ ส.1 ส่งเสริมบทบาทของสภา, ส.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน, ส.3 สร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชน, ส.4 สร้างกลไกเชื่อมประสานองค์กรกลางกับทุกภาคส่วน, ส. 5 สร้างตัวอย่างที่ดี, ส.6 สร้างสังคมทริโอดัปปะ, ส. 7 สนับสนุนการร้องเรียนผ่านระบบ, 2 ว คือ ว.1 วางแผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริต, ว.2 วางหลักเกณฑ์การได้มาของผู้บริหาร 1 ย คือ ย.1 ยอมรับการตรวจสอบด้วยระบบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Callal & Ashwork (2004) แห่งมหาวิทยาลัย Queensland ประเทศออสเตรเลีย ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความ

ร่วมมือและร่วมทำงานระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ตัวแปรที่ใช้ศึกษาคือ ข้อมูลภูมิหลัง ผู้ตอบคำถาม (Background Information) ปัจจัยสภาพแวดล้อม(Environment Factors) รูปแบบ การฝึกงาน (Training Model) ปัญหาบุคลากร (People Issues) ลักษณะความร่วมมือ (Background Characteristics) และความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ (Partner-Ships Between Institutions & Industry Employers) ผลการวิจัยพบว่าสิ่งที่สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือที่มีประสิทธิผลของสถานประกอบการกับสถานศึกษา คือ 1) ความเต็มใจของทั้งสองฝ่ายที่จะร่วมมือกัน 2) มีเป้าหมาย และจุดมุ่งหมายที่ตรงกัน รวมทั้งมีวิสัยทัศน์ร่วมของทั้งสถานศึกษาและสถานประกอบการ 3) ความเคารพและเชื่อใจกันและกัน 4) การติดต่อสื่อสารที่มีระหว่างกัน 5) ภาวะผู้นำ ทั้งสองฝ่ายที่สามารถหลอมรวมบูรณาการเอากลยุทธ์ กลวิธีการปฏิบัติ ความสัมพันธ์ระหว่างกัน และนวัตกรรม ของทั้งสองฝ่ายเข้าด้วยกัน 6) การยอมรับความแตกต่างของกันและกัน 7) การยืดหยุ่นด้วยเวลาและอื่นๆ กับความเต็มใจที่จะลองทำ 8) ความรู้ใหม่ที่ทักษะใหม่ และวิธีคิดใหม่ที่จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยน โครงสร้างขององค์การ นโยบาย และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขององค์การ

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากสรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลดังกล่าวมาแล้ว มีข้อค้นพบ (Fact Finding) ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ จึงนำมาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเป็น 3 ระดับ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไปในการวิจัย

1) จากผลการวิจัยพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ สนับสนุนให้สมาชิกได้พัฒนางานอย่างเต็มกำลังตามศักยภาพและความชำนาญที่มีอยู่ โดยร่วมกันตั้งเป้าหมายในการพัฒนางานให้กับสมาชิกแต่ละกลุ่ม จึงควรนำประเด็นนี้ไปเป็นแนวทางการพัฒนาเครือข่ายให้เกิดความขึ้นแข็งและยั่งยืนต่อไป

2) จากผลการวิจัยพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ มีการสนับสนุนสมาชิกทุกกลุ่ม และทุกด้านที่ต้องการความช่วยเหลือ เน้นการช่วยเหลือกลุ่มสมาชิกที่ยังอ่อนแอให้สามารถช่วยตนเองได้ ดังนั้น ควรมีจัดประชุมกลุ่มเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน วัด บ้าน/ชุมชน โรงเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างกัน ช่วยเหลือกันและกัน เพื่อให้เครือข่ายมาความมั่นคงต่อไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิจัยการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในระดับภาค และระดับประเทศ

2) ควรศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบองค์รวม เพื่อให้สามารถบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2555). *ตามรอยพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย.
- เกรียงศักดิ์ โชควรรกุล. (2561). กลยุทธ์การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันด้วยการสร้างค่านิยมของกลุ่มนักศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*. 20(2). 237-251.
- คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2553). *สรุปรายงานผลการสัมมนาการบริหารการศึกษา เรื่องโรงเรียนนิติบุคคล : บทพิสูจน์ผู้บริหารมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรรยาพร ธรณินทร์. (2550). การปฏิรูปการเรียนการสอน : หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา. *วารสารข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา*. 2(2550).
- จำนงค์ แจ่มจันทรวงษ์. (2553). *การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบเครือข่ายเพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรชัย สิงโต. (2555). *รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฉันทนา พานทอง. (2555). *พัฒนาการและการจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้พิการ กรณีศึกษาเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชุมแพ แสนยะบุตร. (2560). การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและภาคประชาชนต่อต้านการทุจริตขององค์กรชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลกลางหมื่น อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*. 7(3). 53-62.
- ณัฐศักดิ์ จันทร์ผล. (2552). *การพัฒนารูปแบบการบริหารงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่เน้นการกระจายอำนาจ*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสยาม.
- ธันต์ชัย พัฒนะสิงห์, พระมหาอภิสิทธิ์ วิริโย, พระปลัดสมชาย ปโยโค, อิศรพงษ์ ไกรสินธุ์, พระมหาใจสิงห์ สิริธมโม. (2565). การเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนสันติสุขในสังคมไทย. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*. 7(1). 303-314.
- น้ำทิพย์ วิชาวิน. (2558). เครือข่ายสังคมในสังคมเครือข่าย. *วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย*. 8(12). 119-127.
- บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา. (2563). ศึกษาหลักสูตรต่อต้านการทุจริตของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ : แนวคิดต้านโกงจากข้างล่างสู่เบื้องบนผ่านระบบการศึกษา. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 5(2). 297-321
- บวร ชมชุมศรี, ยุทธนา ประณีต. (2564). การส่งเสริมการต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิชอบและการตัดสินใจ ทางการเมืองตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐของประชาชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. 8(7). 132-142.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น (ฉบับปรับปรุงใหม่)*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- พจนีย์ บุญเจริญสุข, พัชราภรณ์ เกษะประกกร, ธนวุฒิ นัยโกวิท. (2560). การเปิดรับสื่อ ทัศนคติและทัศนคติที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 37(4). 110-128.
- พระครูศรีปริยัตยาภิรมณ์, ยุทธนา ปราณีต, สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล. (2565). การเสริมสร้างค่านิยมของประชาชนเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมืองในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*. 7(2). 163-174.
- พระครูสังฆรักษ์วีรวัฒน์ วีรวุฒโน, พระมหาวิรัตน์ สุรเมธี, กมล บุตรขารี. (2565). การศึกษาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 7(9). 438-449.
- พระพรหมบัณฑิต. (2561). *พระไตรปิฎกฉบับสากล วิถีธรรมจากพุทธปัญญา*. อัญญา : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระมหาอำคา วรบุญโญ (สุขแดง). (2565). พุทธบูรณาการกับศาสตร์พระราชาในการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันประเทศไทย. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*. 7(3). 320-333.
- พิสิษฐ์ เทพไกรวัล. (2554). *การพัฒนา รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไพรัช ธมทีโป, สรายุทธ อุดม, สาคร ธารี. (2564). พระสงฆ์กับการพัฒนาจิตสำนึกต่อต้านการประพฤติทุจริตในสังคมไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*. 17(2). 135-145.
- ภัทรวรรณ นิลแก้ววรวิษัญญ์ (2559). รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์*. 27(3). 18-32.
- มงคลชัย สมศรี, วิเศษ เสาะพบดี, ตระกูล ชำนาญ, วิราษ ภูมาศรี. (2565). รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 7(2). 13-26.
- รศ.ดร.มาณี ไชยธีรานูวัฒน์ศิริ. (2562). *STRONG Model จิตพอเพียงต้านทุจริต : เทียบเคียงกับมาตรการป้องกันการทุจริตขององค์กรต่างประเทศ*. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2566. จาก <https://tessabankanluang.go.th/customers/webpages/datas/content/download/210601/02df4ced.pdf>
- มาลี สืบกระแสน. (2552). *การพัฒนา รูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.
- น้ำทิพย์ วิภาวิน และรุจเรขา วิทยาอุทมิกุล. (2557). *การพัฒนาแบบจำลองเครือข่ายทางสังคม เพื่อเพิ่มผลผลิตงานวิจัย ของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยวิจัยไทย*. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชและคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

- วรรณิกา อภัยภักดิ์. (2561). รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒิการ*. 6(2). 199-216.
- ศักดิ์นิพนธ์ สว่างวงศ์. (2557). เครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษาบัณฑิต*. 14(2). 12-24.
- ศักดิ์สายันต์ ไยสามเสน. (2562). การพัฒนาคู่มือและสร้างเครือข่ายการสอนรายวิชาการต่อต้านการทุจริตในมหาวิทยาลัยในเขตภาคเหนือตอนบน. *วารสารปัญญา*. 26(2). 31-41.
- สมชาย ชูเมือง. (2563). การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน*. 5(2). 190-202.
- สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์. (2558). การบริหารเครือข่ายการศึกษา. *สารานุกรมศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 51(2559). 6-11.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือการสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนาและการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สุวิมล เทวะศิลชัยกุล, พระสุธีรัตนบัณฑิต (2562). สังคมดิจิทัลสีเขียว: องค์ประกอบ รูปแบบ และการเสริมสร้างเครือข่ายของชุมชน ในจังหวัดภาคเหนือ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒิการ*. 6(พิเศษ). 349-364.
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). *ฐานคิด : จากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน*. กรุงเทพฯ: พลังปัญญา.
- อังคตตรนิทาย เอก-ทุก-ติกขนิบาต. เนื้อหาในพระไตรปิฎก เล่มที่ 20. 21/69/96; 14/20; 13/19
- อัจฉรา พุฒิมมา. (2555). *การจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุและผู้พิการ กรณีศึกษาเทศบาลเมืองแกนพัฒนา อำเภอมะแมง จังหวัดเชียงใหม่*. การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุดมสิน คันธภูมิ. (2558). *การพัฒนา รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Agranoff and McGuire. (2001). Big questions in public network management research. *Journal of Public Administration Research and Theory*. 11. 295-326.
- Bardo WJ, Hartman JJ. (1982). *Urban Sociology: A systematic introduction*. U.S.A.: F.E. Peacock Publishers, Inc.
- Beetham and Boyle. (1995). *Introducing democracy : 80 questions and answers / David Beetham and Kevin Boyle ; with cartoons by Plantu*. Cambridge, England: Polity Press in association with UNESCO Publishing
- Brittingham. (1998). *Human Characteristic and School Learning*. New York: McGraw-Hill Book Co.
- Callal, V., & Ashworth, P. (2004). *Working Together: Industry and VET Provider Training Partnerships*. Retrieved 25 May 2023. from <http://www.ncver.edu.au>

- Carolan. (2014). *Social Network Analysis and Education: Theory, Methods, and Applications*. Thousand Oaks, CA : Sage.
- Cheng. (2000). Perceived parental behaviour, self-esteem and happiness. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology. The International Journal for Research in Social and Genetic Epidemiology and Mental Health Services*. 35(10), 463–470.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. New York : Harper & Row.
- Dijk. (2006). Ideology and discourse analysis. *Journal of Political Ideologies*. 11(2). 115-140.
- Edelman and Tononi. (2000). *A universe of consciousness: How matter becomes imagination*. New York : Basic Books.
- Frederickson. (1999). Identification and Assessment of Dyslexia in Bi/multilingual Children. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. 2(2). 81-93.
- Hanneman. (2005). *Introduction to social network methods*. Riverside, CA: University of California,
- Hanson. (2003). Empathy deficits of sexual offenders: A conceptual model. *Journal of Sexual Aggression*. 9(1). 13-23.
- John M. Cohen and Norman T. Uphoff. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development*. 8(3). 213-235.
- Keeves. (1988). *Educational research, methodology, and measurement : an international handbook*. Oxford : Pergamon press.
- Marin and Wellman. (2011). *Social Network Analysis: An Introduction*. In: Scott, J. and Carrington, P.J., Eds., *The Sage Handbook of Social Network Analysis*, Sage Publications, Thousand Oaks, 11-25.
- O'Toole (1997). Treating networks seriously: Practical and research-based agendas in public administration. *Public Administration Review*. 57. 45-52.
- Procter and Paul. (1978). *Longman dictionary of contemporary English*. England : Longman, Harlow.
- Reis and Andre. (2011). *On the performance of sparse vehicular networks with road side units*. IEEE 73rd Vehicular Technology Conference (VTC Spring). 1-5.
- Ribchester and Edwards. (2007). Methods for integrating moderation and mediation: A general analytical framework using moderated path analysis. *Psychological Methods*. 12(1). 1–22.
- Robert D. Behn. (2001). *Rethinking Democratic Accountability*. Washington, DC: Brookings Institution Press.

- Smith and Wohlstetter. (2006). Understanding the different faces of partnering: A typology of public-private partnerships. *School Leadership and Management*. 26(3). DOI:10.1080/13632430600737090.
- Starkey. (1997). *Networking for Development*. International Forum for Rural Transport and Development.
- Topping. (2002). Clinical Competence Assessment in Nursing: A Systematic Review of the Literature. *Journal of Advanced Nursing*. 39. 421-431.
- Tosi and Carroll. (1982). *Carroll: Management*. (2nd ed). New York : Wiley.
- Webster. (1983). *Webster's Desk Dictionary of the English Language*. New Jersey : Gramercy Books.
- Willer. (1967). Theory Construction and Development in Sociology: An Appropriate Framework. *Sociological Theory*. 10(1) .111-117.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. ผศ.ดร.อำนาจ สังข์ช่วย	อาจารย์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. ผศ.ดร.ไพฑูรย์ สวนมะไฟ	อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. ผศ.ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์	อาจารย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
www.rec.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๔๑๗/ว ๐๑๖๐

๑๔ มีนาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ สังข์ช่วย

ด้วย พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร. และคณะผู้รับผิดชอบโครงการวิจัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง "การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริต โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด" เพื่อเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) และสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ความทราบแล้วนั้น

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงขอเจริญพรมายังท่าน ได้ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย เพื่อดำเนินโครงการวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติงานแทนอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔, ๐๘-๔๗๙๕-๑๖๔๑

โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘

<http://www.rec.mbu.ac.th>

ผู้ประสานงาน พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร. โทร. ๐๘-๔๗๙๕-๑๖๔๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
www.rec.mbu.ac.th

ที่ อว ๓๔๑๗/ว ๐๖๖๐

๑๔ มีนาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ สวนมะไฟ

ด้วย พระครูวิจิตรปัญญากรณ์, ผศ.ดร. และคณะผู้รับผิดชอบโครงการวิจัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริต โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) และสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ความทราบแล้วนั้น

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงขอเจริญพรมายังท่าน ได้ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย เพื่อดำเนินโครงการวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูวิจิตรปัญญากรณ์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติงานแทนอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔, ๐๙-๓๔๓๙-๐๖๘๔

โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘

<http://www.rec.mbu.ac.th>

ผู้ประสานงาน ดร.บรรจง ลาวะลี โทร. ๐๙-๓๔๓๙-๐๖๘๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
www.rec.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๓/ว ๐๖๖๐

๑๔ มีนาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์

ด้วย พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร. และคณะผู้รับผิดชอบโครงการวิจัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริต โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) และ สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ความทราบแล้วนั้น

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงขอเจริญพรมายังท่าน ได้ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย เพื่อดำเนินโครงการวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติงานแทนอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔, ๐๙-๓๔๓๙-๐๖๘๔

โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘

<http://www.rec.mbu.ac.th>

ผู้ประสานงาน ดร.บรรจง ลาวะลี โทร. ๐๙-๓๔๓๙-๐๖๘๔

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริต
โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

คำชี้แจง

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริง โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจะปกปิดเป็นความลับ แต่จะนำไปวิเคราะห์เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนากิจกรรมนันทนาการเพื่อสร้างสมรรถนะจิตใจและทางกายของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ดียิ่งขึ้นต่อไป แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. สถานะ

- 1 บรพชิต
 2 ชาย
 3 หญิง

2. อายุ

- 1 30-35 ปี
 2 36-40 ปี
 3 41-50 ปี
 4 51-60 ปี
 5 61 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

- 1 ไม่ได้เรียนหนังสือ
 2 ประถมศึกษา
 3 มัธยมศึกษา/ปวช.
 4 อนุปริญญา/ปวส.

5 ปริญาตรีขึ้นไป

ตอนที่ 2 การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

ข้อที่	การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1	มีการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานต่างๆ โดยการนำข้อมูลรวมทั้งอุปสรรค และปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทุจริตมาเข้าสู่กระบวนการในการวางแผน เพื่อกำหนดแนวทางและกระบวนการป้องกัน (สังวรปธาน : การป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา)					
2	มีกระบวนการในการวางแผนการต่อต้านการทุจริตตรงกับสาเหตุต่างๆ ที่ครอบคลุมทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ในรูปแบบกลยุทธ์/แผนกิจกรรม ขั้นตอนกระบวนการ วิธีปฏิบัติ กรอบระยะเวลาดำเนินการอย่างชัดเจน (ปหานปธาน : การปรับปรุงแก้ไข)					
3	การพัฒนาเครือข่ายให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพอย่างสูงสุดทั้งบุคคลและองค์กร (ภาวนาปธาน : การพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัย)					
4	การดำเนินการรักษากระบวนการ วิธีการในการการต่อต้านการทุจริตที่นำไปดำเนินการแล้ว ประสบผลสำเร็จ รักษามาตรฐาน มาตรการรวมถึงแนวทางการดำเนินการต่าง ๆ (อนุรักษนาปธาน : การรักษาให้คงอยู่)					
5	สมาชิกที่เข้าร่วม ต้องเข้าใจเป้าหมายในการรวมตัวกันว่าจะก่อให้เกิดความสำเร็จในภาพรวม					
6	สร้างการยอมรับในความแตกต่างระหว่างสมาชิกยอมรับในรูปแบบและวัฒนธรรมองค์กรของสมาชิก					
7	มีกิจกรรมสม่ำเสมอและมากพอที่จะทำให้สมาชิกได้ทำงานร่วมกัน เป็นกิจกรรมที่ต้องแน่ใจว่าทำได้ และกระจายงานได้ทั่วถึง					
9	จัดให้มีและกระตุ้นให้มีการสื่อสารระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ					

ข้อที่	การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริต โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
9	มีการสนับสนุนสมาชิกทุกกลุ่ม และทุกด้านที่ ต้องการความช่วยเหลือ เน้นการช่วยเหลือกลุ่ม สมาชิกที่ยังอ่อนแอให้สามารถช่วยตนเองได้					
10	มีการสร้างความสัมพันธ์ของบุคลากรในเครือข่าย					
11	สนับสนุนให้สมาชิกได้พัฒนางานอย่างเต็มกำลัง ตามศักยภาพและความชำนาญที่มีอยู่ โดยร่วมกัน ตั้งเป้าหมายในการพัฒนางานให้กับสมาชิกแต่ละ กลุ่ม					
12	สร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ระหว่างบุคลากรทุก ระดับของสมาชิกในเครือข่ายในลักษณะ ความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อน					
13	จัดกิจกรรมให้สมาชิกใหม่ของเครือข่าย เพื่อ เชื่อมต่อกับคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ในการสืบทอด ความเป็นเครือข่ายต่อไป					
14	จัดให้มีเวทีระหว่างคนทำงานเพื่อพัฒนาหรือ แก้ปัญหาในการทำงานด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน					
15	จัดให้มีช่องทางการทำงานร่วมกัน การสื่อสารที่ง่าย ต่อการเข้าถึงที่ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน เช่น สร้าง ระบบการส่งต่องาน และสร้างเว็บไซต์เพื่อเชื่อมโยง เครือข่ายเข้าด้วยกัน					
16	เครือข่ายมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้					
17	มีการกำหนดกลไกสร้างระบบจิตใจ					
18	มีการจัดหาทรัพยากรสนับสนุนเพียงพอ					
19	มีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดย
ประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้
หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ดอย่างไรบ้าง

1. การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักสัมมัตตปธาน 4 ด้านสังวรปธาน :
การป้องกันไม่ให้สูญหาย

.....
.....
.....

2. การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักสัมมัตตปธาน 4 ด้านปหานปธาน :
การปรับปรุงแก้ไข

.....
.....
.....

3. การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักสัมมัตตปธาน 4 ด้านภวานาปธาน :
การพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัย

.....
.....
.....

4. การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักสัมมัตตปธาน 4 ด้านอนุรักษนา
ปธาน : การรักษาให้คงอยู่

.....
.....
.....

ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือ

พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.

หัวหน้าโครงการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริต โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้สำหรับพระภิกษุ เจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคลากรมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และประชาชน จังหวัดร้อยเอ็ด
2. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด
3. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ มี 2 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์
 - ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด
 1. การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักสัมมัตตปธาน 4 ด้านสังวรปธาน : การป้องกันไม่ให้สูญหาย
 2. การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักสัมมัตตปธาน 4 ด้านปหานปธาน : การปรับปรุงแก้ไข
 3. การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักสัมมัตตปธาน 4 ด้านภาวนาปธาน : การพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัย
 4. การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักสัมมัตตปธาน 4 ด้านอนุรักษนาปธาน : การรักษาให้คงอยู่

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขอขอบคุณมาในโอกาสนี้ด้วย

พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.

หัวหน้าโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์

- 1.1 ผู้ให้ข้อมูล.....
- 1.2 ตำแหน่ง.....
- 1.3 วันที่สัมภาษณ์..... เวลา..... น.

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด

2.1 การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักสัมมาปธาน 4 ด้านสังวรปธาน : การป้องกันไม่ให้สูญหาย

.....

.....

.....

.....

2.2 การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักสัมมาปธาน 4 ด้านปหานปธาน : การปรับปรุงแก้ไข

.....

.....

.....

.....

2.3 การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักสัมมาปธาน 4 ด้านภาวนापธาน : การพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัย

.....

.....

.....

.....

2.4 การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตโดยประยุกต์ใช้หลักสัมมาปธาน 4 ด้านอนุรักษนาปธาน : การรักษาให้คงอยู่

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ
ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ที่ จว. ๓๔๘/๒๕๖๖

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง : การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริต โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใน
จังหวัดร้อยเอ็ด

TITLE : NETWORK EMPOWERMENT FOR ANTI-CORRUPTION BY APPLYING THE PRINCIPLES
OF BUDDHISM IN ROI ET PROVINCE

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

พระครูจิตตปัญญาภรณ์

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ในการประชุมครั้งที่ ๖/๒๕๖๖ วันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๖ มติที่ ๔๙๖/๒๕๖๖ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า
โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการทำวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรี
ในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดภัยอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง
และผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผล
การพิจารณาการทำวิจัยในคนฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๗

ออกให้ ณ วันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๖

ลงนาม

(พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ ฉายา นามสกุล	พระเมธีวชิราภรณ์, รศ.ดร. (ปณฺญาโร/ภุมมาพันธ์) (พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)
ตำแหน่ง	รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2539 ปริญญาตรี (ศน.บ.) สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2542 ปริญญาโท (M.A.) Linguistics University of Delhi, India พ.ศ. 2563 ปริญญาโท (ศษ.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. 2553 ปริญญาเอก (ปร.ด.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2547 อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด พ.ศ. 2550 ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ร้อยเอ็ด พ.ศ. 2554 ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ร้อยเอ็ด กรรมการและเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด พ.ศ. 2559 ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ร้อยเอ็ด กรรมการและเลขานุการสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด พ.ศ. 2561 ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ร้อยเอ็ด พ.ศ. 2562 รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด พ.ศ. 2567 รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ผลงานทางวิชาการ	พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์. (2562). รูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผล ของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสาน เขต 1. วารสารบัณฑิตศาสตร์. ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2562). หน้า 88-99. พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์. (2564). หลักสารานุกรมกับการบริหารเทศบาลตำบลหนองสองห้อง. วารสารศึกษิตาลัย. ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2564). หน้า 29-41. พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์. (2565). ภาวะผู้นำเชิงพุทธในองค์การทางการศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565). หน้า 37-45.

ผลงานวิจัย

พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์. (2562). รูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสาน เขต 1. วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2562). หน้า 89-99.

วิมลพร สุวรรณแสนทวี, พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์ และแสงดาว คงนาวัง. (2563). ปัจจัยโครงสร้างเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์. ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2564). หน้า 43-54.

ปิยะสุดา เพชรอาเวช, พัชรีย์ ศิลารัตน์, พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, สิริวุฒิ รัศมีฉาย, อาคม อุโคตร. (2564). การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิถีพุทธในการบำบัดผู้ติดยาเสพติด เพื่อความมั่นคงทางสังคม จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2564), หน้า 730-741.

บรรจง ลาวะลี, พระเมธีวัชรภรณ์, พระครูชัยรัตนากร, พระครูปลัดทองใบ สุปภาโส, พระมหาอำนาจ มหาวิโร, สุเทพ เมย์ไธสง, บุญเพ็ง สิทธิวงษา. (2566). การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครอบครัวผู้สูงอายุวิถีใหม่แบบบูรณาการหลักสาราณียธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ของชุมชนเชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารเสถียรวิทย์ปริทัศน์. ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2566). หน้า 135-150.

สถานที่ทำงาน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 45000